

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DOPADY ODSUNU SUDETSKÝCH NĚMCŮ
NA POLITICKOU, EKONOMICKOU A KULTURNÍ
STABILITU VIMPERSKA**

Autor práce: Pavla Pulcová
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D
Katedra: Katedra společenských věd

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také bych chtěla tímto poděkovat paní Sieglinde Kralikové, panu Josefu Jiříčkovi, panu Egonu Urmannovi a paní Ludmile Beutelbergerové za vstřícnost a ochotu při spolupráci.

ABSTRAKT

PULCOVÁ, P. *Dopady odsunu sudetských Němců na politickou, ekonomickou a kulturní stabilitu Vimperska : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 92 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: Mnichovský diktát, osidlovací politika, poválečné odsuny, přeshraniční spolupráce, Vimpersko

Bakalářská práce se zabývá problematikou poválečného uspořádání Československa. Hlavním cílem práce je posouzení dopadů odsunu sudetských Němců na politickou, ekonomickou a kulturní stabilitu Vimperska. Dílčím cílem je provedení průzkumu z řad pamětníků odsunu a představení možností využívání vazeb, znalostí a zkušeností z uskutečněné přeshraniční spolupráce v oblasti kulturního dědictví mezi německými rodáky a místními obyvateli ve vimperské oblasti.

Bakalářská práce je členěna do šesti částí. V prvních třech je řešena politická situace v ČSR, jsou zde popsány politické události, které vedly k Mnichovskému diktátu, protektorátu Čechy a Morava, druhé světové válce s následnými odsuny sudetských Němců a osidlovací politice. Ke konci této části je provedena základní charakteristika vimperské oblasti z hlediska ekonomického, historického a kulturního. Ve zbývajících kapitolách je proveden místní průzkum za účasti pamětníků z řad odsunutých Němců a českých obyvatel o vzájemném soužití a přeshraniční spolupráci v oblasti Vimperska. Dále je práce zaměřena na přeshraniční spolupráci před, a po druhé světové válce až po současnost, s vizemi do budoucnosti. V závěru je provedeno srovnání zhodnocení česko-německých vztahů ve vimperské oblasti s možností využití sesbíraných podkladů a získaných informací k nastínění další spolupráce při čerpání prostředků z Evropské unie do regionu.

ABSTRACT

PULCOVÁ, P. *The Impact of the Post war Displacement of the Sudeten Germans on the Political, Economic and Cultural Stability of the Vimperk Region* : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2013. 92 p. Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Key words: The Munich agreement, politics of populating the country, Post-War Displacement, Borderline cooperation, The region of Vimperk

This bachelor thesis deals with the issue of post-War arrangement of Czechoslovakia. The main aim of the thesis is the consideration of the impact of the displacement of the Sudeten Germans on the political, economic and cultural stability of the Vimperk region. A partial aim of the thesis is a survey among those who remember the Displacement and a subsequent presentation of the opportunities of using the links, knowledge and experience from the existing borderline cooperation in the area of cultural heritage among the German original settlers and local citizens of the Vimperk region.

The bachelor thesis is divided into six parts. The first three deal with the political situation in the Czechoslovak Republic. Political events that lead to the Munich agreement, the Protectorate of Bohemia and Moravia, World War II with the subsequent displacement of the Sudeten Germans and the politics of populating the country are described there. Towards the end of this part the basic characteristics of the Vimperk region from the economic, historical and cultural points of view is provided. In the remaining chapters a survey is carried out of the mutual co-existence and borderline cooperation in the Vimperk region between the displaced German original inhabitants and current Czech citizens. Another aim of the work is to describe the borderline cooperation before and after the World War II up to present accompanied by future visions. At the end of the thesis an assessment of the Czech-German relationships in the Vimperk region is offered. The thesis also considers the opportunity of using the gathered data and information to show the directions of further cooperation to be able to use the financial resources from the European Union in the region.

OBSAH

ÚVOD	7
1 METODIKA A CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	8
2 HISTORIE SOUŽITÍ ČECHŮ A NĚMCŮ V PŘÍHRANIČÍ ČSR	10
2.1 Mnichovská dohoda a její následky	12
2.2 Benešovy dekrety	16
2.2.1 Benešovy dekrety a Postupimská konference	17
2.2.2 Spory o Benešovy dekrety před a po vstupu do Evropské unie	20
2.3 Důsledky II. světové války.....	21
2.3.1 Odsuny a organizované vysídlení původního obyvatelstva	25
2.3.2 Odsuny v oblasti Vimperska.....	26
2.3.3 Osidlovací politika v oblasti Vimperska	30
3 EKONOMICKÁ A KULTURNÍ CHARAKTERISTIKA VIMPERSKA	35
3.1 Historie Vimperska	35
3.1.1 Historie Vimperka jako hlavního sídla oblasti	39
3.2 Ekonomický vývoj vimperského regionu	40
3.3 Kultura, vzdělanost a nástup cestovního ruchu na Šumavě.....	46
3.3.1 Šumavské muzeum v Pasově.....	50
4 PRŮZKUM VZÁJEMNÉHO SOUŽITÍ V PŘÍHRANIČÍ	53
4.1 Příprava a provedení průzkumu formou řízeného rozhovoru	53
4.2 Výstupy z rozhovorů dle odpovědí zúčastněných.....	54
5 PŘESHRAŇNÍ SPOLUPRÁCE VIMPERSKÉHO REGIONU V MINULOSTI A SOUČASNOSTI	60
5.1 Předválečná spolupráce	61
5.2 Poválečná spolupráce a spolupráce po roce 1989	61
5.3 Spolupráce po vstupu do EU od roku 2004	64
6 VÝHLEDY A NOVÉ PERSPEKTIVY SPOLUPRÁCE ČECHŮ A NĚMCŮ	69
6.1 Vize do budoucnosti ve vimperském regionu	69
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	77
PŘÍLOHY	78

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je posouzení dopadů odsunu sudetských Němců v oblasti Vimperska z hlediska politického, ekonomického a kulturního. Téma bylo zvoleno s ohledem na důležitost příhraniční spolupráce. Ta může na rozdíl od vnitrozemí stavět na společné historii a původu obyvatel. Může též využívat kontakty z probíhající spolupráce ve vimperské oblasti. Dalším důvodem volby tématu jsou němečtí předci autorky, přiblížení a poznání událostí, které prožili v období odsunu. Šumava a vimperský region je místem prolínání a střetávání obou národů, kultur, obou jazyků a mentalit, které dokázaly po staletí vedle sebe vzájemně žít a dělit se o životní prostor. Z pohledu historického nebyla vimperská pohraniční oblast nikdy klidná a vztahy Čechů a Němců byly v neustálé vzájemné konfrontaci. Celé Československo prožilo dobu válečnou a poválečnou, ve které situace českoněmeckých vztahů dosáhla bodu, kdy nebylo možné pokračovat ve společné cestě ve společném státě. Jedná se o období, jehož důsledky ovlivňují chování české i německé společnosti do současnosti.

Událostí, která dala směr naší zemi, bylo vyhlášení samostatnosti Československé republiky v roce 1918. Byla to doba politicky se prudce rozvíjející, ale dosahující potřebné stability. Lidé byli hrdými občany Československé republiky. Politické české i německé elity se realizovaly ve svých politických stranách a prezident T. G. Masaryk věřil ve společné budování demokratického státu. V roce 1935 začalo být toto soužití narušováno německými nacionalisty, kteří byli podporováni Adolfem Hitlerem. Dalším zlomovým bodem bylo podepsání Mnichovské dohody a postoupení sudetských území Německu. Tato událost byla zklamáním a zradou pro všechny Čechy. Následovalo vyhlášení protektorátu Čechy a Morava a druhá světová válka. Po válce pak nevyhnutelné odsuny původního německého obyvatelstva...

1 METODIKA A CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je posouzení dopadů odsunu sudetských Němců na politickou, ekonomickou a kulturní stabilitu Vimperska. Dílčím cílem je provedení místního průzkumu za účasti pamětníků z řad odsunutých Němců a českých obyvatel. Průzkum je zaměřen na sběr podkladů, který bude možné využít při budoucí vzájemné česko-německé kulturní a ekonomické spolupráci.

Bakalářská práce je členěna do šesti kapitol, ve kterých jsou popsány události, které předcházely samotným odsunům německého obyvatelstva. Seznamuje obecně s dobou předválečnou, zabývá se společnou historií, kulturou a ekonomikou dané oblasti. Některé kapitoly přesahují svým věcným obsahem i časovým rozsahem zvolené téma za účelem celistvosti dané problematiky.

Úvodní kapitola „Metodika a cíl bakalářské práce“ popisuje cíl a metodický postup práce. Jako podklady pro sběr dat byla použita odborná literatura, internetové zdroje a strukturovaný rozhovor.

Druhá kapitola bakalářské práce „Historie soužití Čechů a Němců v příhraničí ČSR“ popisuje klíčové události předcházející odsunu. Zmiňuje nastupující vliv Hitlera k moci, naplnění Mnichovské dohody, postoupení Sudet, dobu protektorátu a Benešovy dekrety s následnými odsuny.

Třetí kapitola „Ekonomická a kulturní charakteristika Vimperska“ je zaměřena na historii a kulturu dané oblasti a její ekonomický vývoj od počátků obchodování po současnost.

Čtvrtá kapitola „Průzkum vzájemného soužití v příhraničí“ je zaměřena na provedení místního průzkumu za účasti pamětníků z řad odsunutých Němců a českých obyvatel. Také se zabývá znalostí místních poměrů a následně využitím potenciálu česko-německé vzájemné kulturní a ekonomické spolupráce. Práce může být podkladem pro nasměrování společných projektů, jejichž finančním zdrojem jsou evropské zahraniční i soukromé zdroje.

Pátá kapitola „Přehrániční spolupráce v minulosti a současnosti“ popisuje spolupráci Československa s Německem v jednotlivých etapách, před druhou světovou válkou, v poválečné době, po roce 1989 až do roku 2004 a po vstupu do Evropské unie, se zaměřením na vimperský region.

Šestá kapitola „Výhledy a nové perspektivy spolupráce Čechů a Němců“ se týká oblasti společné budoucnosti ve sjednocené Evropě. Popisuje směry vyplývající z cílů Evropské unie na léta 2014 - 2020.

Závěr bakalářské práce hodnotí česko-německé vztahy. Je nastíněním možností spolupráce ze získaných podkladů pro využití, prohloubení a upevnění přeshraniční spolupráce.

V průběhu práce byla použita metoda popisná. Byl proveden průzkum řízeným strukturovaným rozhovorem (blíže viz kapitola 4.1) s lidmi z řad pamětníků odsunutých Němců a českých obyvatel, kteří jsou pro region velkým přínosem v oblasti přeshraniční spolupráce. Na základě informací z řízeného rozhovoru jsou v kapitole 4.2 popsány výstupy těchto rozhovorů. Průzkum byl proveden s paní Sieglinde Kralikovou a panem Egonem Urmannem v Lenoře. Dále pak s panem Josefem Jiříčkou a paní Ludmilou Beutelbergerovou ve Vimperku v březnu roku 2013. Plné znění odpovědí na jednotlivé otázky je uvedeno v příloze 1.

2 HISTORIE SOUŽITÍ ČECHŮ A NĚMCŮ V PŘÍHRANIČÍ ČSR

Z historického pohledu se soužití Čechů a Němců vyvíjelo vždy v konfrontaci obou národů. Toto je způsobeno susedstvím s početným německým národem, ale i hledáním a vymezením národa českého. V minulém století prošly oba národy velkými změnami. Jedním z nejdůležitějších dat pro Čechy je vyhlášení nezávislosti dne 28. října 1918 a vznik samostatného Československého státu. Událostmi, které následovaly vznik samostatného státu, a které se dotkly i naší republiky, bylo uzavření Versailleské a Saint-germainské smlouvy v roce 1919. Versailleskou smlouvou došlo k připojení části Hlučínska v oblasti Horního Slezska k ČSR. Saint-germainská smlouva nabyla platnosti v červenci roku 1920. Touto smlouvou byla připojena k Československé republice část rakouského pohraničí, jednalo se o část Vitorazska a Valticka. Saint-germainskou smlouvou se Rakousko zřeklo nároků na československá území plynoucích z dřívější příslušnosti k rakousko-uherské monarchii. Takto přešlo pod československou správu několik měst a obcí, mezi významnější v jižních Čechách patřilo město České Velenice. V knize *Němci v Čechách* se SLÁDEK¹ zmiňuje o výjimkách z historicky daných hranic, které tvořilo právě Vitorazsko o rozloze 104 km² a Hlučínsko o rozloze 324 km². Státníci ve Versailles uznávali politické, etnické, historické, geografické a strategické důvody vytvoření nového státu. Také považovali za nutné zapojit německé občany do spolupráce v duchu společného soužití a respektování.

Dalším mezním datem je den 29. září 1938, den podepsání Mnichovské dohody. K předcházejícím indiciím, které byly varováním, směřovala Hitlerova politika dlouho před Mnichovským diktátem. Jeho vize o budování velké německé říše s kolonií českomoravského území a vysídlením Čechů ze střední Evropy již byla známá. Nacistické strany byly v Československu zakázány, ale strana Konráda Henleina, založená už v roce 1933, v sobě nesla prvky nacismu. Dalším negativním faktem bylo Hitlerovo nabývání na moci a projevování podpory henleinovské propagandě společně s německými nacionalisty, kteří usilovali o postoupení Sudet Německu. Sudetoněmecká strana SdP v Československu zvítězila v parlamentních volbách v květnu roku 1935. Sílily požadavky větších práv pro Němce, rostla protičeská nálada a zahraniční

¹ SLÁDEK, M. *Němci v Čechách*. Praha, 2002, s. 41.

propaganda o utlačovaném německém národu v Sudetech v českém pohraničí. K výsledkům voleb a narušení českoněmeckých vztahů také přispěla hospodářská krize ve třicátých letech. Krize zasáhla všechny vyspělé státy, včetně USA. Německo, které se samo potýkalo se značnými hospodářskými potížemi, bylo díky přímému napojení na americké banky postiženo mezi prvními. Československo, jako politicky stabilnější, se dostalo do časového posunu, jak uvádí ve svém díle *Návraty sudetské otázky* V. HOUŽVIČKA.² *Průběh hospodářské krize jak v Německu, tak také v Československu představoval skutečnou sociální katastrofu, postihující celou strukturu společnosti, dělníky, inteligenci, měšťanské střední vrstvy i rolnictvo. Vzhledem k tomu, že tento faktor vstoupil svými důsledky do česko-německých vztahů, je na místě určité srovnání jeho dopadu do obou prostředí.*

- 1. Hospodářská krize v Německu vedla bezprostředně k hluboké krizi politické, kdežto v ČSR nikoliv.*
- 2. V ČSR začala hospodářská krize působit s určitým časovým zpožděním a stejné zpoždění se promítlo do startu obnovy.*
- 3. V ČSR byly různé národnostní skupiny zasaženy nestejnou měrou – právě tato skutečnost umocněná rychlejší obnovou výroby a zaměstnanosti v Německu se stala pro ČSR a česko-německý vztah výbušninou nejvyšší brilance a spoluurčovala vznik doprovodné krize národnostní, s bezprostředními důsledky pro osudy československého státu a státnosti.*

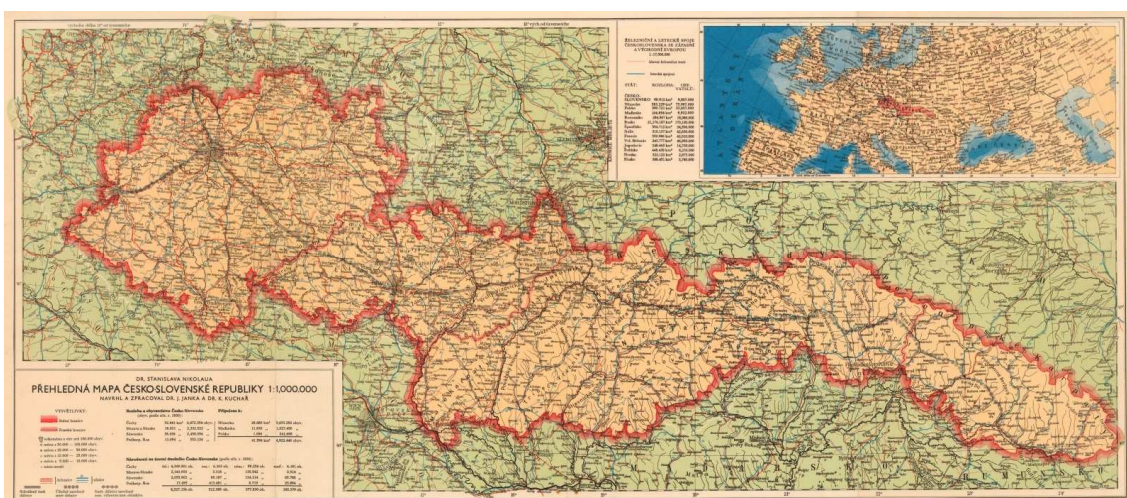
Mezi českými Němci se v pohraničí obecně říkalo: „V říší je všechno lepší.“ Z dostupných informačních materiálů je známa stížnost sudetských Němců o nespravedlivém vyplácení podpor v nezaměstnanosti v době předválečné, k této problematice se vyjádřil J. W. Brügel, který prohlásil, že ČSR je stát absolutní nacionální spravedlnosti.

V dubnu 1938 se v Karlových Varech uskutečnil sjezd Sudetoněmecké strany, při kterém byly požadavky strany shrnuty do několika bodů. Tyto se týkaly rovnoprávnosti sudetských Němců s českým národem, uznání německé menšiny za právnickou osobu, uznání německého sídelního území s německou samosprávou na tomto území, zákonné ochrany pro německé občany státu vně německého území, odstranění křivd vůči sudetským Němcům od roku 1918 a náhrad škod. Požadavky byly

² HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 137.

pro československou vládu nepřijatelné. Stupňování tlaku sudetských Němců do nepřijatelných poloh bylo součástí Hitlerova plánu. Československá vláda se snažila situaci řešit návrhem na přebudování Československa ze státu národního na stát národnostní. Toto mírové řešení však Hitler, který toužil ovládnout celou Evropu, nemohl akceptovat.

Obrázek č. 1: Přehledná mapa Česko-Slovenské republiky 1:1 000 000, Dr. Stanislav Nikolau, 1939³

2.1 Mnichovská dohoda a její následky

Dne 29. září 1938 se sešli čtyři čelní představitelé Anglie, Francie, Německa a Itálie, na návrh Hitlera jednali o postoupení Sudet Německu. Hitler požadoval postoupení příhraniční oblasti Čech a Moravy, osídlené převážně německým obyvatelstvem, Německu do 10. října téhož roku. Důvodem, který Hitler uvedl, je vysoká míra útlaku sudetských Němců z české strany a zuřivý boj za vyhlazování sudetských Němců. Jediným možným řešením pro něj bylo připojení území, na kterém žili sudetští Němci, k německé říši. Důkladná protičeská propaganda z německé strany v kombinaci se snahou o zachování míru, popřípadě získání času na válečné přípravy, byly důvody proč všichni představitelé Chamberlain, Daladier, Hitler a Mussolini odsouhlasili a podepsali Mnichovskou dohodu. Mnichovská dohoda, která byla sepsána bez účasti zástupců Československa, znamenala ztrátu 30 % území, třetiny obyvatelstva,

³ *Přehledná mapa Česko-Slovenské republiky 1:1 000 000, Dr. Stanislav Nikolau, 1939* [online]. Praha : Národní technické muzeum, 2012 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.ntm.cz/muzejni-sbirky/nove-prirustky/2007/11>>.

40 % národního důchodu a většiny nerostných surovin. O den později uznala Mnichovský diktát československá vláda. Následky Mnichovské dohody se bolestně dotkly celého národa. Spoléhání se na pomoc spojenců Francie a Velké Británie selhalo. S odstupem času se řešila otázka, zda bylo správné rozhodnutí dohodu uznat, nebo ji odmítnout a pokusit se o boj s tehdy dobře vyzbrojenou armádou i letectvem, sítí pohraničních pevnůstek, a tak prodloužit dobu svobody. Otázkou je, zda by se Spojenci přece jen nakonec nepřipojili. Cena na životech by byla zcela určitě vysoká, avšak morální hodnota by byla jistě vyšší. Lidé trpěli tím, že jim nebylo umožněno bojovat za svůj národ a smíření se s touto skutečností bylo těžké. Svou roli v Benešově rozhodnutí sehrála předcházející událost z roku 1936, kdy wehrmacht bez odporu obsadil smluvně demilitarizované Porýní. Také změna v postoji francouzské vlády a politiky Paříže ve prospěch ČSR se nedala předpokládat. V důsledku předchozích událostí byla velice nízká pravděpodobnost pomoci ze Západu. Zpětně se můžeme ohlédnout do minulosti ještě jednou, a to na nepodanou pomocnou ruku Spojenců při obsazení Polska v roce 1939. V knize *Němci proti Československu na západě Čech* se ŘEHÁČEK⁴ zmiňuje o problému s Německem v letech 1938 - 1939, především o osamocení Československa. Srovnává zápas o existenci nového mladého státu v letech 1918 – 1920 a zachycuje zde odpor a útoky německého obyvatelstva proti Československu před druhou světovou válkou.

Beneš považoval podřízení se Mnichovské smlouvě za jednu z nejlepších alternativ. Dle dostupných pramenů je známo jeho přesvědčení o nevyhnutelnosti války, porážení Německa a dočasného podřízení se tomu, že Čechoslováci nebudou bojovat sami proti Mnichovské dohodě bez pomoci, ale budou zachováni pro další boj v příznivějších časech. Benešova slova: „*Válka – veliká válka evropská - přijde, dojde k velkým rozvratům a revolucím. Nechtějí nyní bojovat společně s námi a za lepších okolností; budou musít bojovat těžce a za nás, až my bojovat nebudeme moci.*“⁵

Příhraničí bylo rizikové svou geopolitickou a geografickou polohou. Obyvatelé často snášeli první útoky, zatímco ve vnitrozemí se o žádném konfliktu nemluvilo. Naposledy se pohraničí dotklo postoupení Sudet na základě Mnichovské dohody. V knize *Němci v Čechách* SLÁDEK⁶ uvádí, že dle Mnichovské dohody měla být

⁴ ŘEHÁČEK, K. *Němci proti Československu na západě Čech*. Praha, 2008, s. 126.

⁵ ALBRIGHT, M. *Pražská zima*. Praha, 2012, s. 105.

⁶ SLÁDEK, M. *Němci v Čechách*. Praha, 2002, s. 123-125.

evakuace osob zahájena 1. října a její dokončení bylo stanoveno na 10. října. Postupné obsazování převážně německého území bylo stanoveno od 1. října. Mnichovská dohoda obsahovala právo na opci, která měla proběhnout do šesti měsíců od podpisu smlouvy, dále obsahovala uvolnění sudetských Němců z vojenských a policejních sil a propuštění sudetoněmeckých politických vězňů.

Jednou z prvních neblahých událostí, které po Mnichovské dohodě nastaly, byl příjezd VII. německého armádního sboru do šumavských Sudet. V oblasti Vimperska je to událost, která v místních českých obyvatelích zanechala silný emocionální zážitek.

Dne 1. října roku 1938 překročil VII. armádní sbor pod vedením generálplukovníka rytíře von Leeba starou říšskou hranici do sudetského území Šumavy. Cílem bylo osvobození od Čechů. *„Jásot a nadšení, s nímž sudetoněmecké obyvatelstvo přijalo naše oddíly, byly doslova nepopsatelné. Všechny ulice byly vyzdobeny říšskými vlajkami, všechny cesty obklopovaly davy lidí, kteří velmi často přispěchali až ze vzdálených osad, aby zažili slavný příchod osvoboditelů.“*⁷ Úkolem Němců bylo ovládnutí prostoru Sudet po linii Strážný, Volary, Lenora, Horní Planá a Krumlov. Po ukončení této vojenské akce byla všechna důležitá místa na Šumavě, jako Strážný, Vimperk, Prachatice a Volary, obsazena. Dle dostupných zdrojů je doložitelné, že většina Němců se při okupaci českého pohraničí dobrovolně a s nadšením přihlásila k nacistické ideologii. Vojenské oddíly se po údajném osvobození Němců vrátili zpět do Německa dne 21. října 1938.

Dne 5. října začalo opouštět Vimperk české obyvatelstvo. O dva dny později opustila Vimperk česká vojenská posádka a dne 8. října vpochodovala do města německá armáda za bouřlivého vítání německých občanů. V Masarykově ulici byla pro místní Němce uspořádána improvizovaná vojenská přehlídka za účasti 4000 německých vojáků. V pozdějších letech války přinášeli stejní občané oběti nastoupením do armády a po válce opuštěním území. V době protektorátu byli sudetští Němci pod bystrým dozorem nacistické správy. Byla u nich zkoumána loajalita k hitlerovskému Německu, kterou museli potvrzovat aktivitou, nadšením a dostatečnou angažovaností. A tak pod hrozbou převýchovy v Dachau byli občané ochotni začlenit se do celého nacistického systému.

⁷ *Se VII. sborem do šumavských Sudet*. Plzeň, 2008, s. 3.

Dle tehdejších zpráv se Československo vzdalo bez jediného výstřelu. Na základě prostudovaných informací se však jednalo o tvrdé boje už v září 1938, kvůli potlačení henleinovského povstání. Při této události padlo mnoho příslušníků organizace Stráž obrany státu, jejímiž členy byli příslušníci četnictva, finanční stráž, státní policie a vojenských záloh. Tato událost je přirovnávána k nevypsané válce. *Oddíly vznikaly ilegálně v Německu poblíž československé hranice, jejich úkolem bylo přepadat a „střílet české psy“. Ordneři znali dobře terén a vyzbrojeni rakouskými kořistními zbraněmi útočili a vraždili většinou v noci na stanovištích SOS (Stráž obrany státu), četnických stanicích, poštách, nádražních zařízeních a dokonce i turistických chatách.*⁸

Po ukončení období vojenské správy a přechodném období se soudní okres Vimperk dostal do nacistické civilní správy. Následně byl přičleněn společně s Prachaticemi a Volary k vládnímu okresu Řezno a politické župě Bayerische Ostmark. Náměstí a významné ulice v Prachaticích a Vimperku byly přejmenovány podle významných představitelů nacismu, náměstí v obou městech nesla název podle Adolfa Hitlera. Českému obyvatelstvu bylo v obsazeném pohraničí přisouzeno nerovné postavení, které zasahovalo do oblasti politické, národnostní, hospodářské, sociální a kulturní. *Okamžitě byly zlikvidovány všechny české organizace, politické strany a spolky, čeští zaměstnanci propuštěni ze všech úřadů a veřejných institucí až po obecní samosprávu, byly zrušeny všechny střední, postupně i všechny měšťanské školy a jen na některých místech zůstaly školy s tzv. českým vyučovacím jazykem. Těm, kteří ze školy vyšli, bylo znemožněno vyučit se kvalitnějšímu řemeslu. Jedinou řečí byla němčina a ve všech oblastech života byla zahájena germanizace.*⁹

V knize *Hitler osvobozuje Čechy* uvádí HOFFMANN¹⁰ pocity sudetských Němců vyjádřené Konrádem Henleinem při připojení Sudet k německé říši mírovou cestou : *tak tepe Vůdci a Říši ve třech a půl milionu srdcí vstříc velký a neotřesitelný pocit vděčnosti, který často nachází svůj výraz spíše v slzách, než halasném jáсотu. Vděčnost za vykoupení z nekonečné nouze, vděčnost za naplnění naděj, která byla tím posledním, na co se statisíce zoufalých lidí upjaly, ale také pro velikost státnického výkonu, jemuž není rovno.*

⁸ *Se VII. sborem do šumavských Sudet.* Plzeň, 2012, s. 130.

⁹ ZELENÝ, K. *Vyhnání Čechů z pohraničí.* Praha, 1996, s. 19.

¹⁰ HOFFMANN, H. *Hitler osvobozuje Sudety.* Praha, 2011.

Válka, která byla zahájena invazí do Polska 1. září 1939, byla v Evropě ukončena dne 8. května 1945. Během této doby se Německo v čele s Adolfem Hitlerem snažilo vytvořit Velkoněmeckou říši. V Československu byla dne 23. 9. 1938 vyhlášena mobilizace k obraně republiky, při níž bylo povoláno do zbraně 1 250 000 mužů, 350 tanků, 5 000 dělostřeleckých hlavních a 950 bojových letounů. Dne 29. 9. 1938 byla přijata Mnichovská dohoda. Dne 5. 11. 1938 odstoupil tehdejší prezident Eduard Beneš z úřadu a dne 5. 11. 1938 byl zvolen prezidentem republiky Dr. Emil Hácha. Protektorát Čechy a Morava byl vyhlášen 15. 3. 1939 a trval až do osvobození sovětskou a americkou armádou 9. května 1945. Vimpersko se nacházelo na území amerického pásma.

Obrázek č. 2: Mapa protektorátu Čechy a Morava z roku 1941¹¹

2.2 Benešovy dekrety

Prezidentu Benešovi se v Londýně v roce 1940 podařilo vytvořit exilovou vládu a čtyřicetičlennou Státní radu, jako poradní výbor prozatímního zřízení ČSR. Prvními dvěma dekrety č. 1/1940 Úředního věstníku československého a č. 2/1940 Úředního věstníku československého o prozatímním výkonu moci zákonodárné ustanovil dr. Beneš exilovou vládu a Státní radu jako poradní výbor prozatímního zřízení ČSR.

¹¹ *Mapa protektorátu Čechy a Morava* [online]. Havlíčkův Brod : Obchodní akademie a Hotelová škola, 2000 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.oahshb.cz/staremapy/1941.htm>>.

Sám sebe jmenoval prezidentem republiky a předsedou vlády byl ustanoven dr. Šrámek. *Po celou dobu, kdy neexistoval československý parlament, nahrazovaly dekrety prezidenta republiky řádné zákony.*¹² *Dekretů prezidenta republiky je celkem 143, ale jen zhruba dvě desítky z nich obsahují normy politické, mocenské či právní povahy.*¹³ Na místě byly i pochybnosti o legitimitě dekretů, které měnily československou ústavu z roku 1920. Dle názoru MANDLERA¹⁴ z knihy *Benešovy dekrety* byly o legitimitě Benešových kroků pochybnosti. *Dekrety vydával muž, který se vydával za prezidenta podle prvorepublikové ústavy, ale nepochybně v dané chvíli s prezidentským úřadem neměl nic společného. Poté, když v roce 1938 abdikoval, byly jeho povinnosti a práva úplně stejné jako kteréhokoli jiného občana. Sama ústava z roku 1920 nemohla v exilu platit, už jen proto, že nebyly splněny demografické, politické a další náležitosti, které ústava nutně vyžaduje. Od prvopočátku tedy šlo o dekrety vydávané mimořádnými orgány, které ustavily včetně prezidenta republiky samy sebe a nebyly žádným způsobem volené.* Benešovu koncepci přijaly všechny mocnosti s výjimkou Velké Británie, která nepřijala teorii právní kontinuity s první republikou. Přijetí a uznání exilové vlády uznala první československá Fierlingerova vláda.

Často se česko-německé vztahy zužují na události spojené s Benešovými dekrety a následnými nucenými transfery německých obyvatel. Nebyla to otázka jen naší země. Obdobné řešení nuceného odsunu přijaly do svých norem a zákonů i jiné exilové reprezentace států okupovaných Německem. Nejednalo se pouze o vyhoštění německého obyvatelstva, ale o zajištění hospodářského, politického a sociálního systému. Počátek a důsledky Benešových dekretů jsou skryty už v Mnichovské dohodě o postoupení českých pohraničních území Němcům.

2.2.1 Benešovy dekrety a Postupimská konference

V současnosti je Benešovými dekrety nejčastěji míněno deset dekretů z roku 1946 zabývajících se majetkovými poměry německé a maďarské národnosti a otázkami státního občanství.

*Jedná se o tyto dokumenty:*¹⁵

¹² MANDLER, E. *Benešovy dekrety*. Praha, 2002, s. 18.

¹³ MANDLER, E. *Benešovy dekrety*. Praha, 2002, s. 13.

¹⁴ MANDLER, E. *Benešovy dekrety*. Praha, 2002, s. 55.

¹⁵ DOMNITZ, CH. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*. Praha, 2007, s. 22.

- „Konfiskační dekret“ č. 5/1945 z 19. května 1945, kterým je konfiskován majetek „státně nespolehlivých osob“ (mezi nimiž jsou vedle českých a slovenských kolaborantů počítány i všechny osoby německé i maďarské národnosti). Tento dekret rovněž prohlašuje za neplatné všechny majetkové právní úkony, k nimž došlo po roce 1938 pod „tlakem okupace“
- „Velký retribuční dekret“ č. 16/1945 z 19. června, jímž byly zřízeny lidové soudy, které měly potrestat nacistické zločiny
- dekret č. 12/1945 z 21. června, kterým je konfiskován zemědělský majetek Němců, Maďarů a „zrádců a nepřátel českého a slovenského národa“
- dekret č. 28/1945 z 20. července o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných „nepřátel státu“ českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci
- dekret č. 35/1945 o přechodném omezení výplat u peněžních ústavů (peněžních podniků) v pohraničním území
- dekret č. 33/1945 z 2. srpna, jímž Němci, kteří se v letech 1938/1939 stali říšskými občany, i další osoby německé národnosti, pozbývají československého státního občanství, pokud nebyli uznáni za antifašisty
- dekret č. 71/1945 z 19. září o pracovní povinnosti sloužící k odstranění válečných škod, která byla uložena osobám, jež pozbyly československého občanství
- dekret č. 108/1945 z října 1945, opět konfiskační dekret, jímž je konfiskován „nepřátelský“ majetek příslušníků německé a maďarské národnosti
- dekret č. 126/1945 z 27. října, jímž jsou v rámci internačních táborů a vězeňských zařízení zřízeny zvláštní oddíly pro vykonávání nucené práce určené pro „nacistické zločince, zrádce a jejich pomahače“
- dekret č. 137/1945, rovněž z 27. října, jímž byly zřízeny internační tábory pro „osoby státně nespolehlivé“
- zákon o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků (tzv. amnestijní zákon) č. 115 z 8. května 1946, jímž je omilostněno jednání, k němuž došlo v době okupace a v prvních poválečných měsících, pokud účelem takového jednání „bylo přispět k boji o znovunabytí svobody Čechů a Slováků nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů“

Plánováním poválečných přesunů se již v roce 1940 zabýval Britský královský institut mezinárodních studií. Britští diplomaté a političtí analytici se zabývali vyřešením poválečné stability v Evropě, ale žádné řešení nebylo možné bez transferu několika milionů Němců. Během let 1939 až 1941 bylo Benešovo stanovisko k sudetoněmeckému problému umírněné. Obsahovalo obnovení ČSR v předmnichovských hranicích, vytvoření župy pro Němce s určitou mírou národní svobody a hospodářské autonomie s představou transferu pouze na území ČSR, ale i možnost realizace nadnárodní federace.

Myšlenka úplného odsunu se váže až k období po spáchání atentátu na říšského protektora R. Heydricha v roce 1942, po němž nastaly časy těžké odvety a těžkých represí za strany nacistů. Odplatou za atentát na Heydricha bylo vypálení vesnic Lidic a Ležáků, popravení většiny českých politických vězňů a vykonání cca 500 poprav za pouhé schvalování atentátu. Po válce došlo k obnovení Československa v předmnichovských hranicích bez Podkarpatské Rusi. Událostí, která potvrdila přijetí Benešových dekretů, bylo jednání v Postupimi u Berlína, na kterém se sešli představitelé vítězné protihitlerovské koalice. Sovětský svaz, Velká Británie a Spojené státy americké se dohodly na příštím evropském uspořádání. *Tři vlády prozkoumávaly tuto otázku po všech stránkách a uznaly, že německé obyvatelstvo nebo jeho složky, které zůstávají v Polsku, Československu a v Maďarsku, bude třeba odsunout do Německa. Jsou zajedno v tom, že jakýkoli odsun musí být prováděn spořádaně a lidsky.*¹⁶ Rozhodnutí Postupimské konference projednala československá vláda druhý den po jeho přijetí 3. srpna 1945. Vláda předpokládala odsun asi 2,5 milionu osob v časovém horizontu jednoho roku.

Na konci druhé světové války se zvedla silná vlna protiněmecké nálady podmíněná nacionálně socialistickou a vysídlovací politikou. *Tento radikalismus byl dále podněcován politickou reprezentací a dotkl se tak i mnoha nevinných lidí.*¹⁷ Na obou zúčastněných stranách vznikla řada iniciativ, které se touto tematikou zabývají.

¹⁶ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 296.

¹⁷ *Z Čech do Bavorska* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace.html>>.

2.2.2 Spory o Benešovy dekrety před a po vstupu do Evropské unie

Otázka platnosti Benešových dekretů vyvolala na půdě evropského i českého parlamentu značný rozruch. Otázky kolem nacistické okupace, druhé světové války či nuceného vysídlení a znovunavrácení majetků byly znovu oživeny.

V době před vstupem do Evropské unie byla vedena široká diskuze o prolomení Benešových dekretů a možnosti vrácení zkonfiskovaného majetku. Po válce v době zabírání německého majetku nebyla konfiskace pro Čechy nijak morálně nepřijatelná, protože se s konfiskací svého majetku setkali již za války. Němci měli bohaté zkušenosti se zabíráním židovského majetku i majetku velkých českých podniků, jako byly např. Škodovy závody, Baťovy továrny, České Union banky a továrny na výrobu jakéhokoliv válečného materiálu včetně následných příjmů z daní, které samozřejmě plynuly do Berlína.

Osvětlení do celého sporu přinesl tzv. Froweinův právní posudek. *Mezi nejdůležitější závěry posudku, které byly uveřejněny v záhlaví, patřilo v první řadě zjištění, že vyvlastnění majetku a odejmutí státního občanství na základě dekretů a také současný restituční systém jsou slučitelné s právem Evropské unie. Za druhé by se podle posudku měla na osoby osvobozené na základě tzv. amnestijního zákona vztahovat presumpce neviny. Třetí rozhodnutí posudku se týkalo osob odsouzených poválečným zákonodárstvím v nepřítomnosti, tedy těch osob, které v době rozsudku pobývaly v zahraničí. Tyto rozsudky by podle Froweinova posudku neměly být vykonány. Vědci, kteří posudek zpracovali, zároveň zdůraznili, že po vstupu do Evropské unie musí být v České republice všem občanům Unie garantována stejná práva.*¹⁸

*Vypracování posudku si vyžádala Konference hlav států Evropského parlamentu a její rukopis byl dokončen na přelomu září a října 2002.*¹⁹ Závěry byly vyvozeny ve prospěch České republiky, jak uvádí HOUŽVIČKA²⁰ ve své knize *Návraty sudetské otázky*. Vlastního odsunu německého obyvatelstva se netýká žádný z dekretů, zákonů ani žádná jiná československá právní norma. Akt odsunu se opírá výlučně o rozhodnutí Postupimské konference.

¹⁸ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 313.

¹⁹ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 313.

²⁰ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 313.

Ještě před zveřejněním výsledků Froweinova posudku nastalo z německé strany kritizování Česko-německé deklarace z roku 1997, kvůli vzdání se požadavku na zrušení Benešových dekretů a na zpochybnění právnosti tzv. amnestijního zákona s kodaňskými kritérii pro vstup do Evropské unie. Po vstupu do Evropské unie je otázka česko-německého dialogu na čistě bilaterální úrovni, nikoliv celoevropského významu. Zájem o tuto diskuzi ochabl a mezi ostatními Evropany je jen okrajový. Po mnoha debatách a mnohostranných interpretacích historických událostí se jeví vyústění sporu jako pozitivní. Při rozhovorech na plenární debatě se Jürgen Schröder snažil přimět poslance k podpoře jeho předlohy k usnesení těmito slovy: „*Důležité je ještě jednou si připomenout sled historických událostí. Nejprve se nacisté chopili moci, potom nacistické Německo obsadilo české země, pak byla válka a potom vyhnání*“.²¹

V době projednávání Lisabonské smlouvy vznesl prezident Václav Klaus požadavek na protokolární dodatek obsahující záruky platnosti takzvaných Benešových dekretů k nemožnosti prosazení majetkových nároků vůči České republice. Místopředseda Evropské komise Günter Verheugen smysluplnost takové záruky zpochybnil. Dle jeho vyjádření byl problém dostatečně řešen před vstupem České republiky do Evropské unie.

Sudetská otázka se často dostává do popředí při příležitosti, která s daným tématem zdánlivě nesouvisí, ale někteří občané České republiky jsou k tématu řešení sudetské otázky a navrácení majetku velmi citliví. Naposledy se sudetská otázka stala předmětem zájmu médií při volbě prezidenta České republiky.

2.3 Důsledky II. světové války

V roce 1945 došlo k obnovení Československa s dodržáním předmnichovských hranic kromě ztráty území Podkarpatské Rusi, která byla postoupena Sovětskému svazu v listopadu 1945. Od listopadu roku 1944 byla Podkarpatská Rus okupovaná Sověty, nyní je součástí Ukrajinské republiky.

Samotný proces vysídlení německého obyvatelstva byl učiněn jako poválečný nevyhnutelný důsledek předchozího období. Poválečné události spojené s odsuny nelze posuzovat odděleně od předešlých válečných hrůz, nelítostného pronásledování,

²¹ DOMNITZ, CH. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*. Praha, 2007, s. 57.

vraždění a popravování. Přestože se poválečné události sběhly před mnoha desítkami let, poválečné jednání zanechalo v přímo zúčastněných, ale i jejich potomcích, mnoho strachu a bolesti. Touha odsunutých Němců zapomenout na dosavadní způsob života zanechaný v pohraničí s cílem prosadit se v nové společnosti nebyla snadná. V mnoha případech následovala chudoba, ponížení a propadnutí zoufalství, ze kterého se po neblahých prožitcích nikdy nevzpamatovali. Touhu po zapomenutí zakrývali tvrdou prací a honbou za úspěchem kvůli dostatečnému existenčnímu zajištění.

V létě roku 1945 byly přijaty Benešovy dekrety o konfiskaci majetku bez náhrady, o odnětí československého občanství sudetoněmeckému a maďarskému obyvatelstvu, a také retribuční dekret o potrestání nacistických zločinců, zrádců a kolaborantů. Němci byli děleni na kolaboranty a oportunisty. Další skupinu představovali ti, kteří byli nacisty vězněni a perzekuováni. Do této kategorie spadali Němci, kteří mohli znovu požádat o občanství. *Prezidentským dekretem bylo zkonfiskováno 270 000 hospodářství o celkové ploše dvou a půl milionu hektarů. Nacistické rasové zákony nebylo snadné provádět, protože lidé alespoň pravděpodobně jedné krve byli výjimkou, nikoli pravidlem. Benešovy dekrety narazily na podobný problém. Mnohá česká i sudetská rodina byla smíšená nebo se střídavě pohybovala mezi oběma národnostmi podle toho, co bylo právě příhodnější.*²²

Dokumentem, který se také zabýval konfiskací majetku, pozemkovou reformou a znárodněním klíčových částí hospodářství, byl Košický vládní program. Byl přijat v březnu 1945 na jednání v Moskvě a byl vyhlášen na slavnostním zasedání československé vlády v Košicích dne 5. dubna 1945. *Košický vládní program, z něhož se vycházelo, vyhovoval sice především komunistům, ale za dané situace jej akceptovaly široké vrstvy obyvatelstva a opírala se o něj rovněž demokratická politická reprezentace i autorita nejvyšší prezident E. Beneš, spoluvůrce tehdy převládající vize, kterou charakterizoval slovy: „Jsme na přelomu a to zdůrazňuji, na přelomu ze společnosti demokracie liberálně buržoazní do nového stadia demokracie socializující, lepší a dokonalejší, sociálně a hospodářsky vyvinutější. Jdeme dnes za ideálem demokracie opravdu lidové, lidovější a lepší, nežli tomu bylo po válce minulé.“*²³ Dosažení těchto cílů bylo úzce spojováno s potřebou vyrovnat se s následky války. Ve své době byl Košický vládní program považován za záruku pomoci při osvobození od fašistického

²² ALBRIGHT, M. *Pražská zima*. Praha, 2012, s. 327.

²³ STANĚK, T. *Perzekuce 1945*. Praha, 1996, s. 49.

Německa. Tento silně prosovětský akt byl po roce 1948 definován jako výrazná pomoc Komunistické straně v uchopení moci. V knize *Němci v Čechách* se SLÁDEK²⁴ zmiňuje o Košickém vládním programu jako o legalizaci odsunu vně státu a o podpoře tohoto vládního aktu veřejným míněním. Zmiňuje zde i pozdější význam odsunu jako klíčové role v komunistických plánech.

Podle Postupimské dohody mělo být přistoupeno k transferům obyvatel až tehdy, kdy budou vhodné podmínky pro pojmutí takového množství obyvatel v Německu a Rakousku. Proto většinu německých obyvatel transport teprve čekal. Postavení německé menšiny upravovaly Benešovy dekrety. Němci byli prohlášeni jako státně nespolehlivé obyvatelstvo a od této skutečnosti se odvíjela řada dalších opatření, která negativně zasahovala do jejich životů. Odlišení bílou páskou umístěnou na rukávu bylo srovnáváno se žlutou židovskou hvězdou. Dle barevné diferenciacce bylo možné rozeznat zajatce, kteří nosili pásku žlutou, a antifašisty, kteří nosili pásku červenobílou nebo rudou. Němci byli zbaveni volebního práva, byla omezena možnost uzavírání smíšených česko-německých manželství. Peněžní vklady byly převedeny na vázané účty a nedalo se s nimi volně disponovat. V pohraničí byl zakázán volný pohyb osob. Nakupovat směli jen v určité hodiny a i další všední život ovlivňovala spousta jiných nepříjemností.

Ještě před spuštěním samotného plánovaného procesu odsunu nastala zvýšená migrace německého obyvatelstva z Čech. Většina příslušníků gestapa uprchla z protektorátu ještě před skončením války způsobem, který je označován jako divoké odsuny. Porážka nacistického Německa silně zapůsobila na Němce, kteří cítili strach a obavu z pomsty. Byli součástí národa, který způsoboval utrpení a nenávisť v posledních šesti letech. Češi, kteří v sobě nesli odpor proti nacismu a pochopitelnou touhu po pomstě, měli s poraženými mizivou míru soucitu a neměli chuť ke vstřícnějšímu postoji. Nepřispělo k tomu ani poznání děsivých skutečností o koncentračních táborech, způsobech a praktikách při procesech odsuzování či věznění svých spoluobčanů a blízkých. Mnohé poválečné akce byly živelné a nedůstojné. *Odsun německy mluvících obyvatel Československa představuje dějinný zlom, drastickou variantu desítky let trvajících sporů obou národů českých zemí.*²⁵

²⁴ SLÁDEK, M. *Němci v Čechách*. Praha, 2002, s. 147.

²⁵ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 298.

O postojích prezidenta republiky v květnu 1945 se zmiňuje ARBURG²⁶ v knize *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Nasměrování represivních a diskriminačních opatření na německé obyvatelstvo bylo nepochybně inspirováno autoritou prezidenta Edvarda Beneše. Některé jeho výroky mohly u řady českých lidí vzbuzovat dojem, že ve vztahu k Němcům není shovívavost rozhodně na místě, a že i akty násilné povahy jsou vzhledem k nedávné minulosti v lecčems omluvitelné. V pozdější době reagoval prezident Beneš na situaci a kritiku vysídlovací politiky zmírňováním protiněmecké nálady. Prezident Beneš si byl vědom rozčarování celého národa a volání po odplatě za válečné události a snažil se udržet emotivní jednání po odvetě pod kontrolou. Dne 14. října 1945 reagoval na situaci projevem, v němž prohlásil, že zbývá jediné řešení, a to odchod Němců od nás. Současně však kladl důraz na zachování morálních principů naší demokratické země. *Celý náš postup ve věci jejich odsunu do říše musí býti lidský, slušný, správný, morálně odůvodněný, přesně plánovaný a se všemi spojenci pevně dohodnutý. Ani zde náš národ svou pověst demokratického a lidsky důstojného režimu nesmí ničím potřísnit. Všechny podřízené orgány, které se proti tomu prohřeší, budou rozhodně volány k odpovědnosti.*²⁷

Přípravy na organizovaný odsun se dostaly do závěrečného stadia v listopadu roku 1945. *Z ČSR mělo odejít 2,5 mil. Němců, z toho 750 000 do sovětského a 1 750 000 do amerického pásma.*²⁸ V knize *Návraty sudetské otázky* uvádí HOUŽVIČKA²⁹ konkrétnější počet odsunutých Němců, ale i tyto počty nejsou přesné. Ani v dalších publikacích zabývajících se odsunem není číselná shoda. *Celkem bylo v průběhu nasazeno 1646 vlaků včetně vlaků lazaretních, 67 748 automobilů. V období vrcholícího odsunu v první polovině roku 1946 bylo vypravováno denně 12 vlaků dopravujících 14 400 osob, které byly přebírány v německých pohraničních stanicích.*³⁰ *Do americké okupační zóny bylo odsunuto 1 446 0059 osob (včetně 53 187 osob považovaných za antifašisty) a do sovětské zóny 786 482 osob (z toho 42 989 antifašistů).*³¹

²⁶ ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 80.

²⁷ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 294.

²⁸ STANĚK, T. *Perzekuce 1945*. Praha, 1996, s. 40.

²⁹ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 314.

³⁰ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 314.

³¹ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 314.

Existují ale i jiné pohledy na minulé události. Řada Čechů se nedokázala vyrovnat s nedávnou minulostí a osudovými ranami válečných let přijímaných bez otevřeného boje a odporu. Snažili se zakrýt neslavnou osobní minulost, zbabělost, nečinnost a kolaboraci s nepřítelem.

Během léta a podzimu roku 1945 proběhla velká vlna zatýkání a odesílání celých rodin, bez ohledu na vysoký nebo velmi nízký věk, na tzv. nucené práce u českých zemědělců ve zkonfiskovaných podnicích. V lednu 1946 byly započaty přesuny transportními vlaky z Československa. Většina odsunů byla dokončena v zimě roku 1946.

2.3.1 Odsuny a organizované vysídlení původního obyvatelstva

Ještě než započal organizovaný odsun německého obyvatelstva, bylo zapotřebí dát dohromady rodiny, protože právě rodina byla jednotkou určenou k odsunu. Někteří příslušníci rodin se nacházeli v internační vazbě a někteří se ještě nevrátili z válečného zajetí. Zařazení do odsunu byla dávána přednost před trestním stíháním a vězněním u případů s nižšími tresty. Mnoho rodin bylo odsunuto nekompletních, jelikož jejich členové byli zadrženi z důvodu spáchání vyšších trestních činů. Ve smíšených manželstvích bylo možné zůstat v Československu po požádání o vrácení československého občanství. Posuzovalo se, zda byli oba manželé československými občany ještě před válkou. O vrácení československého občanství bylo možné požádat do února 1946. Další skupinou, která nebyla řazena do odsunu, byli antifašisté, členové sociální demokracie a komunisté. Odsunuti byli jenom na základě své žádosti, přičemž měli stanoveny lepší podmínky k odchodu. Bylo jim povoleno 1 000 říšských marek a 120 kg potřebných věcí na osobu. O odsunu se neuvažovalo také u tzv. specialistů a lidí potřebných pro budování nebo udržení chodu nové poválečné vlasti. Jednalo se o nepostradatelné zaměstnance, kvůli kterým by chod našeho hospodářství i místních fabrik a továren začal kolabovat.

Samotný transport měl probíhat dle stanoveného plánu. Ten spočíval ve stanovení maximálního počtu osob transportu, počtu lidí v železničních vagónech i počtu doprovodného četnictva, asistentů a zdravotnického personálu. Osoby připravené k transportu měly být dostatečně oblečené, obuté a nezavšivené. Už ve sběrných střediscích byly desinfikovány DDT a teprve potom mohly být zaevidovány. Důležitá byla evidence, příprava a dodržování přísunu potravin. Sběrná střediska měla za úkol zajistit plynulost odsunu a zamezit vzniku chaosu a nepořádku.

Délka pobytu ve sběrném středisku měla být v rozmezí jednoho až dvou týdnů. Mezi povolené věci patřila finanční hotovost do výše 1000 říšských marek, potraviny na 3 až 7 dní, nejnnutnější osobní věci sbalené v zavazadle o váze 30 až 50 kg. Některé zdroje uvádí 60 kg.

Zákon č. 115/46 Sb. o „právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků“ z 8. května 1945 známý pod pojmem amnestijní zákon byl využit pro trestné činy odbojářů, partyzánů a těch činů, které by podle právního zákona byly považovány za trestné. Z amnestijního zákona byly vyňaty osoby, jejichž činy byly spáchány zavrženíhodnými pohnutkami, zjištěností, vilností či snahou zakrýt jiný trestný čin. Obdobné zákony byly přijaty v Itálii, Francii a Rakousku. Dokončení odsunu do sovětské zóny mělo být uskutečněno do 27. října a do americké zóny do 29. října 1946. Problémy s umístěním obyvatelstva do americké zóny způsobilo pozastavení transferů. Bylo potřeba počítat s tím, že v ČSR zůstane větší počet Němců, než se původně plánovalo.

Němci, kteří přišli do poválečného Německa jako uprchlíci či vyhnanci, nebyli v mnoha případech přijati mezi místní domorodé obyvatelstvo. *Po válce utíkali Němci před tím, co ještě včera platilo a co je okouzlovalo. Nyní byli deklasováni, morálně vyobcováni vítěznými mocnostmi okolními národy. Soustředili se na práci a výkon, přemýšleli méně o minulosti a více o budoucnosti. Obnova postupovala daleko rychleji, než se očekávalo a v souvislosti s tím postupně mizely dotěrné otázky a objevila se naděje na nový pocit vlastní hodnoty.*³²

2.3.2 Odsuny v oblasti Vimperska

Konec války byl na dosah. Prachatická a vimperská oblast byla přeplněná uprchlíky z Německa i z východu. Byla zde shromážděna spousta raněných vojáků a vojenských jednotek ustupujících před Rudou armádou. Od ledna do dubna roku 1945 bylo ve Vimperku a okolí již přes tisíc uprchlíků. Kolaboranti, důstojníci SS, těžce ranění vojáci a uprchlíci zaplavovali město. Přestávala fungovat správa a úřady, byl nedostatek topiva, uhlí, pohonných hmot a potravin. Vimperkem projížděly celé kolony vojenských nákladních i osobních aut z protektorátu směrem do Německa. V době odsunu se ztratilo mnoho cenných písemností. Jedněmi z písemností, které měly být také vyvezeny, byly doklady o městských privilegích ze 14. až 17. století.

³² KOSSERT, A. *Chladná vlast*. Brno, 2011, s. 51.

Německý Vimperk se vzdal americké armádě. Dne 5. května roku 1945 učinil oznámení o odevzdání města majitel vimperské tiskárny Jan Steinbrener. Američané dne 6. května obsadili důležité úřady, poštu, továrny a radnici. Konec války ve vnitrozemí se značně lišil od konce války v sudetském pohraničí. V knize *Poslední mrtví, první živí* uvádí BIMAN³³ události spojené s příchodem partizánské skupiny Šumava II pod vedením podplukovníka Josefa Suchardy, který prováděl se souhlasem americké správy vyčišťovací akce v okolních lesích až na státní hranici. Kromě toho odzbrojoval a zajímal německé vojáky a ozbrojené tlupy SS. Dále autor BIMAN³⁴ upozorňuje na postoje amerických vojáků, kteří sympatizovali s Němci. Bylo to spíše z jejich nevědomosti o nacistických hrůzách. Většina z nich se nezúčastnila osvobozování některého z koncentračních táborů a proto netušila nic o zverstvech páchaných na českých a židovských občanech. Jejich postoje byly namířeny spíše k obhajobě německví a vyjadřovali nespokojenost nad chováním Čechů. Nikde nebyla zmiňována informace o násilí páchaném na Československu po šest let okupace, ani vysvětlení, proč velmoci uvažují o odsunu sudetských Němců. Po stažení amerických jednotek z pohraničí nastalo zatýkání a věznění Němců. Většina Němců byla prohlášena za státně nespolehlivé obyvatelstvo, které bylo zbaveno téměř všech práv, byl jim zkonfiskován majetek a zablokovány účty v bankách. Váleční uprchlíci měli být co nejrychleji dopraveni do Rakouska a Německa. Velký příliv německých obyvatel byl zaznamenán v dubnu a květnu roku 1945, kdy se městem přelila vlna uprchlíků. Odhadem to bylo více než 10 000 lidí a dalších 2000 uprchlíků okolím Vimperka, jak v knize *Vimperk* uvádí HAJNÍK³⁵. V té době žilo ve Vimperku pouze 250 českých občanů.

Sudetské území bylo od Československa na dobu šesti let odděleno a po válce znovu připojeno. V prvních měsících po válce se rozhodlo o dalším vývoji v pohraničí a bylo přistoupeno k odsunu německého obyvatelstva a byl navržen způsob nového osidlování pohraničí.

V době blížícího se pádu Třetí říše očekávali mnozí sudetští Němci reintegraci své domovské oblasti do obnoveného Československa a zajištění československé svrchovanosti, a stejně tak i pronásledování a potrestání exponentů nacistického režimu

³³ BIMAN, S., CÍLEK, R. *Poslední mrtví, první živí*. Ústí nad Labem, 1989, s. 81.

³⁴ BIMAN, S., CÍLEK, R. *Poslední mrtví, první živí*. Ústí nad Labem, 1989, s. 85.

³⁵ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 12.

bezprostředně po skončení války. Většina zejména těch sudetoněmeckých obyvatel, kteří se nepovažovali za nějak provinilé a nenáleželi k nacistům či jejich otevřeným sympatizantům, nepočítala s tím, že se jejich dosavadní životní jistoty zhroutí a že je postihne taková společenská degradace.³⁶ Široké vrstvy starousedlých Němců si byly vědomy, že jsou oběťmi poválečné doby, ale někteří z nich věřili, že by mohlo dojít v soužití Čechů a Němců, ke kompromisu, jak se zmiňuje ARBURG³⁷ v knize *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*.

V závěru roku 1945 byla v oblastech vytvořena sběrná střediska pro soustředění Němců určených pro odsun, které sloužily jako internační tábory. Pro sběrná střediska byly využity prostory hotelu Centrál, Schwarzenberského pivovaru, obchodní školy a továrních budov společnosti Steinbrener. Hygienické podmínky nebyly zrovna nejlepší, například za umývárny sloužil vodní náhon na dvoře. Kuchyně byla vojenská, zdravotní službu vykonávali dva lékaři a jedna ošetřovatelka. Službu stráže zabezpečovali vojáci místní posádky. Transport měl mít maximálně 1200 lidí ve 40 vagónech a spolu s lidmi byla přepravována jejich zavazadla. Doprovázela je strážní četa a personál, který jim zajišťoval přiděl potravin, zdravotnickou péči a dohled. První transport byl z Vimperka vyslán dne 8. 3. 1946, druhý byl stanoven na 19. 3. 1946. Celkově se odhaduje ilegální přechod hranic v rozmezí 25-30 % obyvatelstva určeného k plánovanému odsunu. Z okresu Prachatice bylo vypraveno 21 transportů, které skončily převážně v Bavorsku. *Většina z nich prošla přijímacím táborem Fürth im Wald.*³⁸

Skupina antifašistů tj. lidí, kteří prokazatelně vystupovali proti nacismu z oblasti Prachaticka a Vimperska, byla na vlastní žádost odsunuta v roce 1946 a další část v roce 1948. Členy sociální demokracie k tomu pravděpodobně vedly únorové události roku 1948. Také tzv. specialisté hráli svou úlohu v oblasti Vimperska. Jednalo se hlavně o nepostradatelné pracovníky v průmyslových odvětvích, například pro tiskárnu Steinbrener bylo ve Vimperku ponecháno 71 německých specialistů a pro sklárnu Meyer bylo ponecháno 88 pracovníků specialistů. K červnu 1946 bylo ve Vimperku

³⁶ ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 151.

³⁷ ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 151.

³⁸ *Z Čech do Bavorska* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace.html>>.

evidováno 260 nepostradatelných specialistů. Ještě na jaře roku 1947, kdy se Státní lesy Šumava potýkaly s kalamitou kůrovce a nedostatkem pracovních sil na těžbu stromů, se snažili udržet německé dělníky v místě. Stejně tomu bylo i v továrně na prádlo Konopra ve Vimperku. *Velký počet specialistů byl zaměstnán ve sklárně v Lenoře, což se značnou nelibostí nesla česká menšina. Tento problém se řešil přesunem německých sklářů do vnitrozemí.*³⁹ Němci odcházeli na vlastní žádosti především z obav poválečné protiněmecké nálady a z obav morální msty. Preferovali odsun před zařazením do práce ve vnitrozemí, čímž vznikal problém s nedostatkem pracovních sil v horských a podhorských oblastech. ARBURG⁴⁰ se v knize *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 -1951* zmiňuje o snadném překročení hranic zvláště v prvních poválečných týdnech. Jednalo se řádově o tisíce civilistů, zahraničních dělníků nasazených nacisty na nucené práce, prchajících říšských a sudetských Němců překračujících hranice v obou směrech. Dobrovolné odsuny se uskutečňovaly celé první čtvrtletí roku 1946. Přesné počty osob z oblasti Vimperska jsou nedohledatelné. Povolení k vystěhování získávali skupiny uprchlíků, říšští Němci i antifašisté. Dobrovolné odsuny byly zastaveny nařízením Ministerstva vnitra koncem ledna 1946, ale probíhaly ať už s povoleními a cestovními doklady, nebo bez nich do konce března. TOUPALÍK⁴¹ z periodika *Výběr* se domnívá, že odsunovacím táborem prošlo jen kolem 50 % obyvatel určených k odsunu. Ostatní šli vlastní cestou, ilegálním přestoupením hranic. Z Vimperka odešlo legálním odsunem pouze 1714 osob (266 jednotlivců a 471 rodin). Sčítání bylo provedeno podle lístkovic, které sloužily jako podkladní materiály odsunovacích táborů. Tyto doklady táborové správy byly po ukončení činnosti tábora předány vyšším správním úřadům. Z těchto podkladů bylo možné zjistit, že značný počet Němců, zde usedlých, nečekal na legální odsun přes tábor, ale odešel přes státní hranice „Heim ins Reich“ ilegálně. Někteří z nich využili znalosti místních poměrů a odstěhovali část majetku, v některých případech i celý, včetně dobytka, za hranice. *Zvláště v prvních poválečných týdnech platilo, že se prakticky kdokoli mohl relativně snadno dostat z Čech do Bavorska, neboť se území po obou stranách nově zřízené hranice nacházelo v oblasti obsazené 3. US-Army a byly zde*

³⁹ *Specialisté* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace/specialiste.html>>.

⁴⁰ ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 73.

⁴¹ TOUPALÍK, J. *Odsun Němců z Prachaticka*. Výběr. České Budějovice : Jihočeské vlastivědné muzeum, 1966, č. 3, s. 29-30.

*zřízeny jen běžné bezpečnostní zátarasy a hlídky.*⁴² Některým žadatelům o odsun se ještě předtím než opustili Vimperk podařilo rozprodat veškerý svůj majetek. Stávaly se ale i případy opačného charakteru, kdy odsun proběhl v nočních nebo ranních hodinách a dotyční si nestačili vzít ani potřebné doklady a hotovost. *Celkem prošlo prachatickým okresem odsunovacím táborem 17 942 osob, z toho 2234 jednotlivců a 4 374 rodin.*⁴³

2.3.3 Osidlovací politika v oblasti Vimperska

Osidlování bylo vnitropolitickou záležitostí, ke které nebyl zapotřebí mezinárodní souhlas, na rozdíl od transferu obyvatelstva za hranice republiky. S osidlováním bylo započato ještě před potvrzením odsunu. *O osídlení pohraničí se jednalo při projednávání Košického programu a 19. května 1945 bylo osídlování uzákoněno. Od září 1945 ho řídily osidlovací úřady přiřčené k ministerstvu vnitra, které bylo od počátku pod vedením komunistů. Tyto úřady se podílely až do roku 1950 na osídlování, vytvářely plány pro pohraniční oblasti a organizovaly přistěhovalectví obyvatelstva z vnitrozemí a krajanů ze zahraničí.*⁴⁴ Osidlovací politika způsobila velké sociální a hospodářské změny nejen v poválečném vimperském regionu. Komplikace přinášela skutečnost, že oblast byla šest let pod správou jiného státu. Patřila totiž k župě Bayerische Ostmark. *Pro počáteční fázi osidlování byla příznačná mimořádně silná fluktuace nově příchozích. Ještě předtím, než se jednotliví osídlenci na delší dobu usadili na jednom místě, vyzkoušeli si často pobyt v různých domech a bytech, někdy i v nejrůznějších lokalitách, nebo zaměstnání v různých profesích. Mnohé čerstvé osídlence poměry, v nichž se ocitli, z těch či oněch příčin neuspokojovaly nebo přímo zklamaly, a proto se také během několika týdnů nebo měsíců vraceli do původních bydlišť.*⁴⁵ Mnozí přišly do pohraničí s cílem snadného a rychlého obohacení. Tito lidé bývají označováni jako zlatokopové. Doosidlování proběhlo v několika vlnách. Pro jižní Čechy byla ustanovena oblastní osidlovací úřadovna se sídlem v Českých Budějovicích a post úřadovny byl dán plánem úřadu ministerstva zemědělství. Jako první měly být osídleny větší usedlosti s výměrou kolem 10 hektarů orné půdy. Na jaře roku 1946 byla zřízena velká potravinářská hospodářství tzv. horská pastevní družstva. Byla to

⁴² ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 73.

⁴³ TOUPALÍK, J. *Odsun Němců z Prachaticka*. Výběr. České Budějovice : Jihočeské vlastivědné muzeum, 1966, č. 3, s. 30.

⁴⁴ *Znovuosidlování* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace/znovuosidlovani.html>>.

⁴⁵ ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 188.

společenstva s ručeným omezením, která byla zřizována pohraničními okresy. Družstva trpěla nedostatkem pracovních sil. Na výpomoc jim přicházely brigády studentů a branců. V knize *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 -1951* se ARBURG⁴⁶ zmiňuje o špatně zorganizovaných výpravách Svazu české mládeže. Podle pozdější bilance byly během působení jednotné mládežnické organizace v pohraničí zajištěny mnohamilionové škody a zaznamenány velké neúspěchy také při záchraně sklizně a zabezpečení živočišné výroby. Znovuosidlování probíhalo současně s vysídlováním německého obyvatelstva. *Jihočeský region zůstal osídlený jen velice řídko. Důvodem bylo na jedné straně to, že zemědělsky těžko obhospodařovatelný region nové usedlíky příliš nelákal a na druhé straně se zde počítalo se vznikem pohraničního pásma podél hranice, pro jehož zřízení byla málo osídlená krajina výhodou.*⁴⁷

Velký vliv na dosídlení měla reemigrantská vlna, kterou tvořili Slováci, rumunští reemigranti a volyňští Češi. Opuštěné usedlosti po Němcích byly velkým lákadlem pro lidi s úmysly na rychlé zbohatnutí. V srpnu 1946 byl vydán zákaz vstupu do opuštěných obcí z důvodu vykrádání. Mnoho Slováků si hospodaření na Šumavě později rozmyslelo a vrátilo se zpět do své vlasti či do vnitrozemí i s nově nabytým majetkem. V letech 1946 a 1947 došlo k nečekanému trendu ve smyslu odlivu nových osídlenců. Odchody z oblasti začaly převažovat nad příchody a hlavní cíl osidlovací politiky tj. rozvoj zemědělské výroby nebyl plněn. Nejistota právních záruk kolem nově nabytých majetků a zprávy v tisku, které varovaly před kolektivizací podle sovětského vzoru, způsobovaly nespokojenost, nedůvěru a obavy z odebrání majetku v budoucnu.

V roce 1947 dochází k přílivu reemigrantů z Rumunska, Maďarska a Jugoslávie za účelem osídlení vyšších poloh prachatického okresu. Reemigrace byla v podstatě ukončena koncem roku 1948, poté probíhaly pouze individuální přesuny. Poslední osidlovací etapou bylo dořešení problémů, které se nepodařilo vyřešit v minulosti. Podpora a nadšení nových osídlenců spočívala v jednorázovém osidlovacím příspěvku na úhradu mimořádných stěhovacích a zařizovacích výloh. Vimpersko se stále potýkalo s nedostatkem pracovních sil nejen v oblastech dřevozpracujícího průmyslu, ale

⁴⁶ ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. Středokluky, 2011, s. 198.

⁴⁷ *Z Čech do Bavorska* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace.html>>.

i v továrně na prádlo Konopra. V knize *Vimperk* se HAJNÍK⁴⁸ zmiňuje o dosídlení obce Horní Vltavice reemigranty z Maďarska, Rumunska, Slovenska a z různých koutů Čech.

Osídlenci přicházeli do pohraničí se slibem obdržení půdy a majetku do svého soukromého vlastnictví. Po komunistickém převratu v únoru roku 1948 se započalo s prosazováním jiné koncepce. Program socialistické přestavby v zemědělství vedl k násilné likvidaci soukromého vlastnictví, poté následovala kolektivizace v podobě jednotných zemědělských družstev a státních statků. Mnoho nových osídlenců projevovalo velkou nespokojenost, kterou řešili opuštěním svých přidělů nebo úplným odchodem z pohraničí. Původní plány dosídlování v padesátých letech nebyly naplněny. Socializace společnosti, likvidace soukromovlastnických vztahů, sílící období studené války a obavy z možného světového ozbrojeného konfliktu s možností návratu odsunutých Němců podporovaly velkou fluktuaci obyvatelstva. V roce 1948 po převzetí moci KSČ se Československo dostalo pod sovětskou nadvládu. Prezident Beneš podepsal demisi. Následně došlo k úplné likvidaci demokratického systému a nastoupení totality. Hranice země byly uzavřeny, byla spuštěna železná opona.

Po válce se počet obyvatel snížil na polovinu oproti předválečnému stavu. Vimpersko nebylo příliš průmyslové. Převažovalo zde spíše zemědělství a pastevectví. Do roku 1949 odešlo z pohraničí mnoho novoosídlenců z důvodů ekonomických i politických. Nespokojenost způsobovala realita, která neodpovídala představám novoosídlenců o novém životě, špatný stav bydlení, nedostatečná nebo chybějící infrastruktura. Také vznik železné opony nepřispěl k výraznějšímu osídlování. Velkou část osídlenců činila skupina vojáků s rodinami. Slováci a Romové přijeli, ale velký užitek do regionu nepřinesli. Vybydlené domy byly po jejich odchodu zbourány. Vybouraný materiál byl použit jako stavební materiál na výstavbu pro další nové osídlenec. Některé objekty byly později prodány k rekreačním účelům. Osídlovací politika Národní fronty byla kritizována za nenapravitelné škody v oblasti pohraničí. Jednalo se především o zpusnutí budov, úhyn dobytka, neobdělané a nesklizené pole a závislost na potravinové pomoci UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration). Po únorových událostech roku 1948 bylo postavení Němců v Čechách složité. Tlak na budování socialismu byl v mnohých případech nesnesitelný. Asimilace do společného života se nedařila. Pro ty, kteří zde ještě zůstávali, bylo akceptovatelnější

⁴⁸ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 73.

usilovat o povolení k vystěhování do Německa, než zůstat v nastupující komunistické společnosti.

Obtíže se získáním nových osídlenců přetrvávaly na Vimpersku až do druhé poloviny padesátých let. Řešení nespočívalo jen v oblasti rozvoje zemědělství, protože pro zdravější vývoj regionu muselo být vytvořeno více možností obživy. Investice plynuly do obnovení výroby v dosud nevyužívaných průmyslových objektech a byly uvolněny prostředky na výstavbu bytových jednotek.

Odsun sudetských Němců z oblasti Vimperska znamenal úplnou výměnu obyvatelstva. V roce 1930 činil podíl obyvatel německé národnosti 56,5 %. Dle dostupných údajů je v současné době v regionu s velkou převahou zastoupeno české obyvatelstvo 95 %, Slováci jsou zastoupení 4 %, Němci necelým 0,5 % a Romové necelým 0,5 %. Vzdělanost a kvalifikace odpovídá průměru v České republice. Při sčítání lidu v roce 1930 měl soudní okres Vimperk 27 371 obyvatel. *Celorepubliková populační deprese, k níž došlo v 60. letech, se silně projevila rovněž v pohraničí. Ve srovnání s vnitrozemím přírůstek obyvatel v pohraničních oblastech činil pouze 60 %. Byla přijata další vládní opatření směřující ke komplexnímu dosídlování vybraných pohraničních okresů a k podpoře zemědělství. To se týkalo západních a jižních Čech.*⁴⁹

Z původního obyvatelstva a nových osídlenců se formovala nová stejnorodá společnost velmi obtížně. Překážkou byla jiná mentalita, kultura, zvyky a jiné obecné hodnoty soužití. Důvodem odlivu mladých lidí z pohraničí byla nedosažitelnost kvalitního zaměstnání, pracovní příležitosti byly v převážné míře v zemědělství, nebyl zde rozvinutý průmysl, který by zajistil finanční uspokojení. V době po roce 1989 zůstávají v obcích starší lidé, mladí lidé odcházejí za vzděláním a prací do měst. Tento trend přetrvává stále. Hustotou zalidnění, která se pohybuje kolem 31 lidí na 1 km², patří Vimpersko k nejméně osídleným regionům České republiky.

⁴⁹ KASTNER, Q. *Osídlování českého pohraničí od května 1945*. Praha, 1966, s. 17.

Tabulka č. 1: Vybrané ukazatele za správní obvod ORP Vimperk 2001-2011⁵⁰

Vybrané ukazatele za správní obvod ORP Vimperk v letech 2001 - 2011

UKAZATEL	SO ORP Vimperk										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obcí	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
Počet částí obcí	106	106	106	106	109	109	109	109	109	109	109
Počet základních sídelních jednotek	142	142	142	142	144	144	144	144	144	144	147
Počet katastrálních území	94	94	94	94	94	94	94	94	94	94	94
Počet obcí se statutem města	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet obcí se statutem městyse	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-	1
POZEMKY											
Výměra v ha (k 31. 12.)	53 535	53 537	53 537	53 537	53 536	53 537	53 537	53 537	53 537	53 537	53 534
zemědělská půda	15 887	15 876	15 861	15 853	15 848	15 833	15 830	15 824	15 820	15 810	15 808
lesní pozemky	31 909	31 916	31 963	31 976	31 973	31 986	31 987	31 984	31 988	31 996	31 996
zastavěné plochy	270	274	276	277	278	279	279	280	281	282	282
Hustota zalidnění (osoby/km ²)	33,1	33,1	33,0	33,1	33,0	32,9	33,0	33,2	33,1	33,1	32,9
OBYVATELSTVO											
Počet obyvatel (k 31. 12.)	17 720	17 695	17 677	17 703	17 684	17 638	17 658	17 753	17 721	17 700	17 596
Živé narození	190	161	141	185	178	166	178	204	191	180	196
Zemřelí celkem	190	182	211	189	211	196	194	214	180	183	206
podíl zemřelých na novotvary (%)	22,6	26,4	21,8	24,3	29,9	22,4	28,9	20,1	23,3	23,5	24,8
podíl zemřelých na nemoci oběhové soustavy (%)	57,9	46,7	52,6	48,7	48,3	55,6	45,4	50,5	47,8	50,8	50,0
podíl zemřelých na nemoci dýchací soustavy (%)	3,7	5,5	5,7	7,9	5,7	3,6	6,7	7,9	6,7	6,6	5,3
Přirozený přírůstek obyvatel (narození - zemřelí)	0	-21	-70	-4	-33	-30	-16	-10	11	-3	-10
Přistěhovalí	267	332	335	344	339	301	337	395	266	271	250
Vystěhovalí	281	336	283	314	325	317	301	290	309	289	313
Přírůstek obyvatel stěhováním (přistěhovalí - vystěhovalí)	-14	-4	52	30	14	-16	36	105	-43	-18	-63
Celkový přírůstek (úbytek) obyvatel	-14	-25	-18	26	-19	-46	20	95	-32	-21	-73
Sňatky	100	86	83	86	81	93	87	75	73	78	85
Rozvody	45	55	64	50	67	48	36	61	38	52	55
Potrasy	80	75	76	60	65	60	52	53	65	54	59
Průměrný věk mužů (roky)	37,1	37,5	37,7	38,0	38,2	38,6	38,9	39,0	39,4	39,6	39,9
Průměrný věk žen (roky)	39,5	39,8	40,2	40,4	40,6	41,0	41,2	41,4	41,7	42,0	42,4
Podíl obyvatel ve věku 65 a více let (%)	13,7	13,7	13,6	13,8	14,0	14,2	14,3	14,6	15,0	15,3	15,8
Index stáří (počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0 - 14 let)	83,3	85,6	87,2	89,1	91,5	95,1	97,4	99,0	102,4	104,0	106,8
NEZAMĚSTANOST (k 31. 12. dle MPSV)											
Evidovaní uchazeči o zaměstnání	541	636	586	635	494	480	399	421	680	698	614
z toho dosažitelní (%)	93,5	90,8	86,5	89,5	92,2	93,8	99,3
z toho občané se zdravotním postižením (%)	20,1	17,3	17,1	16,1	16,2	18,3	21,1	17,6	18,2	16,9	13,2
z toho absolventi (%)	8,5	8,6	8,4	8,5	9,3	7,5	7,3	8,3	5,4	5,7	5,9
z toho osoby s délkou evid. nad 12 měsíců (%)	17,0	18,1	16,9	14,2	16,0	14,0	12,0	7,4	10,3	12,0	17,6
Volná pracovní místa	108	145	122	134	102	187	279	118	60	73	83
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	5,0	4,4	4,8	4,7	4,8	2,6	1,4	3,6	11,3	9,6	7,4
Míra nezaměstnanosti (%) ¹⁾	6,20	7,29	6,71	7,28	5,29	5,00	3,95	4,32	7,18	7,50	6,99
EKONOMICKÉ SUBJEKTY SE SÍDLEM NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍHO OBVODU (k 31. 12.)											
Ekonomické subjekty celkem (podle RES)	4 114	4 216	4 369	4 405	4 444	4 498	4 507	4 521	4 429	4 464	4 467
fyzické osoby	3 561	3 642	3 741	3 729	3 743	3 769	3 740	3 718	3 602	3 622	3 642
z toho zemědělské podnikatelé ²⁾	388	395	398	393	419	416	408	414	191	196	204
právnícké osoby	553	574	628	676	701	729	767	803	827	842	825
z toho obchodní společnosti	224	227	220	228	240	257	262	264	274	280	282
Podíl ekonomických subjektů podle vybraných odvětví ek. činnosti (%)³⁾											
zemědělství, lesnictví a rybnářství	16,1	15,8	15,6	15,3	15,7	15,6	15,8	16,3	12,4	12,4	12,6
průmysl celkem	14,7	14,6	14,5	14,1	13,8	14,0	13,3	12,5	12,7	12,4	12,1
stavebnictví	11,9	12,1	12,3	12,7	12,8	13,2	13,4	13,4	14,0	14,0	14,0
obchod, ubytování, stravování a pohostinství	36,1	36,1	34,8	34,8	34,5	33,6	33,3	31,7	31,5	30,4	29,3
Počet subjektů podle počtu zaměstnanců											
bez zaměstnanců	3 053	.	2 971	2 765	1 600	1 590	1 393	1 645	1 675	1 698	1 603
1 - 9 zaměstnanci (mikropodniky)	354	.	374	352	327	358	339	335	339	328	331
10 - 49 zaměstnanci (malé podniky)	71	.	78	80	78	83	75	70	68	64	62
50 - 249 zaměstnanci (střední podniky)	19	.	16	18	22	21	23	23	20	22	24
250 a více zaměstnanci (velké podniky)	4	.	3	3	3	3	3	3	3	3	3
nezjištěno	613	.	927	1 187	2 414	2 443	2 674	2 445	2 324	2 349	2 444
BYTY											
Dokončené byty	42	47	40	89	81	75	128	85	77	68	32
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	2,4	2,6	2,3	5,0	4,6	4,3	7,3	4,8	4,3	3,8	1,8
Podíl bytů dokončených v rodinných domech (%)	66,7	51,1	67,5	34,8	33,3	53,3	50,8	65,9	76,6	82,4	87,5
Průměrná obytná plocha 1 dokončeného bytu (m ²)	80,7	77,8	86,8	62,9	63,7	82,7	73,2	85,4	82,2	79,8	103,0
CESTOVNÍ RUCH											
Hromadná ubytovací zařízení ⁴⁾	114	116	118	117	111	119	130	117	118	113	109
lůžka	4 548	4 743	4 857	4 597	4 514	4 741	5 061	4 578	4 543	4 230	4 082

¹⁾ míra nezaměstnanosti je vypočtena jako podíl registrovaných uchazečů o zaměstnání a obyvatel ekonomicky aktivních (podle sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001) - do roku 2004 se počítá z uchazečů celkem, od roku 2005 pouze z uchazečů dosažitelných

²⁾ do roku 2008 včetně samostatně hospodářských rolníků nezapsaných v obchodním rejstříku

³⁾ do roku 2008 podle OKEC

⁴⁾ zařízení s 5 a více pokoji nebo s 10 a více lůžky určenými pro cestovní ruch

Pozn.: Do počtu obyvatel k 31. 12. 2011 byly promítnuty výsledky SLDB 2011

3 EKONOMICKÁ A KULTURNÍ CHARAKTERISTIKA VIMPERSKA

3.1 Historie Vimperska

Z historického hlediska se oblast Šumavy proslavila už Zlatou stezkou, kterou využívali obchodníci z Pasova. Dováželi do Čech hlavně sůl, bavorské plátno, jemná sukna, vína, koření a luxusní zboží. Čeští soumaři přiváželi jako protihodnotu obilí, chmel, ryby, vosk, sádlo, maso, stříbro, skleněné výrobky, z Vimperka také pivo, hnědý a bílý slad. *S nástupem Habsburků na český trůn začal pozvolný úpadek Zlaté stezky, podpořený úsilím dovážet do českých zemí sůl z habsburských dolů. Těžkou ránu zasadila obchodu třicetiletá válka, následoval zákaz obchodu se solí na počátku 18. století a Zlatá stezka osiřela.*⁵¹ Dotčené obyvatelstvo si tak muselo hledat jiné zdroje obživy. Historicky prvním přímým dokladem Zlaté stezky je dohoda pasovského probošta a tehdejšího majitele Vimperka Bavora ze Strakonice o zajištění bezpečnosti na cestě a dalším doložitelným dokladem je Listina Karla IV. z roku 1359.

Následující etapou, kterou po významném období rozkvětu Zlaté stezky tato oblast prošla, je slavná sklářská minulost. Sklářny byly rozesety v celé oblasti a dodnes jsou zachovány názvy obcí, ve kterých se dříve nacházely sklářské hutě. Sklářské hutě byly zakládány i ve vysokých nadmořských výškách kolem 1000 m. Založení hutí bylo podpořeno lesními polomy na odlehlých místech Šumavy, kde se nabízela možnost padlé dřevo využít a zpracovat. Kombinace dostatku dřeva, kvalitního křemene ze šumavských říček s houževnatostí sklářů zaručovala po dlouhou dobu hospodářský rozkvět na Šumavě.

Na počátku 17. století bylo na Vimpersku okolo dvaceti skláren. Dnes se tehdejší názvy hutí používají jako oficiální názvy obcí. Z dochovaných jmen je známá Korkusova Huť, Kubova Huť, Michalova Huť nebo Skláře.

⁵¹ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 107.

Obrázek č. 3: Mapa povolených a zakázaných cest do Čech z konce 16. století⁵²

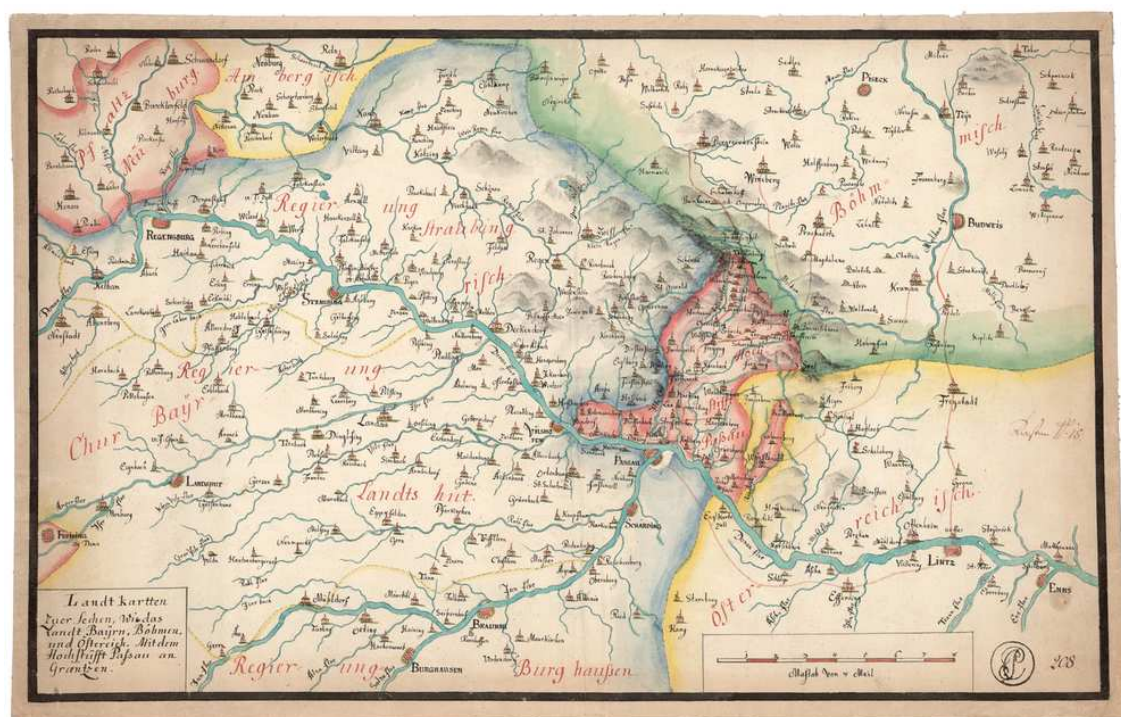
Sklárny byly proslaveny prvotřídními skly a dosáhly uznání i daleko za hranicemi. Skleněné perličky (*pateříky* - *pater noster beads*) se již kolem roku 1430 ze šumavských skláren exportovaly přes Norimberk až do Španělska. V 16. století úspěšně konkurovaly skleněným perličkám z Benátek nejen na evropských trzích, ale přímo v Benátkách. Jejich přítomnost na italském trhu byla významná (a pro výrobce natolik nebezpečná), že byl na základě stížností muránských sklářů dovoz skleněných perlí a podobných artiklů opakovaně zakazován (1646, 1650, 1686). V pozdějších stížnostech 700 benátských výrobců perlí (např. z roku 1708) se přímo uvádí, že trvalý dovoz cizích výrobků - nejen do Benátek, nýbrž také na ostatní území státu - zvláště „výrobků ze skláren v Čechách, které jsou podobné výrobkům našim,“ má za následek snížení výroby o více než dvě třetiny. Poněvadž „jsou hezcí, setkávají se s lepším přijetím u veřejnosti, což nás uvádí hluboce v zoufalství.“⁵³ Ze slavného sklářství na Vimpersku mnoho nezůstalo. Dokladem je stálá expozice v zámeckém muzeu a broušené vázy nebo jiné historické skleněné výrobky rozptýlené po místních domácnostech jako starožitnosti.

⁵² Mapa povolených a zakázaných cest do Čech z konce 16. století [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z WWW: <http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/fileadmin/dokumente/projekte/region/Bilder/Goldener_Steig/karte01.jpg>.

⁵³ LANGHAMER, A. České sklo a skláři doma i ve světě [online]. Jablonec nad Nisou : Glass, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <http://www.glass.cz/hist_main.htm>.

Vimperk se mohl pochlubit jednou z nejstarších skláren na křišťálové sklo, byla to sklárna Adolfov ve Vimperku. Za první republiky udržovala sklárna také brusírnu skla. Dalším významným podnikem, který Vimperk proslavil, byla továrna na prádlo Joss & Löwenstein a další významnou továrnou byla Steinbrenerova tiskárna. Ve městě pracovaly dva pivovary, dvě cihelny a menší drobné továrničky. Zajímavostí byla továrna na obrábění slonové kosti. Ve třicátých letech postihla celé Československo hospodářská krize, nevyhnula se ani Vimpersku. Od roku 1935 se nezaměstnanost prudce zvyšovala, nastal menší odbyt zboží a továrny byly nuceny omezit výrobu. V roce 1938 dochází k úplnému uzavření sklárny Adolfov ve Vimperku. Tiskařské firmě Steinbrener a továrně na prádlo Joss & Löwenstein se po celá třicátá léta podařilo udržet na trhu.

Obrázek č. 4: Mapa pasovského biskupství a sousedních zemí z 1. poloviny 18. století⁵⁴

Oblast Vimperska je tvořena hlavním sídlem oblasti městem Vimperkem a okolními vesnicemi. V průběhu let se měnila sídla, pod která jednotlivá území spadala, jako např. okresy, hejtmanství kraje, soudní okresy a podobně. Významnými

⁵⁴ *Mapa pasovského biskupství a sousedních zemí z 1. poloviny 18. století* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z WWW: <http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/fileadmin/dokumente/projekte/region/Bilder/Goldener_Steig/karte03.jpg>.

obdobími v minulém století byl vznik první republiky a období protektorátu. V době protektorátu byla oblast Vimperska pod německou státní správou Bayerische Ostmark. Sled jednotlivých údobí od 19. století uvádí PODHOLA⁵⁵ ve své knize *Ozvěny šumavských zvonů. Po zrušení poddanství v roce 1848 nahradila někdejší kraje nová krajská hejtmanství, která byla poskládána z hejtmanství okresních (neboli podkrajů či politických okresů). Po reorganizacích byla do roku 1868 oblast Šumavy rozdělena na okresní hejtmanství Klatovy, Sušice, Prachatice, Český Krumlov a Kaplice. Kmenovými správními celky se však současně stávaly soudní okresy. V nich vznikly ještě samostatné (politické) obce a k nim spadající obce místní (katastrální) a samoty. Takto strukturována setrvala Šumava až do roku 1949. Výjimku přinesla pouze válečná léta 1938-45, kdy „německé“ pohraničí náleželo k župám Unterbayern-Oberpflanz, Bayrische Ostmark, Oberdonau a Niederdonau. Zbýlé „české“ území bylo tehdy připojeno k soudním okresům protektorátním.*

Vimperská oblast byla v průběhu času ovlivňována okolními městečky a obcemi s neméně slavnou a zajímavou minulostí:

- Kašperské hory jsou starým hornickým městem. Svůj rozkvět zažívaly ve 13. století. Tehdy zde pracovalo 600 horníků, provozovali zlatokopectví, těžili železnou rudu a stříbro stejně jako v okolí Záblatí.
- Lenora byla slavné sklářské městečko proslavené křišťálovým sklem a křišťálovými výrobky.
- Prachatice byly součástí Zlaté stezky stejně jako Volary. Prastará obchodní cesta spojovala Bavorsko a Čechy více než 1000 let. Založení města Prachatice a existence města je spojena právě se Zlatou stezkou. Kvetoucí obchod přinesl do města značné bohatství, fasády, výstavní domy nebo vysokou radnici. Prachatice se staly za vlády Jana Lucemburského královským městem.
- Strážný je stará dřevařská osada stejně jako Knížecí Pláně a Vlčí Jámy. Strážný se proslavil výrobou sekaných šindelů a výrobou rezonančního dřeva.
- Volary byly městečko s historií slavné Zlaté stezky vedoucí z Prachatic přes Volary směrem do Pasova.

⁵⁵ PODHOLA, R. *Ozvěny šumavských zvonů*, Český Krumlov, 2006, s. 4.

3.1.1 Historie Vimperka jako hlavního sídla oblasti

Z dostupných pramenů je datum i důvod vzniku hradu a města Vimperku předmětem sporných teorií, ve kterých se historici neshodují. Je možné, že Vimperk byl založen mnichy na popud proboštů z vyšehradské kapituly a své jméno dostal podle povětrnostních poměrů Windberg. Také je možné, že se jedná o německou kolonizační osadu, kterou založili páni z Bogenu v rámci kolonizační činnosti německých mnichů ve 12. století. V polovině 13. století přešel hrad do držení pánů z Janovic. Druhá teorie se přiklání ke vzniku osídlení při stavbě hradu, kterou připisuje Purkratovi z Janovic, který jednal z nařízení krále Přemysla Otakara II. Jednalo by se tedy o hrad královský a o stavbu českou s převážně českým osídlením. V roce 1423 se dostal do rukou husitů a stal se husitským městem. Toto trvalo do konce třicetileté války, téměř do poloviny sedmnáctého století. V průběhu dalších let hrad často měnil své pány. Byli jimi Petr Kaplír ze Sulevic, Zdeněk Malovec z Chýnova, Ferdinand I. Habsburský, Vilém z Rožmberka, Petr Vok z Rožmberka, Volf Novohradský z Kolovrat, Jan Oldřich z Eggenbergu. Eggenbergové vlastnili Vimperk od roku 1630 do roku 1719. Po vymření rodu přešlo panství do rukou Schwarzenbergů, v jejichž majetku se udrželo do roku 1947, kdy převzal schwarzenberské panství stát. Nejstarší dochovanou částí hradu je takzvaná Vlčková věž. Poslední velké přestavby zámku proběhly v letech 1728-1734. Roku 1857 vyhořela tři patra, obě věže, kaple a divadlo po požáru způsobeném bleskem. Nyní je ve správě Ministerstva životního prostředí ČR a jím zřizované Správy Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava.

Popis založení, doklady a listiny o panování ve Vimperku jsou mnohdy úzce spojeny s většinou vesnic v okolí a představují doklad první zmínky o jejich existenci. Jádro městečka bylo postaveno v průběhu 14. století na skalnatém ostrohu nad údolím Volyňky a Křesánovského dříve Pstruhového potoka. Z náměstí se vycházelo úzkými uličkami na západ směrem ke Zlaté stezce, na východ směrem na Prachatice, na Volyni a na sever směrem k zámku. Z doby předhusitské se zachoval pouze kostel Navštívení Panny Marie, zmíněný poprvé v roce 1365. HAJNÍK⁵⁶ v knize *Vimperk* popisuje polohu a způsob dřívější městské zástavby. Na náměstí stály kamenné domy s rozsáhlými sklepy, které jsou zčásti dochovány. Kolem roku 1500 byla na náměstí postavena hranolová zvonice. V 16. století byl vystavěn pivovar. V roce 1842 ustoupily zvýšenému provozu dvě brány Pražská a Dolní a město se uvolnilo ze středověkých

⁵⁶ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 14.

hradeb. Centrum obchodu se přesunulo z náměstí do Pasovské ulice. Náměstí, kdysi centrum města, se ocitlo stranou. V roce 1893 bylo ve Vimperku postaveno nádraží. Po roce 1950 vznikla ve městě nová sídliště. V osmdesátých letech 20. století došlo k významnému zásahu do architektonické podoby města, při které bylo zbořeno 14 domů kvůli rozšíření Nádražní ulice a stavby nadjezdu. Dějiny města byly poznamenány dvěma velkými požáry v roce 1857 a 1904. Při druhém požáru shořelo 48 domů na náměstí.

Od raného středověku je Vimperk spojován se sklářským řemeslem, které dosáhlo už ve středověku světové úrovně. Ve 14. století bylo na české bavorské straně okolo 130 sklářských hutí. Vimpersko se proslavilo i dolováním stříbra a rýžováním zlata. Během 19. století došlo vlivem průmyslové revoluce k rozvoji tiskařské výroby.

3.2 Ekonomický vývoj vimperského regionu

Ekonomickou a kulturní charakteristiku vimperské oblasti ovlivňovaly přírodní a klimatické podmínky. Z velké části se oblast rozkládá ve vyšší nadmořské výšce kolem 700 metrů nad mořem. Nadmořskou výškou je dané nižší průměrné klima, které je chladnější a drsnější oproti vnitrozemí. Také půdní podmínky byly pro rozvoj zemědělství méně příznivé. Ve středověku byl Vimperk obchodním městem na trase solné stezky. Po zastavení obchodu se solí našla většina obyvatel obživu v zemědělství a řemesle. Po úpadku sklářství se oblast nevyklidila, souviselo to s pokračující těžbou dřeva, která byla výnosným obchodem. Lesní plocha zaujímá v současné době 65 % plochy území, v minulosti byl procentuelní podíl plochy lesů daleko vyšší. Nezanedbatelným zdrojem obživy byl také chov dobytka a pastevectví. Chudé poměry nutily mnoho lidí odcházet za tzv. sezónní prací, jednalo se o stavební dělníky, cirkusové umělce, obchodníky a hudebníky, v zimě si lidé přivydělávali domácí prací, výrobou náradí ze dřeva, dřeváků nebo dřevěných hraček.

V 19. století nastal rychlý nárůst průmyslu a s ním se začala měnit sociální struktura obyvatelstva. Hospodářský rozkvět oblasti Vimperska proběhl v letech 1850 až 1950, jednalo se především o rozvoj sklářství a tiskařství. Se sklářstvím souvisela těžba dřeva, kterého bylo na Šumavě dostatek. Do Vimperku přišel sklářský průmysl poměrně pozdě, první huť byla postavena sklářem Josefem Meyerem v roce 1816. Jméno dostala Adolf na počest Jana Adolfa ze Schwarzenberga. *Výroba rychle rostla a v roce 1837 ve sklárně pracovalo již 176 zaměstnanců. Po smrti Josefa Meyera se*

sklářny ujali jeho synovci Wilhelm Kralik a Josef Taschek a založili firmu Meyer a Neffen (Meyerovi synovci). Sklářna vyráběla prvotřídní sklo a dosáhla uznání i daleko za hranicemi.⁵⁷ V roce 1871 založili ve Vimperku druhou sklářskou huť zvanou Idatall a o rok později Luisinu huť. Rodina Kralikova byla nucena z Vimperka odejít. Zakladatel Wilhelm Kralik byl za své zásluhy povýšen do šlechtického rodu s přídomkem „Ritter von Meyrswalden“ (rytíř z Meyrwaldenu). Období po roce 1900 sklářskému průmyslu moc nesvědčilo. Po první světové válce došlo k narušení obchodních vazeb a v roce 1922 sklárny přistoupily ke spojení s karlovarskou firmou Ludwig Moser & Söhne, ale ani tento krok nepomohl k zachování sklářského řemesla. Světová hospodářská krize výrobu stejně utlumila. V době krize v roce 1935 byla hlavní výroba zavřena, část sklárny přežívala. V roce 1945 se sklárny dostaly pod národní správu. Ve sklárně Adolf byla v provozu pouze brusárna, od roku 1950 se stala součástí podniku Český křišťál České Budějovice a později patřila velké sklárně ve Chlumu u Třeboně. Nakonec byl její provoz ukončen v roce 1993.

Další významnou tradici ve Vimperku měla výroba tištěných knih. Jednalo se o druhou nejdelší knihtiskařskou tradici v Čechách. Už v roce 1485 byly ve Vimperku tištěny tři prvotisky tiskaře Jana Alacrawa. Alcrawův pobyt ve Vimperku nebyl dlouhý, odhaduje se na necelý rok strávený ve Vimperku, po kterém se vrátil do Pasova. Vimperk v té době zřejmě neměl kupní sílu, která by zajistila odbyt pro tisky. Toto bylo pravděpodobně důvodem Alcrawova návratu zpět do Pasova uvádí HAJNÍK⁵⁸ ve své knize *Vimperk*. Poté uplynula doba 370 let a knihtisk byl obnoven. Výroba knih začala rychle narůstat, zpočátku převažoval tisk především modlitebních knížek a kalendářů. Knihtiskařskou dílnu otevřel v roce 1855 Johann Steinbrener, který se vyučil tiskařem v Českém Krumlově. Steinbrener se zaměřil na výrobu kalendářů. V době své největší slávy, kolem roku 1930, zaměstnávala firma na výrobu knih k tisíci zaměstnanců. Ekonomika byla knihtiskařstvím nejvíce podpořena v polovině 19. století. Knihtiskařská dílna ještě v roce 1938 zaměstnávala 350 lidí.

Dalším větším zaměstnavatelem byla společnost Joss & Löwenstein na výrobu prádla, malé pivovary, menší továrničky a živnostníci. V době první republiky v roce 1928 byla nezaměstnanost Němců ve vimperské oblasti ve srovnání s celou republikou daleko vyšší. Této skutečnosti bylo zneužíváno k propagandě hitlerovského Německa.

⁵⁷ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 20.

⁵⁸ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 22.

Bylo poukazováno na národnostní zvýhodňování Čechů. Ve vimperské oblasti byla nezaměstnanost z části závislá na společnostech Steinbrener a Joss & Löwenstein, které po celá třicátá léta udržovaly zaměstnanost na dobré úrovni.

Nepatrná finanční podpora a snížení nezaměstnanosti představovalo před válkou vybudování sítě na zvýšení obranyschopnosti naší země formou malých pohraničních opevnění. Pevnůstky, železobetonová stálá opevnění se budovaly v letech 1936 až 1937. Šlo o vybudování obranné linie proti vzrůstající agresivní německé politice. Pevnůstky se měly stát mimořádně významným prvkem obrany státu, po Mnichovském diktátu se ale ocitly v sudetském území. Část opevnění byla zničena, zachovalé opevnění bylo po válce koncem padesátých let opět udržováno armádou kvůli vzrůstajícímu napětí v souvislosti se studenou válkou. Pevnůstky byly udržovány ve funkčnosti až do roku 1990.

Od výše uvedené nezaměstnanosti se odvíjela celá řada průvodních jevů jako koupěschopnost v regionu, přísun a odliv obyvatelstva, výše porodnosti, úmrtnosti a v neposlední řadě i nabývající konfrontace Čechů s německým obyvatelstvem. O využívání výše zmíněné nezaměstnanosti sudetoněmeckými henleinovci ve prospěch nacistického Německa se zmiňuje TOMS⁵⁹ v knize *Přehled dějin Československa v letech 1918 – 1938*.

Rostoucí objem výroby v 19. století vyvolal potřebu stavět účelové tovární budovy a levné bydlení pro zaměstnance. Typickým příkladem byly stavby sklářské a tiskárenské. Ve Vimperku najednou pracovaly a bydlely stovky dělníků zaměstnaných ve firmách, což se projevilo na počtu obyvatel, zatímco v roce 1890 žilo ve městě 4282 obyvatel (503 českých) v roce 1900 již 4719 (464 českých) a v roce 1910 dokonce 5253 (582 českých). Razantní přísun obyvatelstva ukončila až první světová válka. Po vzniku republiky v roce 1918 a v souvislosti s příchodem českých úředníků do města stoupl počet českých obyvatel. V roce 1921 žilo ve Vimperku 997 Čechů (Němců 3842), v roce 1930 už 1185 (Němců 3638). Události mezi lety 1938 a 1946 tento stav naprosto rozmetaly. Počátkem října 1938 město chvatně opouštějí stovky českých obyvatel, mnoho jich nachází azyl v nedaleké Čkyni, aby zde přežili dobu protektorátu. V roce 1940 žije ve Vimperku 4950 osob (z toho odhadem 270 Čechů), na začátku roku 1945

⁵⁹ TOMS, J. *Přehled dějin Československa v letech 1918 – 1938*. Plzeň, 1997, s. 107.

*pak 5700 vesměs Německých obyvatel.*⁶⁰ Šumava zahrnující vimperskou oblast byla vždy regionem s nižším osídlením. Při sčítání lidu v roce 1930 měl prachatický okres necelých 70 tisíc obyvatel. Během 2. světové války docházelo ke snižování obyvatelstva, především mužské populace, díky válečným odvodům a obětem války. Po válce byla v té samé oblasti populace poloviční. Při sčítání obyvatel v roce 1947 žilo v prachatickém okrese o 55 % méně obyvatel než v roce 1930. Oblast Vimperska byla v roce 1930 osídlena 27 371 obyvateli. Přímo ve Vimperku bylo v roce 1930 nasčítáno necelých 5000 obyvatel, z toho čtvrtina Čechů.⁶¹ Podíl německého obyvatelstva v předválečných letech byl v oblasti Vimperska přibližně 55 %. Město Vimperk dosáhlo původního počtu obyvatelstva srovnatelného s předválečným stavem teprve po dvaceti letech po válce. Řada okolních předválečných německých vesnic zanikla. Byly to Bučina, Silnice, Horní Sněžná, Světlé Hory či Knížecí Pláně. V knize *Vimperk* HAJNÍK⁶² uvádí počty obyvatel bez rozlišení národnosti. V roce 1947 bylo ve Vimperku napočítáno 2910 osob, v roce 1961 mělo město 4785 obyvatel (údaj srovnatelný s předválečným stavem). Pro srovnání je uveden údaj z výsledků ze sčítání lidu z roku 2001, kdy mělo město samotné 7546 obyvatel a s okolními obcemi byl počet navýšen na 8331 obyvatel.

V letech 1938 až 1945 se okres Prachatice obsahující Vimperk a okolí stává součástí Bavorské východní marky hitlerovského Německa. Po válce nebylo zachování soukromého sektoru žádoucí, zakládala se družstva, větší podniky byly zkonfiskovány. Také vznikají jednotná zemědělská družstva, která se potýkají s nedostatečným počtem kvalifikované pracovní síly. Po konfiskaci živností Němců v roce 1945 se řemeslná a živnostenská výroba v regionu téměř zastavila. Negativním faktorem ovlivňujícím a omezujícím byla skutečnost, že velká část Šumavy patřila do nepřístupného vojenského pásma. Nárůst průmyslu byl zaznamenán v šedesátých a sedmdesátých letech, ve kterých byly zmodernizovány dřívější německé továrny na český Šumavan, Dřevostroj a Jitonu. V letech 1967 až 1968 došlo na krátký čas k uvolnění a rozproudění zahraničního obchodu a ekonomiky. Proces Pražského jara byl ukončen dne 21. srpna 1968 příjezdem sovětských vojsk, touto skutečností byla obchodování se západními zeměmi učiněna přítrž. Do roku 1989 byl velkým zaměstnavatelem Vojenský lesní závod, Státní statky Šumava, Jitona, Jihočeské dřevařské závody, Šumavan,

⁶⁰ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 11.

⁶¹ JOHN, J. *Vimperk: město pod Boubínem*. České Budějovice, 1979, s. 243.

⁶² HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 12.

Dřevopodnik, Tesla, tiskárna nebo masna. V době od uzavření hranic až do osmdesátých let se na oblast Vimperska pohlíželo jako na periferní oblast s nižším hospodářským významem. Toto se odráželo v populačním vývoji následně osídlení a ekonomice. V druhé polovině devadesátých let dochází k budování poboček německých či cizích podniků, lidé nacházejí zaměstnání právě tam, např. v Rohde & Schwarz, továrně na kovovýrobu, lakování kovů a výrobu kabelů, ve Strojárně Vimperk, ve společnosti Fritz Schmidt, která se zabývá pilařskými a dřevařskými zařízeními. Mnoho lidí také nachází uplatnění v sousední Čkyni ve fabrice Seaquist Closures Löffler na výrobu plastových obalů, kosmetiku a plasty pro zdravotnictví. K většímu zaměstnavateli řadíme také Vimperskou masnu. Nabídku práce z části ovlivňují nečeští zaměstnavatelé, na kterých vzniká finanční závislost, navíc i výnosy odcházejí do zahraničí. Pozitivní je udržení nezaměstnanosti ve snesitelné míře a s tím spojené potlačení negativních dopadů na společnost.

Na slavnou sklářskou tradici navázala ve Vimperku sklářská huť Jana Kozla založená v roce 2011. Sklářská huť je oživením pro turisty i místní obyvatele, pro které jsou pořádány akce zaměřené na práci se sklem.

Po roce 1989 začali lidé vyjíždět za prací do sousedního Německa a Rakouska, přičemž vytvořený kapitál investují především v regionu, ve kterém trvale bydlí. Německé obyvatelstvo přijíždí do pohraničí za nákupy a za službami. Podpora podnikatelské sféry regionu je v tomto směru příznivá. Po otevření hranic začaly vznikat v pohraničním pásmu vietnamské tržnice se zbožím nejrůznějšího druhu pro převážně německé zákazníky. Tento jev provází celé česko-německé pohraničí. Znakem nynější doby je opak toho, co platilo předtím, nyní paradoxně vyjíždějí za nákupy do Německa čeští obyvatelé z důvodu nákupu lacinějšího zboží.

Návštěvnost Šumavy je zaznamenána v souvislosti s politickými změnami na počátku devadesátých let, tedy v době zpřístupnění pohraničního pásma. V té době nastal velký nárůst pěší turistiky i do oblastí, kam se dříve nesmělo. V roce 1991 vznikl Národní park Šumava. Atraktivní prostředí šumavské krajiny má dopad na zvýšení a podporu cestovního ruchu, turistiky a zimních sportů. S tím je spojená podpora ubytování s příznivým ekonomickým dopadem. Správa národního parku Šumava a CHKO má sídlo ve Vimperku, ve kterém jsou soustředěny služby pro návštěvníky. V devadesátých letech byl zaznamenán velký nárůst návštěvnosti. Tento jev souvisel se zpřístupněním pohraničního pásma, které nebylo do té doby přístupné veřejnosti. Na

Šumavě byly za socialismu podél hranic zřízeny vojenské komunikace, které jsou využívány v létě jako cyklotrasy, v zimě jako běžecké stopy. Nástup cykloturistiky nastal v druhé polovině devadesátých let, podpurným faktorem bylo uvedení horských kol na český trh a jeho nasycení. K podpoře aktivní turistiky pozitivně přispívá pořádání kulturních, sportovních či jiných akcí. V zimě dochází k větší kumulaci návštěvníků v zimních střediscích v místech, kde je provozováno sjezdové lyžování a snowboarding.

Nezaměstnanost je dobrým ukazatelem ekonomické situace. Míra nezaměstnanosti ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Vimperk činila 6,2 % v roce 2001, 7,29 % v roce 2002, 6,71 % v roce 2003, 7,28 % v roce 2004. V letech 2005 a 2006 byla míra nezaměstnanosti kolem 5 %. V letech 2007 a 2008 se nezaměstnanost snížila na 4 % a od roku 2009 se udržuje okolo 7 %, jak je uvedeno v dokumentech ČSÚ⁶³ v tabulce vybraných ukazatelů za správní obvod ORP Vimperk v letech 2001 – 2011. Podíl ekonomických subjektů podle vybraných odvětví ekonomických činností byl podíl následující, v zemědělství, lesnictví a rybářství činil podíl v roce 2001 16,1 %, v roce 2011 byl podíl 12,6 %. V průmyslu byl v roce 2001 podíl 14,7 %, v roce 2011 12,1 %. Ve stavebnictví byl v roce 2001 podíl 11,9 % a v roce 2011 činil podíl 14 %. Největší útlum je patrný v obchodu, ubytování, stravování a pohostinství, v roce 2001 činil podíl 36,1 % a v roce 2011 už jenom 29,3 %. Dalším ukazatelem je počet subjektů podle počtu zaměstnanců, v roce 2001 byl ve Vimperku počet malých podniků s počtem zaměstnanců (od 10 do 49) 71, v roce 2011 se počet snížil na 62. Počet středních podniků s počtem zaměstnanců (od 50 do 249) byl 19 v roce 2001 a 24 v roce 2011. Velké podniky s počtem zaměstnanců nad 250 jsou ve Vimperku 3 od roku 2003, v roce 2011 byly ve Vimperku 4.

Ekonomické změny v regionu v posledních desetiletích se vyznačují změnou ekonomických aktivit ve prospěch služeb a útlum primárního sektoru. Toto je ovlivněno rozvojem cestovního ruchu. Po revoluci bylo výhodné vyvážet do zahraničí dřevo a suroviny, nyní se situace obrátila a je nahrazena produkcí finálních výrobků s poskytováním služeb ušitých zákazníkovi na míru. V oblasti je také patrný rozvoj spolupráce mezi českými, německými a rakouskými partnery. V souhrnu šumavská oblast preferuje cestovní ruch, zemědělství, lesnictví a dřevozpracující průmysl.

⁶³ Časová řada – vybrané ukazatele za SO ORP Vimperk [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_so_orp_vimperk>.

V prosinci roku 2010 přijal premiér spolkové země Svobodného státu Bavorsko Horst Seehofer pozvání premiéra Petra Nečase. Byla to historicky první návštěva, kdy bavorský premiér navštívil Českou republiku. Rozhovor obou premiérů se týkal také Němců odsunutých po druhé světové válce. *Celý problém spočíval v tom, že čeští Němci, vypuzení po druhé světové válce z Československa, našli v převážné míře útočiště právě v Bavorsku. Zatímco osiřelé české pohraničí bylo zdevastováno a následně s uchopením moci komunisty postupně i zbytek země, přinesli sudetští Němci do Bavorska know-how lehkého průmyslu, který byl soustředěn v českém pohraničí, a výrazně tak pomohli proměně Bavorska z poměrně zaostalé agrární země v moderní prosperující německou spolkovou zemi. A Bavorsko jim to nikdy nezapomnělo.*⁶⁴

3.3 Kultura, vzdělanost a nástup cestovního ruchu na Šumavě

Obyvatelstvo Šumavy a Vimperska bylo v minulých staletích tvořeno většinou střední a nižší vrstvou obyvatelstva. Nedochovalo zde k větší kumulaci pracující inteligence z důvodu malého uplatnění. Vyšší vrstvu tvořili vzdělaní majitelé skláren a větších podniků. Střední vrstvu tvořili úředníci, učitelé a zaměstnanci na vyšších postech. Další vrstvu tvořili zaměstnanci skláren, tiskáren, prostí dřevaři, drobní zemědělci a sedláci. V oblasti byla spousta spolků německých i českých, které mezi sebou soupeřily po všech stránkách. Obě strany byly konfrontovány od jazykové bariéry, kvality výuky ve školách, sportovních výkonech, kulturních událostech, hodnocení událostí v tisku až po výklad dějin. Ve svých hodnoceních se zaměřovaly na rozdíly mezi českou a německou kvalitou ve všech oblastech.

V minulém století region Vimperska a jeho tehdejší obyvatelé zažívali společně události, i když každý na své vlastenecké straně, které měnily tehdejší Evropu i jejich města a vesnice. V minulém století to byly události spojené s Mnichovským diktátem, následným připojením k říši, válkou a odsunem obyvatelstva.

Se Šumavou je spojováno mnoho významných osobností, které se zasloužily o popularitu jako např. Karel Klostermann, Jindřich Šimon Baar, Adalbert Stifter nebo Bedřich Smetana se známou hudební skladbou Vltava. Neopomenutelnými unikátními

⁶⁴ PLACÁK, P., *Bavorsko-české sousedské vztahy* [online]. Praha : Euroskop, 2011 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/46/18051/clanek/bavorsko-ceske-sousedske-vztahy/>>.

stavebními prvky je Schwarzenberský plavební kanál a Vchynicko-tetovský plavební kanál, dále šumavská podmalba na sklo a šumavské sklo.

Vzdělání na Šumavě bylo vždy na dobré úrovni díky neustálému zdravému soutěžení mezi Čechy a Němci. Po válce se situace dočasně zhoršila. Školství bylo centrálně řízené a rychle se zregenerovalo. Po válce se vyskytlo v řadách reemigrantů, kteří se nastěhovali do vimperské oblasti, několik případů analfabetizmu. Od poválečné doby do pádu železné opony bylo školství na srovnatelné úrovni, co se týče kvality i počtu škol s celorepublikovým průměrem. V letech po roce 1990 došlo k úbytku školských zařízení, což je spojené s ekonomickými hledisky a populačním vývojem oblasti. Ve Vimperku je gymnázium, obchodní škola, která se po roce 1947 do Vimperku vrátila pod názvem obchodní akademie, střední odborné učiliště lesnické a střední odborné učiliště stavební.

Další aspekt, který znamenal pro šumavskou oblast změny, byl nástup turistiky. K rozvoji české turistiky na Šumavě přispěly především odbory Klubu českých turistů v Českých Budějovicích. Spolek jihočeských turistů byl založen v roce 1891. *V následujících letech pronikl Klub českých turistů hlouběji na Šumavu a vznikla samostatná Šumavská župa. Za první republiky se česká i německá turistika na Šumavě rozvíjela a tím byla tato krásná oblast českého jihu západu zpřístupněna návštěvníkům z různých míst naší vlasti i z ciziny.*⁶⁵

V sedmdesátých a osmdesátých letech byl cestovní ruch v oblasti silně omezen nepřístupným vojenským pásmem. Lidé využívali k rekreaci podnikové chaty ROH (Revoluční odborové hnutí), chaty a chalupy. Rozmach cestovního ruchu nastupuje po otevření hranic, počátek devadesátých let představoval pro šumavský cestovní ruch velký zlom. Po letech povětšinou řízené podnikové rekreace nastupuje rekreace individuální. Později se k turistice přidávají i jiné programy, které udrží turisty na místě delší dobu. Jedná se o kulturní, sportovní či jiné aktivity. Probíhá zlepšení kvality ubytování s doprovodným využitím v místě, výstavba sportovních a dětských hřišť, hotelových bazénů, saun, sportovních servisů, půjčoven kol a lyží. Návštěvníci jezdí na Šumavu především za sportovní formou rekreace. Běžecké lyžování je v Čechách považováno za nejdostupnější formu zimního sportu a navíc má dlouholetou tradici. Podporou návštěvnosti jsou hojně využívané skitransy a cyklotransy spojené s dopravou

⁶⁵ PETRÁŠ, J. *Šumava Karla Klostermanna*. České Budějovice, 2008, s. 28-29.

nejen návštěvníků, ale i lyží a kol. Informační centra jsou hojně využívanou službou v celé Šumavě a dostupnost informací o oblasti je základem pro kvalitní využití času stráveného v šumavské oblasti.

Velký význam rozvoje oblasti sehrálo náboženství. V celé historii Vimperska až do doby poválečné se region vyznačoval převážně věřící skladbou obyvatelstva. Lidé navštěvovali kostely, konaly se slavné poutě na obou stranách hranic. Křesťanství dávalo signál ke konání mnohých přínosných skutků, v mnohých případech tomu tak bylo i po pádu železné opony. Ve Vimperku byla do roku 1938 velká židovská komunita, jak uvádí HAJNÍK⁶⁶ v knize *Vimperk*. Židovské osídlení Vimperka bylo velmi starobylé, počátky sahají až do dvacátých let 17. století. Po Mnichovském diktátu a německé okupaci většina Židů Vimperk opustila, vesměs odešli do českého vnitrozemí, které však bylo následně také okupováno. Dne 10. listopadu 1938 se konala antisemitická akce, tato událost je všeobecně nazývána křišťálová noc. Ve Vimperku byla vypálena židovská synagoga a židovská obec zanikla. V současné době je téměř polovina vimperské populace římskokatolického vyznání, 30 % je bez vyznání a zbylý počet je nezjištěn.

V samotném Vimperku se můžeme setkat s lidovou architekturou v podobě roubených domů, s bohatě zdobenými domy raně novověkých stavebních slohů i s architektonickými skvosty. HAJNÍK⁶⁷ v knize *Vimperk* uvádí, že vimperské náměstí tvoří tři dominanty: kostel, zvonice, radnice. Na náměstí byly domy měšťanů, obchodníků a bohatších sedláků. Některé domy mají ještě gotické základy i sklepy a stojí na parcelách tak, jak byly před mnoha staletími vyměřeny. Pro horní a střední část náměstí platí, čím níže v domě, tím jeho starší část. Kostel Navštívení Panny Marie je poprvé zmíněn v historických dokumentech teprve v roce 1365, ale ze stavebního hlediska může mít starší jádro. Mezi kostelem a radnicí stojí od roku 1500 městská zvonice, která bývala nižší, několikrát byla přestavěna a několikrát vyhořela. Při poslední úpravě v roce 1909 přišla o poslední zbytky barokní výzdoby. Ve městě je dochovaný pivovar z roku 1587 přestavěný v 19. století. Ve Vimperku v dobách ekonomického rozkvětu byly navrženy a postaveny budovy známými architekty a staviteli např. Maxem Loosem von Losimfeldtem, Luisem Woltem, Franzem Tickem, Rudolfem Stockarem nebo Leopoldem Bauerem.

⁶⁶ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 45.

⁶⁷ HAJNÍK, R. *Vimperk*. Praha, 2007, s. 26.

Jedním z výrazných architektonických prvků je zámeček vimperských sklářů. Na přelomu 19. a 20. století patřila firma Josef Meyr's Neffe v Adolfově u Vimperka mezi nejúspěšnější sklárny v Čechách. K úspěchu firmy nepochybně vedla spolupráce s předními vídeňskými umělci, a tak když se Rudolf Kralík, vlastní sklárnu společně se svým bratrem Albertem, rozhodl pro stavbu nového rodinného sídla na okraji Vimperka, nepřekvapilo, že oslovil architekta Leopolda Bauera, jednoho z předních představitelů vídeňské moderny. Nezanedbatelnou roli při výběru architekta patrně sehrála také skutečnost, že jen krátce předtím navrhl tentýž tvůrce vilu pro majitele konkurenční sklárny v Klášterském Mlýně Maximiliána rytíře Spauna. Ve Vimperku vytvořil Bauer architekturu ve hmotě a dispozici výrazně poznamenanou regionálním stavitelstvím. V kompozici východního průčelí se sice vrátil ke klasicizujícímu schématu dvou předstupujících rizalitů spojených příčným křídlem s terasou v patře, který použil již ve svém návrhu ze soutěže na Dům milovníka umění (1900-1901). V celkovém hmotovém uspořádání, v němž na masivní hmotu vlastní vily navazují přízemní hospodářská křídla, vytvářející uzavřenou čtyřkřídlou dispozici s vnitřním dvorkem, však jako by se Bauer inspiroval tradičním šumavským Vierkanthofem. Výraz dobového modernistického či secesního stylu dodává vile především pojednání vlastní plochy fasády, kde architekt využil týchž výtvarných prostředků jako u brněnské vily dr. Karla Reissiga z let 1901-1902, označované dobovou publicistikou za „první moderní dům v Rakousku“. Ústřední prostor vnitřní dispozice představovala patrová hala anglického typu. Také zde, v jediném alespoň částečně dochovaném interiéru, nacházíme prvky důvěrně známé již z brněnské Reissigovy vily. Na objekt Kralíkova domu navazoval dnes zčásti dochovaný park, původně dotvářený labutím jezírkem.⁶⁸ V období socialismu byla vila upravena pro potřeby mateřské školy, která tu sídlí dodnes.

Vimperkem, kterým procházely jedny z nejstarších obchodních cest do Čech, nyní prochází nové cesty, železniční tratě a silniční komunikace I. třídy, která spojuje Českou republiku s Bavorskem. Trasa silnice se v mnohém shoduje s původní historickou trasou Zlaté stezky, jenž vedla z Vimperka na Strážný a dále na Philippsreut.

⁶⁸ Vila Rudolfa Kralíka rytíře von Meyrswalden [online]. Praha : FOIBOS a.s., 2011 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.slavnevil.cz/vily/jihocesky/vila-rudolfa-kralika-rytire-von-meyrswalden>>.

Česko-německé vztahy byly silně narušeny Mnichovskou dohodou, následně pak 2. světovou válkou. Češi a Němci spolu utvářeli politickou a kulturní společnost po celá staletí, jedna kultura ovlivňovala druhou. Právě v příhraničí byly tyto vazby neoddelitelné od sebe. Po válce a po odsunu nastala doba uzavření hranic a zakonzervování české společnosti na svém území. K navazování česko-německých vztahů došlo v době uvolnění přechodu hranic kolem roku 1968, od té doby byly kontakty udržovány a po roce 1989 znovu obrozeny.

3.3.1 Šumavské muzeum v Pasově

Krajanským tradicím se v Německu věnuje značné množství regionálních spolků. Vycházejí z určitých oblastí, měst nebo obcí, zabývají se uchováváním lokálních zvyků, nářečí, krojů a regionální historií. *Německé šumavské sdružení (Deutsche Böhmerwaldbund) založené roku 1884 v Českých Budějovicích a znovuobnoveno ve své dnešní podobě roku 1958 našlo nové centrum v patronátním městě Šumavanů Pasově. Tam se nachází Šumavské muzeum a tam se také každoročně scházejí Šumavané z celé Spolkové republiky.*⁶⁹

Po odsunu z Čech bylo pro Němce těžké zařadit se do běžného života. Na vysídlené Němce bylo v Německu pohlíženo jako na příčinu vzniku válečného konfliktu. Bavorsko, dříve zaostalý stát, se díky vysídlencům z Čech, lidem, kteří byli inteligentní, vyučení v oboru, kvalifikovaní odborníci, výborní skláři a dobří řemeslníci, stalo nejbohatším státem Spolkové republiky Německo. Jak uvádí KOSSERT⁷⁰ v knize *Chladná vlast*, podmínky vysídlenců byly velice špatné. Upozorňuje na odlišnosti, které byly pro místní ve vztahu k nově přistěhovalým důvodem k posuzování, opovrhování a diskriminaci, původ, jazyk, způsob života, chudoba a především na venkově příslušnost k jiné náboženské konfesi. Rozdíly byly propastné. Lidé se dělili na „starousedlíky“ a na lidi vykořeněné, lidi majetné a bez prostředků, vesničany a bývalé měšťany, protestanty a katolíky, rozdělovaly je odlišné temperamenty a mentality, politické tradice a zvyky. *V roce 1954 převzal bavorský stát záštitu nad vysídlenci z jižních Čech. Město Pasov má záštitu nad obyvateli Šumavy.*⁷¹

⁶⁹ KOSSERT, A. *Chladná vlast*. Brno, 2011, s. 374.

⁷⁰ KOSSERT, A. *Chladná vlast*. Brno, 2011, s. 101-102.

⁷¹ *Z Čech do Bavorska* [online]. Passau : Universität Passau, 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace.html>>.

Etnograf Ulrich Tolksdorf popisuje několikafázový model integrace vysídlelců. První fázi popisuje jako kulturní šok, druhá fáze je kulturní kontakt započatý v padesátých letech. Třetí fáze je konflikt, je to období, ve kterém si vyhnanci uvědomují vlastní kulturní hodnoty. Čtvrtá fáze je počátek formování spolků, kulturních aktivit s cílem zachování vlastních kulturních hodnot. Poté následuje pátá fáze, v níž prvky vlastní a cizí kultury splynou. Důležité pro bývalé vyhnance je zachování lidové kultury v současné společnosti. Může se jednat o předměty, které si přivezli ze staré vlasti, nebo to může být charakteristická šumavská kuchyně s typickou přípravou regionálních sezónních jídel připravených např. z hub, borůvek, malin, ostružin, zvěřiny. Všechno souvisí s hledáním vlastních historických kořenů a lokální a kulturní identity.

Mnoho autorů si všímá potřeby vnitřního přijetí dobrých i méně šťastných prožitků života. *V současné době odcházejí poslední oběti vyhnanců do důchodu. Najednou si uvědomují, jak dalece se svou přehnanou výkonností, protestantskou pracovní morálkou a kariérismem snažili přehlušit pocit vlastní méněcennosti. Upínali se k práci, ačkoliv jim profesní úspěchy poskytly jen podmíněné uspokojení. Přestože toho v životě hodně dosáhli, cítí se nespokojení a nenaplnění.*⁷² Pocit po spokojenosti, po rodinném a společenském bezpečí, který znají z dob dětství, s potřebou identifikovat se s prostorem a lidmi s podobnými pocity, prožitky a názory jim chybí. Vyhnanci nebyli pouze lidé, kteří byli původci a pachatelé německých zločinů. Postiženi byli i nevinní civilisté, staří lidé, ženy a děti. *Právě vyhnanci stavěli po dlouhá desetiletí mosty na východ. Udržují miliony kontaktů a zasazují se o smíření díky iniciativám ve starých vlastech. Také oni to jsou, kdo pěstuje a udržuje dědictví a vzpomínku na východní oblasti historického německého osídlení, což je de facto úlohou Němců. Ať činili cokoli, zůstali v pozici vetřelců do světa, který hleděl k Západu. V tom světě pro ně nebylo místo.*⁷³

Autorka se domnívá, že vysídlení a vykořenění z domova přenáší negativní zážitky na další generace. Události odsunů v celé Evropě byly rozhodnutím představitelů několika zemí. Dopady ovšem odnášejí lidé, rodiny a jednotlivci a jsou to právě oni, kteří byli a jsou minulostí nejvíce poznamenáni do doby, než minulost přijmou a smíří se s ní.

⁷² KOSSERT, A. *Chladná vlast*. Brno, 2011, s. 404.

⁷³ KOSSERT, A. *Chladná vlast*. Brno, 2011, s. 427.

Pohledy na stejné klíčové události jsou z pohledu Čechů a sudetských Němců rozdílné. Jak uvádí HOUŽVIČKA⁷⁴ v knize *Návraty sudetské otázky*, pohled na vznik Československa v roce 1918 je z hlediska českého vnímán jako vyvrcholením uvědomovacího procesu a úsilí českého národa o vlastní stát. Z pohledu sudetoněmeckého se jedná o počátek národního útlaku Němců, Slováků a ostatních národnostních menšin na území ČSR. Mnichovská dohoda je z českého pohledu zradou Československa ze strany sudetských Němců, Francie a Velké Británie, z pohledu sudetoněmeckého byla Mnichovská dohoda revizí chybného rozhodnutí Versaillské mírové konference po první světové válce a nemoudré politiky československých vlád během první republiky. A pohled na odsun Němců je z české strany považován za historickou nutnost, k níž došlo na základě rozhodnutí Postupimské konference, zatímco z pohledu sudetoněmeckého byl odsun označován jako vyhnání milionů Němců z jejich domovů a byl výrazem tradiční nenávisti k Němcům.

⁷⁴ HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. Praha, 2005, s. 400.

4 PRŮZKUM VZÁJEMNÉHO SOUŽITÍ V PŘÍHRANIČÍ

4.1 Příprava a provedení průzkumu formou řízeného rozhovoru

Rozhovor byl proveden s paní Sieglinde Kralikovou, panem Ing. Josefem Jiříčkou, panem Egonem Urmannem a paní Ludmilou Beutelbergerovou (blíže viz kapitola 1 a příloha č. 1). Respondenti splňují kritéria účastníka nebo pamětníka poválečných událostí. Autorka stanovila 17 okruhů, které by měly vypovídat o vztazích mezi Čechy a Němci v době poválečné, o vývoji vztahů po pádu železné opony, o přeshraniční spolupráci a směřování budoucí spolupráce.

1. Máte příbuzné nebo známé, kteří byli po válce odsunuti?
2. Kam odcházela po válce smíšená manželství?
3. Mají lidé, kteří byli po válce vysídlení citovou vazbu k místu, které museli opustit, navštěvují i po letech tato místa?
4. Podílejí se nebo přispívají na rozvoji regionu (např. při obnově památek, různých setkání či jinou podporou)?
5. Chtěli by se vysídlení Němci ve spojitosti s odsunem ještě v současné době s něčím vyrovnat nebo jsou smířeni a hledí do budoucnosti?
6. Chtěli by předat svoje zkušenosti nebo obnovit tradici zpět do vimperského regionu (např. sklářství)?
7. Dostali jste nebo někdo z vašich příbuzných či známých odškodnění za nucené nasazení?
8. Znáte nějaké vysídlené Němce, kteří se vrátili po roce 1989 do Čech a trvale zde žijí?
9. Kdy byly po válce navázány vztahy mezi Čechy a Němci na místní úrovni (obce, města, jednotlivci)? Jak byly tyto vztahy udržovány?
10. Domníváte se, že existuje mezi Čechy a Němci nepřekonatelná bariéra z důvodů poválečného odsunu?
11. Zajímáte se o česko-německé vztahy, zapojujete se aktivně?
12. Setkali jste se s příhraničními či přeshraničními projekty financovanými z Evropské unie v oblasti Vimperska?
13. Co považujete za největší problém vimperské oblasti, co byste řešili?
14. Podporovali byste budování cyklostezek podél komunikací, jako se tomu děje např. v Bavorsku?

15. V mnoha případech chybí záchytná a odstavná parkoviště, půjčovny kol pro návštěvníky, podpořili byste tuto aktivitu?
16. Na jak dlouho přijíždějí návštěvníci Šumavy, preferují jednodenní výlety nebo týdenní rekreaci?
17. Jaký zaujímáte postoj k ochraně přírody, konkrétně ke kácení stromů napadených kůrovcem na Šumavě?

4.2 Výstupy z rozhovorů dle odpovědí zúčastněných⁷⁵

Kolem roku 1968 nastalo částečné uvolnění v cestování přes hranice a navázání kontaktů. Po pádu železné opony v roce 1989 nastala doba, ve které se bývalí odsunutí Němci mohli podívat zpět do míst, která před mnoha lety opustili oni nebo jejich rodiče či prarodiče. Toto s sebou přineslo velký zájem o osudy kulturních památek. Ochota financovat nebo se podílet na obnově památek a kulturního dědictví byla přijata s velkým vděkem ze strany českých obyvatel. Hlavními iniciátory jsou obyčejní, ale velmi schopní místní lidé, kteří v regionu po celou dobu žili, mají zájem o zvelebení, rozvoj a obnovu kulturních památek a tradic. Komplexní péče o kulturní památky výrazně přispívá k zvýšení atraktivity cestovního ruchu, ale i kvalitě života místních trvale žijících obyvatel a v neposlední řadě i odsunutých Němců, kteří se přijíždějí podívat na místa, ve kterých oni sami vyrůstali či žili jejich předkové.

K otázkám podpory a rozvoje přeshraniční spolupráce se všichni respondenti vyjádřili kladně. Spolupráce funguje na nižších úrovních, začíná váznout v oblasti nadregionální či státní.

V oblasti Vimperska by všichni uvítali nová odstavná a záchytná parkoviště a zvýšení zázemí pro turisty. Je zde mnoho ubytovacích zařízení, které se málokdy přibližují německému nebo bavorskému standardu. Udržet si každoročně hosta spočívá v bezvadném a čistém ubytování, dobré domácí kuchyni, možnosti rozptýlení, nabídky výletů, ale i v přívětivosti prostředí a vstřícnosti majitelů těchto zařízení a hlavně v osobním přístupu.

⁷⁵ Vlastní výzkum.

V otázce z oblasti životního prostředí o vymýcení porostů napadených kůrovcem převládá názor na vymýcení lesa napadeného kůrovcem s vysazením nového smíšeného lesa.

Autorka si zde dovoluje uvést velmi zajímavé vyprávění o prožitých událostech respondentů, s kterými byly rozhovory provedeny. Strukturované rozhovory jsou uvedeny v příloze č. 1.

Paní Sieglinde Kraliková

První rozhovor s paní Sieglinde Kralikovou se konal v Lenoře dne 5. 2. 2013. V roce 1945 byli odsunuti příbuzní: teta, strýc a sestřenice do Německa. Její rodina věděla, že je podobný osud také čeká. Měli postavený patrový velký dům, ve kterém původně bydlela rodina strýce, která byla odsunuta, a její rodina, maminka, tatínek a dva sourozenci. Rodina paní Kralikové byla odsunuta na podzim 2. října 1947. Ráno přišli muži, kteří prováděli odsun. Přivedli nového majitele, kterému měli předat dům a který si určil, co z domu chce. Dům byl prostorný, nový a dobře vybavený, postavený v roce 1934. Řekli tatínkovi a mamince, co si můžou vzít. Bylo jim divné, že si mohou vzít víc než 30 kg, ale nikdo jim neřekl, kam půjdou. Tatínek paní Kralikové byl zaměstnán ve sklárně jako specialista. Paní Kraliková, které tehdy bylo 5 let, se vrátila pro hračku. Nový majitel ji ale fyzicky napadl. Vyhrožoval, že v případě neposlušnosti dítě zastřelí. Naložili je na auto, dopravili na nádraží, zavřeli do dobytčáku a odvezli. Ve chvatu buď zapomněl tatínek všechny doklady, nebo je ztratil cestou. Odvezli je do Strakonice, odtud jeli do Číčenic. Paní Kraliková nikdy nezapomene na Číčenické nádraží, dodnes při cestování volí trasu tak, aby se tomuto místu vyhnula. Z dobytčího vlaku šli nejprve rodiče, a potom až děti. Naložili je do osobního vlaku a odvezli do Včeličky. Peníze a doklady s sebou neměli. Ve Včelničce žili dva roky. Dědečka vyhnali také. Paní Kraliková si ho pamatuje s malým černým kufříkem, plným jeho vlastních povídek a písemností. Nesměl s jejich rodinou odjet, proto žil nějaký čas u svého syna. Také za nimi přijel do Včeličky. Když uviděl, že všichni žijí v jedné místnosti, v přípravně krmiv, tři děti spí na jedné posteli a rodiče spí na zemi, tak dědeček s maminkou odjeli do Lenory a maminka ho převedla přes hranice. Jiné řešení neviděli, ve Včelničce s nimi zůstat nemohl a jinak celá zbylá rodina byla v Německu.

Ze Včeličky se dostali díky náhodě. Protrhla se soustava hrází tří rybníků a velká voda strhla půlku sklárny, ve které tatínek pracoval. Tím přestala být sklárna

provozusobná. Maminka toho využila a získala povolení na 2 měsíce odjet do Lenory. V Lenoře potom zůstali, stěhovali se ale jako cikáni. Její maminka říkala: „Není nejhorší ztratit všechno,“ na mysli měla majetek, „nejhorší ale je, když ztratíte čest.“ Až do roku 1962 byla paní Kraliková zaměstnána v Šumavanu ve Vimperku, zde šila a skoro každý den plakala. Nemohla studovat, přednost měli Češi, Slováci, reemigranti z Rumunska, pak cikáni a pak až teprve Němci. Paní Kraliková chtěla studovat. Výuční list dostala, ale podmínkou studia bylo 3 roky pracovat, dostat se mezi 10 nejlepších pracovníků Šumavanu a být veřejně činná, pak teprve by mohla dostat doporučení ke studiu. Stala se nejlepší pracovnící, její výkon nebyl dodnes překonán. Za 8 hodin ušila 1400 manžet k rukávům košil. Vydělala si mnoho peněz, ale studium jí bylo upíráno. Veřejnou činnost se pokoušela zajistit ve Svazarmu, ale zjistila, že střelba nebo parašutismus nebude zrovna nejlepší činností. Jednou našla na půdě Šumavanu loutky. Se souhlasem tehdejšího ředitele založila loutkové divadlo při Šumavanu. V Šumavanu jí pomohli s vyrobením scény, kterou by mohli složit a jezdit s ní po celé Šumavě, ale do školy se stejně nedostala. Pak přišli známí z Lenory, že by chtěli, aby s nimi studovala sklářskou průmyslovku. Napsala si žádost o přeložení pracovního místa do Lenory. Mezitím se vdala a získala práci zubní instrumentářky v Lenoře. Potom shodou šťastných okolností byla přijata na studium a v roce 1970 odmaturovala. Celý život byla významnou osobností při obnovení mnoha tradic a uchování kulturního dědictví. Po revoluci se stala iniciátorkou oprav a obnov kulturních památek v celém šumavském regionu.

Paní Sieglinde Kraliková je přímým účastníkem poválečného odsunu. Aktivně se zapojuje do přeshraniční spolupráce v oblasti kulturní, využívá přitom znalosti svého rodného jazyka bavorštiny. Je otevřená k otázkám týkajícím se minulosti i současnosti. Pro přeshraniční styk, pro sbližování Čechů a Němců je pro oblast Šumavy obrovským přínosem. Další informace o rozhovoru s paní Kralikovou se nachází v příloze č. 1.

Pan Ing. Josef Jiříčka

Rozhovor s panem Ing. Josefem Jiříčkou byl proveden dne 13. 3. 2013 ve Vimperku. Pan Ing. Josef Jiříčka je aktivní v česko-německých vztazích, dlouhodobě spolupracuje na projektech přeshraniční spolupráce se sousedním Bavorskem, má zkušenosti s čerpáním financí z fondů Evropské unie. Strukturovaný rozhovor s panem Ing. Jiříčkou se nachází v příloze č. 1.

Pan Egon Urmann

Rozhovor s panem Egonem Urmannem byl proveden dne 13. 3. 2013 v Lenoře. Pan Egon Urmann je zaměřený na přírodu a vše, co je s ní spojené. Zajímá se o mineralogii, včelaření, rýžování zlata, ale jeho hlavní činností je šumavský průvodce. Také má vyznamenání z roku 2010 z Centra Bavaria Bohemia za symbolické stavění mostů mezi Bavorskem a Čechy za angažovanost a normalizaci vztahů.

Má kamaráda pana Finka z Bavorska, který vlastní největší sbírku fotografií ze Šumavy, a který knihy se šumavskou tematikou vydává. A právě žena pana Finka přišla za panem Urmannem, aby napsal knížku, a tak s její spoluprací vyšla knížka o jeho dětství až po současnost a o německých rodácích a jejich životě na Šumavě „Do bin i dahoam“. Pan Urmann dělá průvodce pro německé turisty pro německou cestovní společnost, seznamuje lidi s normálním běžným životem na Šumavě. „Byli jsme katolicky vychovávaní, jsem věřící člověk, věřím přírodě, otec mi říkal, kdyby se lidé chovali podle desatera, tak je na světě všechno v pořádku. Doma nám říkali jiné věci než ve škole, vyrůstal jsem v dvojím světě, měl jsem dilema. Nyní vím, že černobílé malování světa neexistuje. Začal jsem se zajímat o historii naší země, šel jsem do archivu a hledal jsem předky. Potřebujeme mít nějaké kořeny. V Čechách jsme všichni směs. Výsledek knížek o původu populace tady u nás je stejný. Ve všech knihách je otázka, co my Češi jsme za národ. Jsme Slovani, jsme pozůstatky Keltů, jsme typická směšenina na křižovatce středu Evropy. Jsme keltsko-germánsko-slovanská směs, je to geneticky podložené. Nejvíce keltské krve v Evropě je právě v Čechách a německá knížka dokazuje to samé. Města největšího nacionalismu byla tam, kde byla největší směs národů. V české knížce archeologa autora Waldhausera se dochází ke stejným závěrům. Název Deutsch pochází z místa, kde Římané utrpěli porážku. Němci jsou stejně smíšený národ jako Češi. Když začínám povídat při průvodcování, začínám tím, odkud přišlo jméno Bohemia, pochází z kmene výbojných Bójů, kteří došli až do Říma. Jejich společenství bylo kmenové a neuměli se přizpůsobit nadvládě a tahle mentalita u nás dost převládá. Historicky jsou u nás vzpoury běžné, nezáleží na tom, jak lidi mluví, tady byli německy i česky mluvící lidi, ale nebylo to dělítko, byli propojeni. Měli stejnou kulturu, hudbu, rozdíl mezi mentalitou bavorskou a naší je v pořádku milovnosti. Oni jsou disciplinovaní a nejsou tak revolucionářští jako jsme my, nejsou tak svobodomyšlní. Tady má každý svou hlavu a mozek. Do roku 1964 jsem věřil, že komunismus je dobrý, v době, kdy jsem přešel hranice, jsem zjistil, že to není pravda, co se zde učilo a vyprávělo. Po revoluci jsem pracoval v Německu, zajistil jsem práci

v Německu 120 lidem. V Bavorsku mi zase vyčítali, proč se zastávám Čechů. U nich je poznat i v práci, jak je jejich mentalita jiná, tam neexistuje obcházet poslušnost hierarchie. U nás toto téměř nikdo neuznává. Pracoval jsem v Německu až do důchodu, měl jsem občanství německé, po revoluci jsme si o něj požádali, a proto jsem mohl v Německu pracovat. Nepotřeboval jsem pracovní povolení. Zůstal jsem tam a poznal jsem, jak nás brali a jak se k nám chovali. Nejdříve se na nás koukali jako na méněcenné, jenomže my jsme byli všichni odborníci. A sedláci nás měli učit řemeslo. Plán byl takový. Skupina bude pracovat tak, že první týden bude pracovat Němec a Čech se to bude učit a po týdnu se vymění. Ve skutečnosti to bylo tak, že jsme v sedm hodin začali a ve 12 hodin dělali všichni Češi svoji práci samostatně. Na závodní radě tomu nemohli věřit, jak jsou čeští dělníci šikovní, Němci o tom natočili i film. Češi v té oblasti reprezentovali celý český národ. Ještě dodnes vzpomínají Němci na to, jaká byla v práci legrace, i když bylo hodně práce. Uměli si dělat legraci, i když se u toho potili. Nejhezčí na tom bylo odbourání předsudků a to, že se lidi na obou stranách začali poznávat. Největší chybou, která se stala, je to, že se začal šířit nacionalismus, to je něco hrozného. Lidé se ptají, co jste, cítíte se jako Němec nebo jako Čech. Já odpovídám, jsem Šumavan, Evropan, jestli Čech nebo Němec je až druhořadé. Je důležitá regionální příslušnost. Je důležitý název země a dodnes se v Čechách objevují keltská jména např. Praha, z keltského Prag tzn. zalesněný svah nebo svah řeky, to samé je třeba Ava – Vltava, Otava – keltsky Atava tzn. drahá voda - zlatonosná, Sázava. Labe je Elbia znamená bílá nebo Jizera – bystrá. I název Sudety pochází z keltštiny, *su* znamená divoké prase, divočák byl posvátné zvíře, znamenalo to kančí země, je to historická keltská země, původ názvů Boubín nebo Luzný není dodnes identifikován. Také dudy jsou keltského původu. Dokonce i irská ministerská předsedkyně, když navštívila Čechy, zmínila se, že navštěvuje zemi, kde mají keltové kořeny. Centrum keltství bylo u nás i v Německu. Němci mají ve znaku dub, svatý strom Keltů. Když přijde do Čech nový návštěvník, tak snažím se vysvětlit původ Čech. Také odebíráme vyhnanecký německý časopis a polovina lidí, která v něm publikuje, má české jméno a i u nás, když se podíváme do seznamu, najdeme tam mnoho německých jmen. V dějepise se děti učí, že Karel IV. pozval Němce do Čech, není to pravda, ti tady byli už dávno předtím. Volary osídlovali lidé od doby existence solné stezky, podle nářečí se pozná, odkud pocházeli, jejich nářečí bylo úplně excentrické, neshodovalo se s žádným nářečím z Německa. Téma vyhnání je o tom, že se vyháněla vlastní krev. Já mám například předky z Hulína. Jestli někdo tvrdí, že je Čech a někdo tvrdí, že je Němec, tak je to vždycky jenom poloviční pravda, černobílé neexistuje. I Praha byla z jedné

čtvrtiny německy mluvící. Tresty byly jenom za to, že se přihlásili k Němcům. Bylo mnoho případů, že se Češi přihlásili do německé armády, ale nikdo nemusel, nikdo je nenutil. Lidi ze Šumavy jsou mírní jako Šumava.“ Pan Urmann se zabývá historií, má mnoho knížek o Šumavě, o Volarsku i obcích z německé strany.

Strukturovaný rozhovor s panem Egonem Urmannem se nachází v příloze č. 1.

Paní Ludmila Beutelbergerová

Paní Ludmila Beutelbergerová zná odsuny zprostředkovaně, prostřednictvím svého manžela, který byl německé národnosti. V době totality se podílela spolu s manželem na rozvíjení českoněmeckých vztahů, které byly prohloubeny po revoluci v roce 1989.

Strukturovaný rozhovor s paní Ludmilou Beutelbergerovou se nachází v příloze č. 1.

5 PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE VIMPERSKÉHO REGIONU V MINULOSTI A SOUČASNOSTI

Přeshraniční spolupráce spočívá převážně v oblasti ekonomické, ale docházelo k ovlivňování i nepřímo výměnou důležitých informací, znalostí, pohybem myšlenek či předáváním dovedností a tradic, které následně ovlivňovaly ekonomický růst nebo útlum. V minulosti i současnosti zastával a zastává zahraniční obchod v ekonomice důležitou roli. Země, kterým se v zahraničním obchodování daří a jsou aktivní, mají předpoklad být úspěšné a ekonomicky stabilní. Posílení exportních aktivit a výkonů je dobrým znamením pro zvýšení výroby s pozitivním důsledkem, snížení nezaměstnanosti.

Spolupráce obou zemí byla formována politickou situací Evropy od minulosti, uzavíráním prvních obchodů mezi jednotlivými zeměmi, po současnost. Vimperk byl známý díky Solné stezce již v dobách středověku, písemné zmínky o stezce pocházejí z 11. století. V oblasti Vimperska se jedná o první doložené obchodování se sousedním Bavorskem. Vrcholné období zažívala stezka ve 14. až 16. století. Úpadek způsobila Třicetiletá válka. Do Čech se dostávalo nové zboží, z těchto dob jsou dochovány architektonické památky, které obohacují region dodnes. Solná stezka byla členěna na tři hlavní větve kašperskohorskou, prachatickou a vimperskou. Solná stezka je svým způsobem používána dodnes, jedná se o spojnici mezi Bavorskem a Čechami.

Po válce byla spolupráce Československa a Německa závislá na situaci celé Evropy. Konfrontací Západu a Východu, Spojenými státy a Sovětským svazem byla situace a poválečný vývoj pro Československo daná. Příklon k Sovětskému svazu a pozdější nahrazení tržního hospodářství hospodářstvím socialistickým znamenal úplnou likvidaci soukromého sektoru. Z obavy ohrožení bezpečnosti a míru Evropy byl přijat Marshallův plán, který pomohl k hospodářské obnově, obnově průmyslu a zemědělství. Postupně došlo k rozdělení na dva sektory, bohatý západ a zaostávající východ. Sovětský svaz Marshallův plán, který měl zajistit pomoc při obnově Evropy, odmítl, stejně jako Československo, které bylo pod nátlakem Sovětského svazu přinuceno odmítnout také. Vztahům neprospívaly střety zájmů USA a SSSR v období studené války. V říjnu roku 1949 bylo Německo rozděleno na dva samostatné státy, na Spolkovou republiku Německo a na Německou demokratickou republiku. V roce 1949 vzniklo uskupení Rada vzájemné hospodářské pomoci a Československo se stalo jejím členem. V roce 1955 byla přijata Varšavská smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné

pomoci států východního bloku, přičemž hlavním aktérem byl Sovětský svaz. V druhé polovině osmdesátých let se začínají v Sovětském svazu realizovat velké ekonomické a sociální reformy vedoucí k demokratizaci země pod vedením prezidenta Michaila Gorbačova. Tyto události následně ovlivnily dění v celé východní Evropě.

5.1 Předválečná spolupráce

V době první republiky v první polovině dvacátých let byla celá Evropa zasažena poválečnou hospodářskou krizí, kterou se v ČSR podařilo zvládnout s daleko menším negativním dopadem, nežli tomu bylo v sousedním Německu.

Ve druhé polovině dvacátých let byly přijaty zákony a opatření, která německá menšina nesla nelibě, jednalo se o jazykové a organizační změny. Oficiálním státním jazykem byl ustanoven jazyk československý. V důsledku tohoto zákona bylo povinné dorozumět se tímto jazykem. Němečtí úředníci byli přezkušováni z českého jazyka, neúspěch u zkoušky měl za následek propuštění ze zaměstnání. V sudetských oblastech, jako bylo Vimpersko, je nahradili čeští úředníci. Posílení pozitivního přístupu k německému školství a kultuře přispělo k ustálení vztahů mezi českým a německým obyvatelstvem, ale ani zde nebyla německá menšina plně spokojena se zákonem o zaručení německých škol pro německé obyvatelstvo.

Pozdější nacionalistické snahy německého obyvatelstva měly za následek opětovné vyhrocení mezi obyvatelstvem. Hitlerova podpora a našeptávání sudetské německé menšině o české vyhlazovací politice vedla k napjatým vztahům nejen v pohraničí, ale v celé republice.

V posledních letech první republiky byl region Vimperska postižen vysokou nezaměstnaností způsobenou vyšší závislostí na exportu do blízkého Německa, které v té době bylo v hlubší krizi. Toto bylo dáno příhraniční polohou, vnitrozemí bylo stíženo mírněji.

5.2 Poválečná spolupráce a spolupráce po roce 1989

Po válce byl hlavní úkol ČSR obnova hospodářství, které bylo narušeno druhou světovou válkou. Situace nebyla dobrá, výroba byla silně zredukovaná, objem průmyslu zaznamenal od roku 1938 pokles o 50 %. Byl nedostatek výrobních prostředků, surovin i energie. Obnova ekonomiky byla zakotvena v Košickém vládním programu, jehož

cílem bylo obnovení národního hospodářství. Po válce došlo ke konfiskaci majetku sudetských Němců a vyvlastnění půdy zemědělských podniků. V průmyslové oblasti muselo dojít k nahrazení německých zaměstnanců českými, ačkoliv před válkou byl podíl německých pracovníků v průmyslových závodech vysoký. V roce 1948 se komunisté dostali do vedení ČSR, přebrali vedoucí úlohu, demokracie byla nahrazena diktaturou a následně se přestalo obchodovat se západními zeměmi. *V září vláda zastavila Československu čerpání finanční půjčky, zanedlouho oznámila její úplné zrušení a dala pokyn k přerušování jednání o poskytnutí dalšího obchodního úvěru, o který mělo Československo vzhledem k těžkostem ve své devizové bilanci mimořádný zájem.*⁷⁶

K určitému uvolnění v Československu došlo po roce 1965, v té době docházelo k demokratizaci. Ve vybraných podnicích bylo přistoupeno k experimentálním zkouškám demokratičtějšího fungování. Docházelo k pozvolné demokratizaci společnosti včetně obchodování se západem, které přineslo oživení ekonomiky. Mimořádný sjezd KSČ měl potvrdit změny v politické i ekonomické oblasti. Konec těmto demokratizujícím snahám učinil vpád sovětských vojsk 21. 8. 1968. Tím byla opět přerušena spolupráce mezi Západem a Československem. V osmdesátých letech byla dle Sovětského svazu započata přestavba socialismu na socialismus spojený s demokracií. Hlavním úkolem bylo urychlení ekonomického a sociálního vývoje.

*Po roce 1989 se nesporně započala nová etapa dějin České republiky a vlastně celé Evropy. Ukončení studené války, likvidace systému státního socialismu cestou vytváření liberální ekonomiky, pluralitních vlastnických vztahů a demokratizace politického systému znamená ve svých důsledcích zásadní změny ve všech oblastech života.*⁷⁷

Po převratu v roce 1989 nastala transformace československé ekonomiky. Otevřely se hranice a západní trhy, spolupráci se sousedním Německem a Bavorskem nebyly kladeny překážky. V letech 1991 až 1994 proběhla malá a velká kupónová privatizace. Malá privatizace byla zaměřena na menší podniky v oblasti obchodu, služeb a zemědělství. Velká privatizace se týkala převodů velkých podniků do soukromého vlastnictví a kuponová privatizace rozdělovala státní majetek mezi obyvatele

⁷⁶ KUČERA, J. *Žralok nebude nikdy tak silný*. Praha, 2005, s. 29.

⁷⁷ ZICH, F. *Kdo žije v pohraničí*. Ústí nad Labem, 1996, s. 7.

prostřednictvím cenných papírů. Dne 1. 1. 1993 dochází k rozpadu Československa na dva samostatné státy Českou republiku a Slovenskou republiku.

Vztahy mezi Německem a Československem upravuje mnoho smluv⁷⁸, nařízení a dohod. Smlouva z roku 1973 č. 94/1974 Sb. o vzájemných vztazích mezi Československou socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německo je označována také jako Pražská smlouva. Ve smlouvě je důležité uznání Mnichovské dohody za nulitní a obě zúčastněné strany prohlašují, že vůči sobě nemají žádné územní nároky a nebudou je vznášet ani v budoucnu. Důraz je kladen na vytvoření trvalého základu dobrých sousedských vztahů.

Spolupráci mezi Německem a Československem upravuje také dohoda z roku 1975 o rozvoji hospodářském, průmyslovém, technické spolupráci, č. 83/1975 Sb. V devadesátých letech došlo k oficiálnímu znovuoobnovení obchodních vazeb na státní, regionální i obecní úrovni. V roce 1990 bylo přijato ujednání mezi Federálním ministerstvem zemědělství a výživy Československé federativní republiky a Spolkovým ministrem výživy, zemědělství a lesnictví Spolkové republiky Německo o podpoře spolupráce podniků v oblasti zemědělství, lesnictví a potravinářství. V témže roce bylo přijato mnoho dohod, které se týkaly jaderné bezpečnosti, zřízení silničních a dálničních přechodů, zrušení vízové povinnosti, vzájemné ochrany investic, vědeckotechnické spolupráce, zabezpečení pobytu příslušníků vojska a spolupráce při výměnných pobytech mládeže. V roce 1992 byla přijata dohoda pod č. 521/1992 Sb. o dobrém sousedství a přátelské spolupráci. Potvrzuje nulitu Mnichovské dohody a klade důraz na zintenzivnění spolupráce mezi Evropskými společenstvími. Další významná dohoda mezi vládou ČSFR a vládou SRN z roku 1991 se týká vysílání československých pracovníků z podniků se sídlem v ČSFR k zaměstnání do SRN, č. 366/1991 Sb. V roce 1994 bylo přijato více opatření a dohod ohledně státních hranic, řešení překračování, přebírání osob na státních hranicích a jiných migračních pohybů osob. V roce 1994 byla uzavřena dohoda mezi Ministerstvem životního prostředí a Spolkovým ministerstvem pro životní prostředí, ochranu přírody a bezpečnost reaktorů SRN o uskutečnění společných pilotních projektů na ochranu životního prostředí ke snížení znečištění životního prostředí přecházejícího hranice, č. 28/1995 Sb. V roce 1995 a 1996 bylo

⁷⁸ *Přehled bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu)* [online]. Praha : MPO, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-zahranicne-politicka-orientace-19043.html#sec0>>.

přijato několik smluv a dohod o vzájemné pomoci celních správ o pohraničním režimu odbavování na hranicích, o hraničních přechodech na společných hranicích a o otázkách týkajících se železniční, silniční a turistické oblasti. V roce 1997 došlo k dohodě o zřízení Česko-německého fondu budoucnosti. V roce 1998 se dohody týkaly letecké dopravy a v roce 1999 byla podepsána dohoda o kulturní spolupráci. Poté následovalo množství dohod a smluv či ujednání, které měly a mají vliv na ČR a tím i příhraniční vimperskou oblast.

Příhraniční a přeshraniční spolupráce byla navázána již před vstupem do EU. Vstupem byly posíleny nové možnosti spolupráce při získávání finančních prostředků z fondů Evropské unie. V regionální rovině jsou programy zaměřeny především na problematiku v oblastech hospodářství a ekonomického vývoje, technickou infrastrukturu, dopravu, ochranu životního prostředí, cestovní ruch, zdravotnictví, školství, podporu programů EU v rámci společných projektů a v neposlední řadě na územní samosprávu a regionální politiku. Počátek přeshraniční spolupráce konkrétně programu CBC Phare vznikl v roce 1995, obdobou bylo společenství INTERREG. Programy měly mimo jiné za úkol přípravu kandidátských zemí na čerpání financí ze strukturálních fondů.

5.3 Spolupráce po vstupu do EU od roku 2004

Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004 a je plnoprávným členským státem, který přináší možnost aktivně se podílet na jednotlivých politikách Evropské unie. Nejvýznamnější politikou, na které se podílí, je politika hospodářské a sociální soudržnosti, takzvaná regionální politika. Cílem je konvergence a trvalý rozvoj jednotlivých regionů s cílem přiblížení ekonomické úrovně bohatších regionů v unii. Posílení spolupráce mezi místními, regionální či nadregionální objekty je jednou z prioritních oblastí Evropské unie.

V roce 2004 byla uzavřena dohoda mezi Ministerstvem pro místní rozvoj ČR a Státním ministerstvem hospodářství, infrastruktury, dopravy a technologie Svobodného státu Bavorsko. Tito účastníci mají hlavní odpovědnost za program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA pro česko-bavorský příhraniční prostor.

V oblasti školství byla přijata v roce 2007 dohoda o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání v oblasti vysokého školství.

Mimo mnoho dohod a ujednání týkajících se společných hranic byla v roce 2009 přijata dohoda o spolupráci při boji proti nelegálnímu zaměstnávání, neohlášené výdělečné činnosti a nelegálnímu najímání přeshraničních pracovníků a s tím související přeshraniční zneužívání sociálních dávek a neodvádění pojistného.

Česká republika byla od počátku zapojena do obchodu prostřednictvím společného jednotného trhu členských zemí. Německo je nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky, dle tabulky uvedené v Ročence zahraničního obchodu z roku 2010 činil vývoz z Německa do České republiky částku 802 845 981 tisíc Kč a dovoz 610 491 570 tisíc Kč.⁷⁹ Kromě četných státních a soukromých aktivit, které zvyšují podíl spolupráce mezi zeměmi, společnostmi či podnikateli, hrají svou roli také euroregiony. *Euroregiony (případně regionální sdružení obcí) jsou důležitým článkem přeshraniční spolupráce v České republice. V rámci programů přeshraniční spolupráce spravují prostředky (fondy) určené na projekty menších finančních objemů vždy v části území příslušného programu. Tyto fondy podporují především projekty prohlubující přímou komunikaci a kooperaci mezi obyvateli příhraničních regionů. Každé programové území je pro potřeby fondů rozděleno na několik částí a v každé z nich spravuje určený Euroregion (případně regionální sdružení obcí) přidělený fond.*⁸⁰

Oblasti Vimperska se týká především Euroregion Šumava. Euroregion Šumava je nástroj pro spolupráci regionálních organizací, obcí, spolků a partnerů z obou oblastí. Tento euroregion vznikl v roce 1993 v Českém Krumlově, zahraničními partnery Euroregionu Šumava jsou Euregio Bayerischer Wald – Unterer Inn v Bavorsku a Regionalmanagement Mühlviertel v Horním Rakousku. Tito partneři společně s územními okresy Domažlice, Klatovy, Prachatice, Český Krumlov a Strakonice tvoří jeden přeshraniční celek. K hlavním cílům euroregionu patří výstavby infrastruktury a zkvalitnění a zlepšení spolupráce v oblasti ekonomiky, dopravy, zaměstnanosti, cestovního ruchu, zemědělství a lesnictví, ekologie a ochrany přírody, vzdělání, sportu a kultury. Euroregion Šumava prezentuje celý region na veletrzích cestovního ruchu, vydává propagační materiály a snaží se o zajištění informačního servisu v oblasti podávání žádostí o dotace. Ve Stachách je zřízena Regionální rozvojová agentura Šumava, která byla podle zahraničního vzoru založena také v Čechách. Působí v oblasti

⁷⁹ *Ročenka zahraničního obchodu ČR – 2010* [online]. Praha : MPO, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rocenka-zahranicniho-obchodu-cr-2010-4505.html>>.

⁸⁰ *Euroregiony* [online]. Praha : Centrum pro regionální rozvoj České republiky, 2008 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.cil3.cz/euroregiony.htm>>.

jižních Čech, jejím cílem je podpora a koordinace hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje jihočeského regionu.

Česko-německá spolupráce je podporována i z programů spolufinancovaných Evropskou unií z prostředků Evropského Fondu pro regionální rozvoj Programu Cíl 3 přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013 a zabývá se rozšířením služeb a návštěvnické infrastruktury v Národním parku Šumava a Národním parku Bavorský les. Každý program pro rozvoj cestovního ruchu napomáhá zvýšení návštěvnosti a tím i zlepšení ekonomické situace v regionu. Projekty realizované v oblasti dopravy související s vimperským regionem jsou určeny k výstavbě, modernizaci a rekonstrukci silnic. V minulých letech se jednalo především o zlepšení přístupu z Vimperka k hraničnímu přechodu Philippsreut Strážný na silnici II/145.

Významným prvkem v oblasti je Česko-německý fond budoucnosti, který pomáhá stavět mosty mezi Čechy a Němci. *Cíleně podporuje projekty, které svádějí dohromady lidi obou zemí, které umožňují a prohlubují pohledy do jejich světů, do společné kultury a dějin. Od roku 1998 poskytl Fond budoucnosti dohromady přibližně 40 milionů eur na zhruba 7 000 projektů.*⁸¹ Fond se zabývá podporou mládeže, školství, kultury, věnuje se obnově památek, ale i dialogům, vědeckým projektům, publikacím, sociálním projektům a podpoře menšin. Zabývá se partnerstvím obcí a zájmových sdružení. Podpora je značná také ve vimperské oblasti.

Dalším regionálním sdružením, které působí ve vimperské oblasti, je mikroregion Horní Vltava – Boubínsko. Do sdružení jsou zapojena města Vimperk, Volary, obce Borová Lada, Horní Vltavice, Kubova Huť, Kvilda, Lenora, Nová Pec, Stožec, Strážný a Zbytiny. *Předmětem činnosti tohoto mikroregionu je prosazování záměrů týkajících se svým rozsahem a významem spádového území a další aktivity, související s propagací mikroregionu a celého zájmového území.*⁸² Mikroregion se přímo nezabývá přeshraniční spoluprací, přesto významně pozitivně přispívá svou činností.

⁸¹ Česko - německý fond budoucnosti [online]. Praha : Česko-německý fond budoucnosti, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.fondbudoucnosti.cz/>>.

⁸² Základní charakteristika mikroregionu [online]. Stožec : Mikroregion Horní Vltava-Boubínsko, 2008 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.hornivltava.cz/mrhvb/fr.asp?tab=mrhvb10&id=25&burl=&pt=OM>>.

Hlavní činností Euroregionu Šumava je zkvalitnění a koordinace přeshraniční spolupráce, reprezentace regionu, výměna informací, správa Dispozičního fondu programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika - Svobodný stát Bavorsko v regionu Šumava a účast na tvorbě strategií rozvoje a programů EU.⁸³ Euroregion Šumava poskytuje obcím informační servis i informace o projektech Phare CBC, INTERREG IIIA, v současné době je zaměřen na Cíl 3 na období 2007 až 2013. Prostřednictvím regionální agentury Šumava poskytuje technickou pomoc při podávání projektů, dále se zabývá poradenstvím ve všech etapách projektů.

Oproti programu INTERREG IIIA je v současné době uplatňován v rámci přeshraniční spolupráce tzv. „Lead partner princip“ (tzn. projekt podává a odpovědnost nese vždy jen jeden partner pro obě strany). Maximální výše dotace činí 85 % z Evropského fondu pro regionální rozvoj a 5 % z prostředků státního rozpočtu.⁸⁴

Hlavním cílem operačního programu přeshraniční spolupráce ČR- Svobodný stát Bavorsko je podpora přeshraniční, hospodářské, kulturní a komunální spolupráce, rozvoj a podpora cestovního ruchu, vzdělání a sociální integrace, ochrana životního prostředí zlepšení dopravní dostupnosti pohraničí. Pro českou stranu (tzn. kraje Jihočeský, Plzeňský a Karlovarský) činí celková alokace z fondů EU 55,04 mil. EUR na období 2007-2013.⁸⁵ Finance jsou děleny mezi dvě hlavní oblasti. Jednou je oblast hospodářského rozvoje, lidských zdrojů a sítí a druhá oblast je zaměřena na oblasti podpory. Do první oblasti spadá hospodářská spolupráce a rozvoj ekonomického prostoru, cestovní ruch, volný čas a rekreace, profesní vzdělávání a trh práce, výchova a všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdravotnictví, sociální péče, civilní ochrana, ochrana před katastrofami a sítě včetně dispozičního fondu. Do oblasti podpory spadá životní prostředí a ochrana přírody, územní plánování a rozvoj venkovského prostoru, doprava, výstavba a zlepšení přeshraničních komunikačních a informačních systémů a technologií. Předpokladem každého projektu je jeho pozitivní přeshraniční dopad za účasti bavorské strany.

⁸³ Euroregion Šumava [online]. Klatovy : Euroregion Šumava - Jihozápadní Čechy, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=30&lang=cz&sm=1#>>.

⁸⁴ Operační program Přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko [online]. České Budějovice : Jihočeský kraj, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1290&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1290&par[lang]=CS)>.

⁸⁵ Operační program Přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko [online]. České Budějovice : Jihočeský kraj, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1290&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1290&par[lang]=CS)>.

Kromě fondů administrovaných Jihočeským krajem, kterými jsou operační přeshraniční programy spolupráce s Rakouskem a Bavorskem a operační program pro vzdělání a konkurenceschopnost, jsou ještě programy, které Jihočeským krajem administrované nejsou. Jedná se o programy regionu soudržnosti NUTS II Jihozápad, program podnikání a inovace, životního prostředí, dopravy, integrovaného operačního programu, výzkumu a vývoje pro inovace, lidské zdroje a zaměstnanost, vzdělání a konkurenceschopnost, rozvoj venkova, rybářství, evropské meziregionální spolupráce a evropské nadnárodní spolupráce. Dalším nástrojem jsou komunitární programy, týkající se o souboru opatření, který přijala Evropská komise za účelem posílení spolupráce mezi členskými státy v oblastech jednotlivých politik EU.

Příspěvkem ke spolupráci na místní úrovni je partnerství města Vimperku s blízkým bavorským sousedem městem Freyung. Dohoda o partnerství a spolupráci byla uzavřena 20. září 2003. Města pravidelně spolupracují, pořádají společné kulturní akce na obou stranách hranic, občané se aktivně zapojují a navzájem se inspirují. Při výběru partnerského města byla zohledněna příznivá geografická poloha, vzdálenost partnerských měst je necelých 50 km. Dostupností je umožněna spolupráce mezi jednotlivci, školami, spolky nebo samosprávou města.

6 VÝHLEDY A NOVÉ PERSPEKTIVY SPOLUPRÁCE ČECHŮ A NĚMCŮ

Velký podíl ve způsobu využívání rozvojového potenciálu mají obce a svazky obcí, další organizace či seskupení vytvořené za účelem vyřešení společných problémů. Za účelem zvýšení zaměstnanosti, rozvoje cestovního ruchu, zlepšení technické vybavenosti, technické infrastruktury a dopravy se zvyšuje ochota obcí a spolků ucházet se o financování z dotačních programů.

6.1 Vize do budoucnosti ve vimperském regionu

Z hlediska přípravy a následného uskutečňování jsou podstatné plány podporované Evropskou unií. *Evropská unie provádí kohezní politiku v rámci sedmiletých cyklů, takzvaných programových období. Cíle kohezní politiky Evropské unie se v čase mění a reagují na potřeby stávajících a přistupujících členů a celkového prostředí EU. V současném programovém období 2007-2013 má kohezní politika tři cíle: Konvergence, Konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropská územní spolupráce. Na tyto cíle je vyčleněno ve strukturálních fondech a Fondu soudržnosti pro celou Evropskou unii na sedm let téměř 350 miliard €, z toho pro Českou republiku 26,7 miliardy €. Finanční prostředky kohezní politiky jsou čerpány prostřednictvím tří fondů: Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), který podporuje investiční projekty, jako je například podpora začínajícím podnikatelům, investice do infrastruktury a spolupráce v příhraničních regionech; Evropského sociálního fondu (ESF), podporujícího neinvestiční projekty, například programy pro znevýhodněné skupiny obyvatel, rozvoj vzdělávacích programů, rekvalifikace nezaměstnaných apod. a Fondu soudržnosti (FS) financující klíčové infrastrukturní projekty v oblasti dopravy a životního prostředí.*⁸⁶

Přátelská spolupráce je rozvíjena. *Příhraniční regiony v trojúhelníku tří zemí České republiky, Německa a Rakouska usilují o založení „Evropského regionu Dunaj Vltava“. V rámci Evropského regionu mohou být společné plány a projekty zapracovány ještě efektivněji a v užším souladu. Pro vybudování Evropského regionu je*

⁸⁶ *Příprava období 2014-2020* [online]. Praha : MMR, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Kohezni-politika-EU>>.

*nutný několikaletý proces plánování. Tento proces byl odstartován v roce 2009.*⁸⁷ Oblasti, na které je euroregion zaměřený, jsou oblasti inovace a růstu vytváření pracovních míst, výzkumu, nabídky vzdělání a kvalifikace pro mladé lidi, podněcování kooperací vysokých škol, navrhování společných studijních oborů, kooperací firem, zvýšení atraktivity regionu, zlepšování jazykových znalostí zaměstnanců, oblasti zdraví, zlepšení oblasti služeb, oblasti zabývající se obnovitelnými zdroji energií a energetické efektivity, budováním dopravní infrastruktury, překonáním jazykové bariéry a interkulturním vzděláváním, které umožňují odbourávat stávající bariéry a hranice. Aktuální odkazy na spolupráci jsou důkazem fungujících česko-německých vztahů. Pasovská univerzita například uspořádala v únoru roku 2013 workshopy ve vimperském gymnáziu na téma „Poznejte svého souseda“, které navazují na probíranou dějepisnou látku s ohledem na propojení Vimperka s Bavorskem. Komunikační prvek, který obsahují tyto workshopy je důležitý pro další spolupráci.

Z provedených rozhovorů jasně vyplývá podpora přeshraniční spolupráce hlavně pro českou stranu. Je nám nabízena v mnoha směrech pomoc a podpora v jednotlivých oblastech. Je dobré naslouchat těm, kteří přeshraniční spolupráci začali budovat v době socialismu. Tito lidé upřednostňují obnovu kulturních památek. Je to obnova části společné historie. Při společných projektech dochází k poznání obou přeshraničních stran, konkrétních lidí, a tyto projekty dávají možnost vzniku nových přátelství. Cestovní ruch představuje možnost celoročního přilepšení v celé šumavské oblasti. Předpokladem je dobrá znalost cizích jazyků, dobrá propagace, komunikace. Je možné zaměřit se na agroturistiku, zlepšit kvalitu ubytování s domácí stravou zaměřenou na sezónní nabídku jídel a obecně zlepšit gastronomii. Ubytování by mělo být spojeno s nabídkou náhradního sportovního využití v případě nepříznivého počasí. Také budování naučných stezek, skanzenů, muzeí a propagace návštěv hradů a zámků, zřícenin nebo tvrzí přispívá k udržení turistů v místě na dobu delší než jeden den. Šumava je turistická oblast, která nabízí rozvinutou dopravní infrastrukturu. Zlepšení je možné též spoluprací s NP Šumava a CHKO Šumava se sídlem ve Vimperku, vytvořením společných cílů a vzájemnou podporou.

⁸⁷ *Projekt vybudování Evropského regionu Vltava Dunaj - ERDV* [online]. České Budějovice : Jihočeský kraj – Krajský úřad, 2013 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.europaregion-donau-moldau.at/xchg/SID-BBE94239-67881588/hs.xsl/index_CS_Y_HTML.htm>.

ZÁVĚR

Samotný odsun Němců je jednou z negativních etap minulosti, která je odkrývána až v současné době, po období přežitých a strávených emocí těch, kteří se tehdejších událostí osobně účastnili. Odsun měl ve své době obrovský význam hlavně z pohledu politického. Oblast Vimperska byla bezprostředně po válce těžce zasažena odlivem německých obyvatel, byl oslaben chod hospodářství, plán osidlování se nedařilo plnit. Ke zlepšení docházelo postupně. Vliv na dosažení rovnováhy měl i velký úbytek obyvatel, srovnatelného počtu s předválečným stavem bylo dosaženo až po dvaceti letech po válce. Dopady a změny zasáhly do všech oblastí života, nejen v pohraničí naší republiky, ale daleko za naše hranice, do míst kam byli Němci přesídleni. Je známo, že rodinné vyprávění vzpomínek a prožitků z dob minulých je přenášeno na mladší generace, které v té době ještě nebyly na světě. Odsun je právě jednou z traumatických vzpomínek. Rodinná pouta a tradice udržují události v živé paměti dodnes.

V letech 1945 až 1989 nebyla přeshraniční spolupráce možná z politických důvodů. Rozdělením polarizace světa na východ a západ jsme podléhali silnému sovětskému vlivu. Výjimku tvořilo období Pražského jara, ve kterém došlo k uvolnění politických i ekonomických vztahů. Po roce 1989 lze formu přeshraniční spolupráce obecně v celém československém pohraničí klasifikovat jako spolupráci „zdola“, iniciativu vyvíjeli jednotlivci, většinou místní rodáci, obce, města nebo občanská sdružení. Spolupráce byla méně organizovaná, spíše spontánní. Dokladem spolupráce v oblasti Vimperska jsou obnovené památky kulturního dědictví, opravy kostelů, hřbitovů a historických staveb. Dalším stupněm je spolupráce řízená „shora“, spolupráce je organizována převážně euroregiony a regionálními institucemi. V současné době dochází k prolínání obou iniciativ. Stále je ale většina akcí a projektů ovlivňována spoluprací zdola hlavně v české oblasti, na německé straně je pro přeshraniční spolupráci vytvořen dlouhodobě fungující servis pro žadatele se zázemím podpory a pomoci. Pravdou také zůstává, že vedením zdola není možné prosadit projekty větších rozměrů, ke kterým je pojmána počáteční nedůvěra či nesouhlas. Směr, který je možné dále rozvíjet, je spolupráce na projektech vedených euroregiony či mikroregiony s využitím zkušeností lidí, kteří se zabývají konkrétními menšími, ale velmi přínosnými projekty z oblasti zachování společného česko-německého kulturního dědictví. Přínosné je odstraňování jazykové bariéry mladé generace. Je možné spojit

síly mladých vzdělaných lidí se zkušeností poválečné generace, ukázat či nastínit přednosti úspěšné přeshraniční spolupráce založené na principech vzájemné důvěry a koordinovaného a dobrého plánování.

Výstupem z uskutečněných strukturovaných rozhovorů provedených s pamětníky odsunu, kteří se aktivně podílejí na rozvoji česko-německých vztahů, je patrná podpora přeshraniční spolupráce prostřednictvím euroregionů, mikroregionů či jiných uskupení, díky kterým je možné zlepšit životní úroveň oblasti. Všichni se shodují na přetrvávajících citových vazbách německých rodáků a snaze o zlepšení jejich dřívějších domovů. Autorka upozorňuje ale na skutečnost, že tito lidé jsou vyššího věku, pomalu vymírají a nová generace již tyto vazby nemá. Je zapotřebí upevnit vztahy, které existují, novou vzájemnou participací. Pro mladé lidi není překážkou jazyková bariéra, tak jako tomu bylo po roce 1989, kdy všichni uměli rusky, ale se svým německým sousedem se nedomluvili. Dle slov paní Kralikové, která je jednou z respondentek, je současná přeshraniční spolupráce na nejlepší úrovni od doby druhé světové války. Sama působí jako česko-bavorská tlumočnice a aktivně se zapojuje v přeshraniční spolupráci téměř po celé Šumavě. Respondenti se shodují v postojích odsunutých Němců na poválečné události, převážná většina vysídlenců nevězí v minulosti, ale hledí do budoucnosti bez pocitů křivd a trpkosti. V otázkách znalosti probíhající přeshraniční spolupráce respondenti nejčastěji zmiňují Česko-německý fond budoucnosti v souvislosti se spoluprací s Národním parkem Šumava v oblasti podpory cestovního ruchu. Z rozhovorů je patrný zájem o spolupráci na obou stranách hranic a vděk za každou iniciativu z české strany. Přeshraniční spolupráce splňuje v současné době funkci především ekonomickou (ve vazbě na zaměstnanost), snaží se o odstranění překážek, nerovnováhy, posiluje místní infrastrukturu v periferním vimperském regionu, proměňuje trh práce a snaží se o vytvoření lepších životních podmínek. Zahrnuje v sobě snížení významu státních hranic a zapojení se do integračních procesů. Autorka doporučuje více využívat zkušeností ze zrealizované česko-německé spolupráce, uvědomit si důležitost předání nabytých zkušeností mladé generaci, která má o spolupráci zájem a snažit se o provázání a konsolidaci vztahů na české a bavorské straně hranic.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ALBRIGHT, M. *Pražská zima*. 1. vyd. Praha : Argo, 2012. 439 s. ISBN 978-80-257-0714-2.
2. ARBURG, A., ed. STANĚK, T., ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*. 1. vyd. Středokluky : Zdeněk Susa, 2011. 373 s. ISBN 978-80-86057-66-8.
3. BIMAN, S., CÍLEK, R. *Poslední mrtví, první živí*. 1. vyd. Ústí nad Labem : Severočeské nakladatelství, 1989. 244 s. ISBN 80-7047-002-X.
4. DOMNITZ, CH. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2007. 157 s. ISBN 978-80-7363-151-2.
5. HAJNÍK, R. *Vimperk*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2007. 107 s. ISBN 978-80-7185-864-5.
6. HOFFMANN, H. *Hitler osvobozuje Sudety*. Praha : Naše vojsko, 2011. 71 s. ISBN 978-80-206-1177-2.
7. HOUŽVIČKA, V. *Návraty sudetské otázky*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 546 s. ISBN 80-246-1007-8.
8. JOHN, J. ed. *Vimperk: město pod Boubínem*. 1. vyd. České Budějovice : Jihočeské nakladatelství, 1979. 473 s.
9. KASTNER, Q. *Osidlování českého pohraničí od května 1945*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 1996. 68 s. ISBN 80-85950-19-7.
10. KOSSERT, A. *Chladná vlast*. 1. vyd. Brno : Host, 2011. 473 s. ISBN 978-80-7249-414-9.
11. KUČERA, J. „Žralok nebude nikdy tak silný“. 1. vyd. Praha : Argo, 2005. 200 s. ISBN 80-7203-648-3.
12. MANDLER, E. *Benešovy dekrety*. 1. vyd. Praha : Libri, 2002. 126 s. ISBN 80-7277-139-6.
13. PEROUTKOVÁ, M. *Vyhnání*. 1. vyd. Praha : Libri, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7277-345-9.
14. PETRÁŠ, J., et al. *Šumava Karla Klostermanna*. České Budějovice : Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2008, 31 s. ISBN 978-80-86260-88-4.

15. PODHOLA, R. *Ozvěny šumavských zvonů*. 1. vyd. Český Krumlov : Roman Podhola, 2006. 157 s.
16. ŘEHÁČEK, K. *Němci v Československu na západě Čech (1918-1920)*. Plzeň : Karel Řeháček, 2008. 182 s. ISBN 978-80-254-3358-4.
17. SLÁDEK, M. *Němci v Čechách*. Praha : Pragma, 2002. 205 s. ISBN 80-7205-901-7.
18. STANĚK, T. *Perzekuce 1945*. 1. vyd. Praha : Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996. 231 s. ISBN 80-85241-99-4.
19. *Se VII. sborem do šumavských Sudet*. 1. vyd. Plzeň : ZR&T, 2008. 131 s. ISBN 978-80-904128-1-1.
20. TOMS, J. *Přehled dějin Československa v letech 1918-1938*. Plzeň : Vydavatelství Západočeské univerzity, 1997. 129 s. ISBN 80-7082-390-9.
21. TOUPALÍK, J. *Odsun Němců z Prachaticka*. Výběr. České Budějovice : Jihočeské vlastivědné muzeum, 1966. č. 3. s. 49.
22. ZELENÝ, K., *Vyhnání Čechů z pohraničí 1938*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1996. 237 s. ISBN 80-85864-16-9.
23. ZICH, F., et al. *Kdo žije v pohraničí*. Ústí nad Labem : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1996. 129 s. ISBN 80-85950-18-9.

Elektronické zdroje

1. *Euroregion Šumava* [online]. Klatovy : Euroregion Šumava – Jihozápadní Čechy, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=30&lang=cz&sm=1#>>.
2. *Euroregiony* [online]. Praha : Centrum pro regionální rozvoj České republiky, 2008 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.cil3.cz/euroregiony.htm>>.
3. *Časová řada – vybrané ukazatele za SO ORP Vimperk* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/casova_rada_vybrane_ukazatele_za_so_orp_vimperk>.
4. *Česko – německý fond budoucnosti* [online]. Praha : Česko-německý fond budoucnosti, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.fondbudoucnosti.cz>>.

5. LANGHAMER, A. *České sklo a skláři doma i ve světě. In Kapitoly z tisícileté historie sklářství v Čechách a na Moravě* [online]. Jablonec nad Nisou : Glass, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.glass.cz/hist_main.htm>.
6. *Operační program Přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko* [online]. České Budějovice : Jihočeský kraj, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1290&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1290&par[lang]=CS)>.
7. PLACÁK, P. *Bavorsko-české susedské vzťahy* [online]. Praha : Euroskop, 2011 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/46/18051/clanek/bavorsko-ceske-sousedske-vztahy/>>.
8. *Projekt vybudování Evropského regionu Vltava Dunaj - ERDV* [online]. České Budějovice : Jihočeský kraj – Krajský úřad, 2013 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.europaregion-donau-moldau.at/xchg/SID-BBE94239-67881588/hs.xsl/index_CSY_HTML.htm>.
9. *Přehled bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu)* [online]. Praha : MPO, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-zahranicne-politicka-orientace-19043.html#>>.
10. *Příprava období 2014-2020* [online]. Praha : MMR, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Koheznipolitika-EU>>.
11. *Ročenka zahraničního obchodu ČR – 2010* [online]. Praha : MPO, 2011 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rocenka-zahranicniho-obchodu-cr-2010-4505.html>>.
12. *Situace v roce 1945* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace/p345ijezd-do-bavorska.html>>.
13. *Specialisté* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace/specialiste.html>>.
14. *Vila Rudolfa Kralika rytíře von Meyrswalden* [online]. Praha : FOIBOS a.s., 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.slavnevilky.cz/vily/jihocesky/vila-rudolfa-kralika-rytire-von-meyrswalden>>.

15. *Základní charakteristika mikroregionu* [online]. Stožec : Mikroregion Horní Vltava-Boubínsko, 2012 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.hornivltava.cz/mrhvb/fr.asp?tab=mrhvb10&id=25&burl=&pt=OM>>.
16. *Z Čech do Bavorska* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuk/nucene-vysidleni/fakticke-informace.html>>.
17. *Znovuosidlování* [online]. Passau : Univesität Passau, 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/nucene-vysidleni/fakticke-informace/znovuosidlovani.html>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- rozhovor s paní Sieglinde Kralikovou ze dne 5. 3. 2013,
- rozhovor s panem ing. Josefem Jiříčkou ze dne 14. 3. 2013,
- rozhovor s panem Egonem Urmannem ze dne 14. 3. 2013,
- rozhovor s paní Ludmilou Beutelbergerovou ze dne 14. 3. 2013.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Přehledná mapa Česko-Slovenské republiky 1:1 000 000, Dr. Stanislav Nikoleu.....	12
Obrázek č. 2: Mapa protektorátu Čechy a Morava	16
Obrázek č. 3: Mapa povolených a zakázaných cest do Čech z konce 16. století.....	36
Obrázek č. 4: Mapa pasovského biskupství a sousedních zemí z 1. poloviny 18. století.....	37

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Časová řada – vybrané ukazatele za SO ORP Vimperk.....	34
--	----

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dotazník ve formě řízeného rozhovoru na téma odsunu sudetských Němců a přeshraniční spolupráce mezi Čechy a Němci

a) rozhovor byl proveden dne 5. 3. 2013 v Lenoře s paní Sieglinde Kralikovou

1. Máte příbuzné nebo známé, kteří byli po válce odsunuti?

Všechny strýce, tety, bratrance, sestřenice, celou rodinu.

2. Kam odcházela po válce smíšená manželství?

Pokud měli majetek, tak museli opustit dům, který se zalíbil nějakému podruhovi. Na Šumavu byla dosidlována nižší vrstva obyvatelstva. Odsunutí odcházeli přes Cheb do Fürth im Wald do velkého sběrného tábora, odtud byli přesídleni převážně do Bavorska. K tamním sedlákům se dostali naši kvalifikovaní lidé.

3. Mají lidé, kteří byli po válce vysídleni, citovou vazbu k místu, které museli opustit, navštěvují i po letech tato místa?

Mají silnou citovou vazbu, a i když o všechno přišli, chtějí aby to, v Čechách bylo v pořádku. Podílejí se nejenom prací i finančně na obnově památek. Kořeny domova nelze přerhat, myslím si, že člověk, který nemá domov, není ani člověkem. Tam jsou tak hluboké kořeny, že na tento kraj nikdy nezapomenou. Jiné je, když se někdo rozhodne odejít dobrovolně, ale násilné přetrhání způsobuje v lidech strašnou bolest.

4. Podílejí se nebo přispívají na rozvoji regionu (např. při obnově památek, různých setkání či jinou podporou)?

I když lidé o všechno přišli, zůstává v nich silná citová vazba. Chtějí aby to, co po nich zůstalo, bylo v pořádku, protože mají k tomu vztah. A i když o všechno přišli, podporují a spolupracují při obnově památek, platí opravy kostelů, hřbitovů památníků, kaplí, např. Vltavický kostel, Stožeckou kapli, zvony na kostele, opravy hodin apod. Bylo založeno sdružení na opravu Vltavického kostela. V Českých Žlebech rodina Kralikova a Urmannova zachránila hřbitov, který byl navržen k odstranění. Naposledy, asi 15 let před revolucí, bylo znovu odsouhlaseno zrušení

a likvidace hřbitova. Leží zde předci žijících lidí. Po revoluci pomáhali na obnově téměř všichni občané Českých Žlebů. Dodnes úzce spolupracují, jak při opravách památek, tak i s přípravami slavností. Podílejí se jak finančně, tak účastí. Spolupracují úzce s fondem budoucnosti. Paní Kraliková po revoluci začala dělat tlumočnicí starostům z Českých Žleb, Vltavice, Lenory, Strážného, Stožce či Nové Pece. V současné době tlumočí z češtiny do bavorštiny při mnohých příležitostech. Němci si nesmírně váží jakékoliv vstřícnosti, která se jim zde připraví.

5. Chtěli by se vysídlení Němci ve spojitosti s odsunem ještě v současné době s něčím vyrovnat nebo jsou smířeni a hledí do budoucnosti?

80 % lidí hledí do budoucnosti, jsou smířeni s tím, že doba nejde vrátit, ale litují toho, že český národ nedokázal zachovat ty hodnoty, které oni po staletí vytvořili. Vesnice jsou zaniklé. Mrzí je, že jejich předci vytvořili z pralesa ornou půdu, vytvořili vesnice s kulturou a všechno přišlo vniveč. Je to ztráta kulturních a ekonomických hodnot. Češi a Němci žili v souladu. V roce 1952 měli odsunutí Němci setkání na Třístoličnicku, účast byla kolem 8 až 10 tisíc rodáků z regionu. Na Třístoličnick se konala pouť Sv. Jakuba s tím, že se podívají domů do Čech. Viděli rozvrácená a polozbořená obydlí nebo jen základy, ale přesto se mohli podívat domů. Rodáci s hrůzou zjistili, že o lesy není pečováno, louky jsou nepěstěné, obydlí rozvrácené nebo zbylé základy, ale přesto se mohli podívat domů.

6. Chtěli by předat svoje zkušenosti nebo obnovit tradici zpět do vimperského regionu (např. sklářství)?

Chtěli. Rodina Kralikova, se kterou jsem skrze manžela v kontaktu, tedy rodina pana Kralika von Meyerwald po revoluci přijela a žádala o navrácení sklárny. Když neuspěla, zapojila se do privatizace, vypracovala velmi kvalitní záměr s garantovaným odbytem sklářských výrobků na 10 let. Našla staré obchodní cesty téměř do celého světa s tím, že zisk by byl až po deseti letech. Do té doby by veškeré finance pohltila obnova a oprava sklárny. V případě, že by sklářství stagnovalo, byl připraven záložní program. Ovšem neuspěli, protože proti němu byla vedena masová kampaň, že nedáme Němcům do rukou sklárny. Rodina Kralik von Mayerwald investovala namísto sklárny ve Vimperku a Lenoře peníze ve Švýcarsku. Rodina Kraliků dostala přesto v restituci vimperský první zámeček, to bylo způsobené jen tím, že jedna ze dvou sester rodiny Kralik von Meyerwald

pocházela z Rakouska. V současné době zámeček opravují. V době první republiky, kdy byl jedním z hlavních zaměstnavatelů Kralik von Meyerwald ve sklárně ve Vimperku a Lenoře se projevovalo jeho silné sociální cítění se zaměstnanci. V případě onemocnění zaměstnance či člena rodiny platili Kraliků nemocnici. Každý zaměstnanec dostal od Kralika přidělenou spachtovanou část půdy.

7. Dostali jste nebo někdo z vašich příbuzných či známých odškodnění za nucené nasazení?

Neznám nikoho, kdy by dostal za nucené nasazení odškodnění. Zde nedostal nikdo.

8. Znáte nějaké vysídlené Němce, kteří se vrátili po roce 1989 do Čech a trvale zde žijí?

Neznám.

9. Kdy byly navázány vztahy mezi Čechy a Němci na místní úrovni (obce, města, jednotlivci)? Jak byly tyto vztahy udržovány?

Česko-německé vztahy byly navázány v roce 1966. V době kdy byl povolen vstup přes Rakousko na vízum do Čech, začaly první kontakty mezi vysídlenými Němci, dříve zdejšími rodáky, a českými občany. Docházelo k častým návštěvám, vzájemným kontaktům a přátelství. Po revoluci se tyto vztahy dále rozvíjely a na základě předešlých kontaktů byla vytvořena hustá síť vztahů. Vždycky v každé obci měli kontaktní osobu. V Českých Žlebech to byla moje maminka. Přijíždělo sem několik návštěv za den, někdy přijelo tolik lidí, že se ani nevešli domů. Já sama jsem neměla povolení do hraničního pásma, ale jako sestřičce ze zubní ordinace mi vstupy do pohraničí stráž tolerovala. Některé lidi jsem dovezla do míst, kde měli svůj rodný dům, někdy tam našli hrneček nebo střepy nebo kolo z něčeho, odnášeli si takové věci jako svátost.

10. Domníváte se, že existuje mezi Čechy a Němci nepřekonatelná bariéra z důvodů poválečného odsunu?

Bariéra není na nižších úrovních, byla dávno překonaná, vytvořila se trvalá přátelství, vzájemná pomoc a ochota např. při schvalování přeshraniční spolupráce, při vytvoření žádostí grantů. Teď úzce spolupracují i sousední bavorské vesnice s českými, společně slaví všechny svátky a v současné době je to nejlepší spolupráce od druhé světové války. Tento týden jsem se podílela na podepsání dalšího grantu. Taková spolupráce, jaká existuje zde, je výborná.

11. Zajímáte se o česko-německé vztahy, zapojujete se aktivně?

Ano. Od Knížecích Plání až po Želnavu dělám tlumočnici při mnoha příležitostech. Němečtí rodáci se finančně podílejí na opravě památek. Starostové všech obcí, s kterými spolupracuji při tlumočení s bavorskými rodáky, už léta spolupracují. V obci Želnavo teprve až minulý rok pozval nový pan starosta rodáky, jako první starosta pro revoluci k nim promluvil. Vděčnost byla obrovská, všichni si toho moc vážili.

Pozn. autora: V kuchyni paní Kralikové visí na zdi vyznamenání "Za zvláštní zásluhy v práci v Šumavském domovním spolku Prachatice". Toto vyznamenání dostala paní Kraliková v Ingoldstatu v roce 2005.

12. Setkali jste se s příhraničními či přeshraničními projekty financovanými z Evropské unie v oblasti Vimperska?

Samozřejmě, přeshraniční spolupráce je výborná. Němci si váží toho, co se pro ně připraví, cení si každé spolupráce. Spolupráce probíhá např. s Fondem budoucnosti. Při grantech úzce spolupracují bavorské i české vesnice. Společně slaví všechny svátky a v současné době je to nejlepší spolupráce od druhé světové války.

13. Co považujete za největší problém vimperské oblasti, co byste řešili?

Nedostatek financí, které by podporovaly další rozvoj místních tradic a kulturního dědictví v této lokalitě.

14. Podporovali byste budování cyklostezek podél komunikací, jako tomu děje např. v Bavorsku?

Samozřejmě, naposledy jsem se účastnila dne 2.3.2013, kdy byl podepsán přeshraniční projekt na cyklostezky v Lenoře mezi obcí Philippsreut a obcí Lenorou. Zúčastnili se ho starosta Philippsreutu pan Alfréd Schraml, starostka Lenory Mgr. Ladislava Krňáková a pan Antonín Chrapan. Tlumočnicka z bavorštiny jsem dělala já.

15. V mnoha případech chybí záchytná a odstavná parkoviště, půjčovny kol pro návštěvníky, podpořili byste tuto aktivitu?

V poslední době díky přeshraničním grantům, které podporují cyklostezky a turistickou aktivitu, se budují jak odstavné parkoviště, tak i četné nové trasy.

16. Na jak dlouho přijíždějí návštěvníci Šumavy, preferují jednodenní výlety nebo týdenní rekreaci?

Jezdí na jednodenní, také na nejméně dvou až třídní, všechny druhy. Někdy přijíždějí na týden i na celou dovolenou.

17. Jaký zaujímáte postoj k ochraně přírody, konkrétně ke kácení stromů napadených kůrovcem na Šumavě?

Zásadně boj proti kůrovci podporuji, každé vzniklé malé ohnisko okamžitě vymýtit a zalesnit smíšeným lesem. Chránit dědictví našich předků. Na Plešným bylo 8 stromů s kůrovcem, nyní je lokalita bez stromů, je tam holina.

b) rozhovor byl proveden dne 14. 3. 2013 ve Vimperku s panem ing. Josefem Jiříčkou

1. Máte příbuzné nebo známé, kteří byli po válce odsunuti?

Příbuzné ne, známé ano. V roce 1992 jsem se náhodně seznámil s panem K. F., který se narodil v Pravětínské Ladě (Gansauerhaid) a těsně po válce chodil ještě do první třídy do nedalekých dnešních Borových Lad. Tehdy jsem mu poskytl určitou pomoc při pátrání po jeho předcích v matrikách ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Měl příbuzné v Bavorsku a posléze jsme se spřátelili. Začal jezdit každý rok i do naší rodiny.

Po roce 2000 jsem se podílel na opravě pamětních křížů v Národním parku Šumava. Jednalo se o opravy křížků převážně v místech, kde byly dnes už zaniklé osady šumavských Němců. Jednalo se o kulturně-záchrannou akci, která u krajanů vzbudila živý zájem. Další můj známý je z bavorského Zwieselu a narodil se v bývalých Zahrádkách (Mehregarten), rovněž u Borových Lad. Má v Novém Světě pohřbené předky a sám natáčel film o rekonstrukcích nejprve kaple v Borových Ladech a později i o pietní úpravě hřbitova a místa bývalého kostela v Novém Světě. Další krajané, kteří jsou tamními rodáky, tyto akce berou podle jejich slov jako podanou ruku ke smíření a na opravy také finančně přispívali a účastnili se slavnostního odhalení opravených památek. Na pietní úpravu hřbitova v Novém Světě tehdy přispěli Česko-německý fond budoucnosti, státní rozpočet, obec Borová Lada a vedle krajanů i soukromí dárci.

2. Kam odcházela po válce smíšená manželství?

O krajanech ze smíšených manželství já nemám žádné poznatky. Krajané, se kterými jsem se seznámil, byli Baden-Wittemberska a z Bavorska. Někdy totiž vybraní odborníci zůstávali, aby zajišťovali chod poválečného hospodářství, sklářství, zpracování dřeva.

3. Mají lidé, kteří byli po válce vysídleni, citovou vazbu k místu, které museli opustit, navštěvují i po letech tato místa?

Nepochybně mají. Každý rok se koná v blízkém Philippsreutu na svátek Nanebevzetí Panny Marie kolem 15. srpna u tamní kopie Stožecké kaple tzv. „Sumavská pout“. Sami její účastníci říkají, že jich pro vysoký věk ubývá a jejich potomci už nemají na místa, kde se narodili jejich rodiče tak silnou vazbu.

4. Podílejí se nebo přispívají na rozvoji regionu (např. při obnově památek, různých setkání či jinou podporou)?

To nepochybně funguje a tyto iniciativy nejsou vázané jen na jedno místo. Z mojí práce jsou mně známy iniciativy z oblasti Prášil, Hartmanic, Srní, kde se obnovují drobné sakrální památky, jako jsou kaple, kapličky např. v Hůrce nedaleko Prášil, ve Stodůlkách. Vždycky se mezi rodáky najde někdo, kdo je toho iniciátorem. Jsou to ale většinou už lidé ve vysokém věku. Brzy po roce 1990 se angažoval dnes již zemřelý páter. Tehdy to bylo za významné finanční podpory tamních krajanů.

Postupně byly opraveny kostely fary i kapličky v Želnavě, Zbytinách, Arnoštově, Maří Magdaleně, Volarech a okolí.

5. Chtěli by se vysídlení šumavští Němci ve spojitosti s odsunem ještě v současné době s něčím vyrovnat nebo jsou smířeni a hledí do budoucnosti?

To je široce položená otázka. Nezapomeňme, v jakém už jsou věku ti, co ještě žijí. Jsou určitě rádi, že po revoluci mohli znovu navštívit kraj, kde se narodili. Od těch, co znám, vím, že už v to ani nedoufali.

6. Chtěli by předat svoje zkušenosti nebo obnovit tradici zpět do vimperského regionu (např. sklářství)?

Všeobecně nevím, ale ti co znám, jsou vděční za každou iniciativu z české strany.

7. Dostali jste nebo někdo z vašich příbuzných či známých odškodnění za nucené nasazení?

Pokud je mně známo, pak určité odškodnění vysídlených provedla v poválečné době sama SRN.

8. Znáte nějaké vysídlené Němce, kteří se vrátili po roce 1989 do Čech a trvale zde žijí?

Po revoluci ne. Omlouvám se, ale nejsem v tom odborník a nebádám v těchto záležitostech.

9. Kdy byly navázány vztahy mezi Čechy a Němci na místní úrovni (obce, města, jednotlivci)? Jak byly tyto vztahy udržovány?

Po válce měl tehdejší stát jinou politiku a takovéto iniciativy zásadně nepodporoval. Spíše města měla svá tzv. družební města a to zásadně z východu. Nebyly to spontánní vazby, spíše „pečlivě“ někým vybrané. Naopak historické vazby na západ měly být jednou pro vždy zpřetrhány. Např. již zmíněný kostel v Novém Světě byl demolován ještě v roce 1976. Ale i před revolucí (před rokem 1989) sem mnozí krajané jezdili jako turisté, aby navštívili hřbitov svých předků.

10. Domníváte se, že existuje mezi Čechy a Němci nepřekonatelná bariéra z důvodů poválečného odsunu?

Tyto nepochybně komplikované záležitosti náležejí k bádání historikům a přirozeně s nimi pracují i politici. Nemyslím si, že se to týká jen vztahů mezi všemi Čechy a všemi Němci. V této souvislosti se mluví nejčastěji o tzv. Sudetských Němcích. Časem se mění na obou stranách používané výrazy pro tuto událost (vyhnání, nucené vysídlení) a tyto záležitosti se časem ještě více urovnají. Spíše k tomu přispívají znovu navazované styky přímo mezi občany než politický slovník, poplatný na obou stranách i výsledku voleb. První vážnější roli v tom sehrála Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji podepsaná 21. ledna 1997. V nedávné době jsme na bavorské straně zaznamenali velmi příznivé hodnocení vystoupení našeho premiéra v bavorském parlamentu, když zmínil i tuto část společných dějin.

11. Zajímáte se o česko-německé vztahy, zapojujete se aktivně?

Jestli se zajímám jako občan, to ano. Pokud člověk čte noviny a sleduje zprávy, nevyhne se tomu. Svě zapojení spatřuji v rovině navazování spolupráce mezi lidmi. V akcích obnovy svědků historie na Borovoladsku jsem toho času působil jako určitý prostředník mezi krajany a vedení obce.

12. Setkali jste se s příhraničními či přeshraničními projekty financovanými z Evropské unie v oblasti Vimperska?

Mohu mluvit pouze za Správu NP a CHKO Šumava. Čerpání prostředků z fondů Evropské unie je totiž součástí mé práce. Správa NP a CHKO Šumava vícekrát obdržela podporu z evropských fondů ještě před vstupem republiky do EU v roce 2004. V tzv. programovacím období 2007 –2013 jsme vícekrát obdrželi podporu z fondu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika. Bavorsko i ČR – Rakousko např. na podporu ekologické dopravy a na stavbu cyklostezky, naučné stezky pro veřejnost. Menší částky přišly i tzv. dispozičního fondu tohoto programu.

13. Co považujete za největší problém vimperské oblasti, co byste řešili?

Nejsem činný v komunální ani regionální politice. Nemohu Vám tudíž jmenovat hlavní problémy a jejich řešení ve vimperské oblasti. Všude je ale základem zaměstnanost lidí, z ní plynoucí příjmy.

14. Podporovali byste budování cyklostezek podél komunikací, jako tomu děje např. v Bavorsku?

Zabývám se tím ve své práci. V Národním parku Šumava je to opatření nejen k vyšší bezpečnosti cyklistů, ale zároveň i k ochraně jeho přírody před neřízenou jízdou kam se jezdit nemá. Cyklostezka, kterou v západní části budujeme, má v Železné Rudě návaznost na cyklostezku v Bavorsku.

15. V mnoha případech chybí záchytná a odstavná parkoviště, půjčovny kol pro návštěvníky, podpořili byste tuto aktivitu?

Národní park Šumava má zpracovaný tzv. Plán péče a i tyto aktivity vůči návštěvníkům jsou jeho součástí. Odstavná parkoviště jsou postupně budována. Půjčovny kol přenecháváme podnikatelské sféře.

16. Na jak dlouho přijíždějí návštěvníci Šumavy, preferují jednodenní výlety nebo týdenní rekreaci?

Je to podle sezón. Šumava má v zásadě sezóny dvě. Letní prázdninovou s pěšími turisty a cykloturisty a sezónu zimní, převážně běžkařskou. Myslím, že ubytovatelé registrují určitý trend zkracování doby pobytu.

Na délku pobytu mají vliv velké svátky, Vánoce, Velikonoce, samozřejmě prázdniny i menší skupiny volných dnů. Turistika poskytuje v národním parku ubytovatelům i obcím významné finanční příjmy, naopak v předhůří je z turistiky příspěvek mizivý nebo téměř žádný.

17. Jaký zaujímáte postoj k ochraně přírody, konkrétně ke kácení stromů napadených kůrovcem na Šumavě?

Správa NP a CHKO Šumava je podřízenou organizací Ministerstva životního prostředí. Byla ustavena jako správce jí svěřeného území především v ochraně přírody. Zacházení s lesem má své náležitosti. Je při tom potřeba skloubit lesnické odborné i širší ochrannářské hledisko. V uplynulých zhruba 10 letech jsme byli svědky vyhocené mediální kampaně kolem kůrovce na Šumavě, jejímž výsledkem byl a je současný stav: čím méně odbornosti, tím větší škody na přírodě národního parku.

c) rozhovor byl proveden dne 14. 3. 2013 ve Vimperku s paní Ludmilou Beutelbergerovou

1. Máte příbuzné nebo známé, kteří byli po válce odsunuti?

Příbuzné z manželovy strany, otec byl Němec, matka Češka, odsunuli tchánovu sestru. Jsou tam dva bratrance a teta, žijí v Mnichově.

2. Kam odcházela po válce smíšená manželství?

Ve Vimperku německé rodiny hodně zůstávaly, muži byli zaměstnáni jako specialisté ve sklárně, tiskárně, v Konopře. Potřebovali odborníky tiskaře, sazeče, knihaře. Někteří z nich odešli ještě v roce 1969 na svou žádost.

3. Mají lidé, kteří byli po válce vysídleni, citovou vazbu k místu, které museli opustit, navštěvují i po letech tato místa?

Ti, kteří se zde narodili nebo žili jako děti, se sem vraceli výjimečně i v době železné opony. Po otevření hranic to byla doslova invaze, všichni chodili k nám domů, manžel se stal tlumočnickem. Dříve byl Vimperk z 90 % německý. Před válkou a za války tady všichni žili ve shodě. Manžel před válkou pracoval u Kotschwary v Dřevopodniku. Ale Kotschwara a Steinbrener odešli a opustili Vimperk dřív, nečekali na vyhnání.

4. Podílejí se nebo přispívají na rozvoji regionu (např. při obnově památek, různých setkání či jinou podporou)?

Ve Freyungu pořádají rodáci sešlosti, přijedou do Vimperka, jdou se podívat na hřbitov a večer zase odjíždějí. Jejich předsedou byl pan Jedlička, který kdysi býval v zaměstnání v kanceláři s mým mužem.

5. Chtěli by se vysídlení Němci ve spojitosti s odsunem ještě v současné době s něčím vyrovnat nebo jsou smířeni a hledí do budoucnosti?

Jsou smířeni, ale rozladění z toho, jak to na české straně vypadá. Vrátit by se zpátky nechtěli.

6. Chtěli by předat svoje zkušenosti nebo obnovit tradici zpět do vimperského regionu (např. sklářství)?

Němci zde založili podnik Rohde & Schwarz, také menší tiskárna je německá. Sklárna Kozel je česká firma. Dříve zde byla velká německá továrna s pozdějším názvem Fruta na zpracování ovoce, lesních plodů, hub.

7. Dostali jste nebo někdo z vašich příbuzných či známých odškodnění za nucené nasazení?

Ano, dostali odškodnění za práci v dolech.

8. Znáte nějaké vysídlené Němce, kteří se vrátili po roce 1989 a trvale zde žijí?

Nezodpovězeno.

9. Kdy byly navázány vztahy mezi Čechy a Němci na místní úrovni (obce, města, jednotlivci)? Jak byly tyto vztahy udržovány?

Před revolucí nebylo téměř nic, za totality sem jezdili např. na pohřeb. Po revoluci se vztahy obnovily.

10. Domníváte se, že existuje mezi Čechy a Němci nepřekonatelná bariéra z důvodů poválečného odsunu?

Nezodpovězeno.

11. Zajímáte se o česko-německé vztahy, zapojujete se aktivně?

Nezodpovězeno.

12. Setkali jste se s příhraničními či přeshraničními projekty financovanými z Evropské unie v oblasti Vimperska?

Nezodpovězeno.

13. Co považujete za největší problém vimperské oblasti, co byste řešili?

Nezodpovězeno.

14. Podporovali byste budování cyklostezek podél komunikací, jako tomu děje např. v Bavorsku?

Cyklostezky ano.

15. V mnoha případech chybí záchytná a odstavná parkoviště, půjčovny kol pro návštěvníky, podpořili byste tuto aktivitu?

Odstavná parkoviště řeší Národní park Šumava.

16. Na jak dlouho přijíždějí návštěvníci Šumavy, preferují jednodenní výlety nebo týdenní rekreaci?

Většinou víkendové pobyty.

17. Jaký zaujímáte postoj k ochraně přírody, konkrétně ke kácení stromů napadených kůrovcem na Šumavě?

Stromy napadené kůrovcem odstranit.

d) rozhovor byl proveden dne 5. 3. 2013 v Lenoře s panem Egonem Urmannem

1. Máte příbuzné nebo známé, kteří byli po válce odsunuti?

Celá rodina mimo strýce. Byly případy, že nestraníci byli odsunuti a aktivní Němci tady zůstali. Zůstali ti, které společnost potřebovala pro chod hospodářství. Např. socialista, který byl proti Mnichovské dohodě, se sem nesměl vrátit. Kolektivní vina je největší zlo, které se udělalo, měli se potrestat všichni viníci. Po válce se vesnice zničily, byla tam spoušť na místech, kde dříve byl život.

2. Kam odcházela po válce smíšená manželství?

Zde bylo sedm národností, v současné době jsou všichni příbuzní.

3. Mají lidé, kteří byli po válce vysídleni, citovou vazbu k místu, které museli opustit, navštěvují i po letech tato místa?

Mají silnou citovou vazbu, ty generace, co odsun prožily a ty, co byly děti, je to obdivuhodné, také je to způsobené tím, že v Německu nebyli přijímáni. Přijímali je tam jako vyhnané Čechy a ne jako Němce, ale vazba tady stále je.

4. Podílejí se nebo přispívají na rozvoji regionu (např. při obnově památek, různých setkání či jinou podporou)?

V každém případě, hřbitov a kostely ve většině případů. Jen malá menšina tvrdí, že jim toho vzali už dost.

5. Chtěli by se vysídlení Němci ve spojitosti s odsunem ještě v současné době s něčím vyrovnat nebo jsou smířeni a hledí do budoucnosti?

Existuje 95 % lidí, kteří řeknou, že cítí křivdu, ale nechtěli by se revanžovat, našli v Německu docela dobré podmínky, ale nemají žádné nároky. Při česko-německých setkáních od nás nic nechtějí, jenom omluvu za špatné činy. Němci se omlouvají za válečné zločiny už 60 let.

6. Chtěli by předat svoje zkušenosti nebo obnovit tradici zpět do vimperského regionu (např. sklářství)?

Tradice sklářství se do Vimperka vrací, lidové zvyky a domácí výrobky, to už se nikdy nevrátí. Jsou to už jiní lidé, jiná generace. Z tradic se obnovuje např. řehtání o Velikonocích nebo masopust nebo setkání Bavoráků. Obnovená tradice je např. metaná, byl to sport sklářů, v Lenoře se hraje na mezinárodní úrovni.

7. Dostali jste nebo někdo z vašich příbuzných či známých odškodnění za nucené nasazení?

Češi žádají odškodnění za práci v Německu za totální nasazení. Táta byl také nuceně nasazený v Německu, ale nic nedostal. Němci byli po válce nuceně nasazení do vnitrozemí, ale nikdy odškodnění nedostali.

8. Znáte nějaké vysídlené Němce, kteří se vrátili po roce 1989 a trvale zde žijí?

Nevrátí, špatná zkušenost.

9. Kdy byly navázány vztahy mezi Čechy a Němci na místní úrovni (obce, města, jednotlivci)? Jak byly tyto vztahy udržovány?

Vztahy byly navázány. Spolupráce byla před revolucí, po roce 1989 byla spolupráce intenzivní. Němci se účastnili oprav památek i před revolucí, např. hřbitov v Českých Žlebech.

10. Domníváte se, že existuje mezi Čechy a Němci nepřekonatelná bariéra z důvodů poválečného odsunu?

Bariéra je překonatelná, musí se vystřídat generace. Skutečně zasažená generace se těžko smíří. Jsme na cestě, to co nebylo možné před dvaceti lety, je dnes normální, jsme v procesu. Snažím se, aby si lidé podávali ruce.

11. Zajímáte se o česko-německé vztahy, zapojujete se aktivně?

Jsou zde německé firmy, které zaměstnávají Čechy. Pro obyvatelstvo se málo zajišťuje zvýšení zaměstnanosti. V Německu je finanční podpora pro podnikatele, pro ty, kteří jsou ochotní v oboru podnikat. To je ta cesta.

12. Setkali jste se s příhraničními či přeshraničními projekty financovanými z Evropské unie v oblasti Vimperska?

Zodpovězeno v ostatních odpovědích.

13. Co považujete za největší problém vimperské oblasti, co byste řešili?

Zodpovězeno v ostatních odpovědích.

14. Podporovali byste budování cyklostezek podél komunikací, jako tomu děje např. v Bavorsku?

Cyklostezky se okolo hranic budují.

15. V mnoha případech chybí záchytná a odstavná parkoviště, půjčovny kol pro návštěvníky, podpořili byste tuto aktivitu?

Parkovišť je potřeba daleko více.

16. Na jak dlouho přijíždějí návštěvníci Šumavy, preferují jednodenní výlety nebo týdenní rekreaci?

Lidé, kteří jsou mobilní a na Šumavu přijedou autem, tak tentýž den zase odjedou. Nejvíce sem jezdilo Němců, ale my jsme se nepřizpůsobili německému standardu. Češi napíší zimmer frei, ale zacházení s hostem nefunguje tak, jak by mělo, např. tam kam jezdím, tak tam není nikdo schopný cizí turisty přivítat, a když se loučí, tak

si jich nikdo nevšímá. Vítání a loučení dělám já jako průvodce, ale s ubytováním nemám nic společného, rychlozbohatlíci chtějí jenom vydělat.

17. Jaký zaujímáte postoj k ochraně přírody, konkrétně ke kácení stromů napadených kůrovcem na Šumavě?

Jsem protivníkem vyhlášení zón národního parku v místech, kde byly vesnice, v místech, kde byla kulturní krajina. Kůrovec tady byl vždycky, před 1 000 lety byl na Šumavě buk, v menším měřítku smrk, borovice a jedle. Jsem proti mrtvému lesu, jsem pro ochranu přírody, jsem člověk, který zde vyrostl a chce, aby Šumava byla zdravá. Na Boubíně máme prales se smíšeným lesem, jsou tam rašeliniště a údolní nivy, to jsou místa, kde se po staletí nic nemění. Jsem proti tomu, aby se Šumava stala hotelovým komplexem, ať se staví v obcích, ale ne v lesích všude okolo.